

**MINISTERSTVO ŠKOLSTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY
ŠTÁTNY PEDAGOGICKÝ ÚSTAV BRATISLAVA**

**VZDELÁVACÍ PROGRAM
PRE DETI A ŽIAKOV SO ZRAKOVÝM POSTIHNUTÍM**

ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie

ISCED 1 – primárne vzdelávanie

ISCED 2 – nižšie sekundárne vzdelávanie

ISCED 1 B – Primárne umelecké vzdelanie

ISCED 2 B – Nižšie sekundárne umelecké vzdelanie

ISCED 3 vyššie sekundárne vzdelanie

ISCED 5 B – Vyššie odborné vzdelávanie

**Vzdelávací program ako súčasť štátneho vzdelávacieho programu
schválilo Ministerstvo školstva Slovenskej republiky
pod číslom CD-2008-18550/39582-1:914 dňa 26. mája 2009.**

OBSAH

Úvod	01
1 Vzdelávací program pre deti so zrakovým postihnutím ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie	02
1.1 Ciele výchovy a vzdelávania	02
1.2 Stupeň vzdelania	03
1.3 Profil absolventa – vzdelanostný model absolventa	03
1.4 Vzdelávacie oblasti	04
1.5 Charakteristika a organizácia predprimárneho vzdelávania	04
1.6 Vzdelávacie štandardy	04
1.7 Vyučovací jazyk	05
1.8 Organizačné usporiadanie denných činností v materskej škole	05
1.9 Organizačná forma predprimárneho vzdelávania	05
1.10 Personálne zabezpečenie predprimárneho vzdelávania	06
1.11 Materiálno-technické a priestorové zabezpečenie	06
1.12 Podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní	07
1.13 Zásady a podmienky pre vypracovanie školských vzdelávacích programov	07
2 Vzdelávací program pre žiakov so zrakovým postihnutím ISCED 1 – primárne vzdelávanie, ISCED 2 – nižšie stredné vzdelávanie	08
2.1 Ciele vzdelávania a výchovy žiakov so zrakovým postihnutím	08
2.2 Stupeň vzdelania	09
2.3 Profil absolventa - vzdelanostný model absolventa primárneho stupňa a nižšieho sekundárneho stupňa	10
2.4 Vzdelávacie oblasti a prierezové témy	11
2.5 Charakteristika, špecifiká, dĺžka, formy výchovy a vzdelávania	12
2.5.1 <i>Individuálne tyfopedické cvičenia</i>	12
2.5.2 <i>Priestorová orientácia / pohybová výchova</i>	13
2.5.3 <i>Informatická výchova a Informatika pre žiakov so zrakovým postihnutím</i>	14
2.6 Vzdelávacie štandardy	15
2.7 Rámcový učebný plán pre žiakov so zrakovým postihnutím	15
2.8 Vyučovací jazyk	17
2.9 Organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie	17
2.10 Povinné personálne zabezpečenie	18
2.11 Povinné materiálno-technické a priestorové zabezpečenie	18
2.12 Podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní	19
2.13 Osobitosti a podmienky na výchovu a vzdelávanie žiakov so zrakovým postihnutím	19
2.14 Zásady a podmienky pre vypracovanie školských vzdelávacích programov .	21
3 Vzdelávací program základnej umeleckej školy žiakov so zrakovým postihnutím ISCED 1 B – Primárne umelecké vzdelanie, Vzdelávací program základnej umeleckej školy žiakov so zrakovým postihnutím ISCED 2 B – Nižšie sekundárne umelecké vzdelanie	21

4	Vzdelávací program pre žiakov so zrakovým postihnutím ISCED 3 vyššie sekundárne vzdelanie	22
4.1	Ciele výchovy a vzdelávania	22
4.2	Stupeň vzdelania	22
4.3	Profil absolventa	22
4.4	Vzdelávacie oblasti	22
4.5	Rámcové učebné plány	23
4.6	Charakteristika, špecifiká, dĺžka, formy výchovy a vzdelávania a podmienky prijímania	31
4.7	Vzdelávacie štandardy	33
4.8	Vyučovací jazyk	33
4.9	organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie	33
4.10	Spôsob, podmienky ukončovania výchovy a vzdelávania a vydávanie dokladu o získanom vzdelaní	33
4.11	Povinné personálne zabezpečenie	34
4.12	Povinné materiálno-technické zabezpečenie	34
4.13	Podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní	34
4.14	Zásady a podmienky pre vypracovanie školských vzdelávacích programov	34
5	Vzdelávací program Konzervatória pre žiakov so zrakovým postihnutím ISCED 5 B – Vyššie odborné vzdelávanie	34

Príloha č. 1	Špecifiká predprimárneho vzdelávania detí so zrakovým postihnutím
Príloha č. 2	Obsah prípravného ročníka pre žiakov so zrakovým postihnutím
Príloha č. 3	Obsah predmetu Individuálne tyflopédické cvičenia
Príloha č. 4	Obsah predmetu Priestorová orientácia a Pohybová výchova
Príloha č. 5	Špecifiká predmetu Informatická výchova a Informatika pre žiakov so zrakovým postihnutím
Príloha č. 6	Obsah predmetu Braillov notopis

Úvod

Vzdelávací program pre deti a žiakov so zrakovým postihnutím je vypracovaný podľa § 94 ods. 2, písm. c zákona NR SR č. 245/2008 Z.z. - o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Za dieťa alebo žiaka so zrakovým postihnutím považujeme pre potreby vzdelávacieho programu pre deti a žiakov so zrakovým postihnutím, v súlade s § 2, písm. i, j, k, l zákona č. 245/2008 Z.z, toho jednotlivca, ktorý má znížený alebo znemožnený príjem zrakových informácií a aj pri optimálnej optickej korekcii má problémy rozvinúť svoje kľúčové kompetencie v štandardných podmienkach školy alebo školského zariadenia na požadovanej úrovni.

V rámci výchovno-vzdelávacieho procesu zrakom získavame v maximálnom rozsahu a minimálnom 80 až 90 % všetkých informácií.

Dôsledky zrakového postihnutia, ktoré sa prejavujú v procese získavania, spracovania a odovzdávania informácií sa spravidla premietajú aj do psychiky jednotlivcov so zrakovým postihnutím (mení sa systém vzájomného pôsobenia jednotlivých kooperujúcich analyzátorov, vyskytujú sa narušenia vo vzájomnom vzťahu zmyslového vnímania a formovania pojmov, odlišnosti nachádzame aj v emociálno-vôľovej sfére a vo vlastnostiach osobnosti).

Cieľom vzdelávania žiakov so zrakovým postihnutím v primárnom a nižšom strednom stupni je pripraviť žiakov na vzdelávanie na akejkoľvek strednej škole.

Výchova a vzdelávanie detí a žiakov so zrakovým postihnutím, ktorí sú začlenení (dieťa alebo žiak v školskej integrácii) podľa § 94, písm. b, číslo 2 v triedach alebo výchovných skupinách spolu s ostatnými deťmi alebo žiakmi školy, sa uskutočňuje podľa rámcového učebného plánu príslušnej školy a podľa individuálneho vzdelávacieho programu, ktorý je zameraný na odstránenie alebo zníženie dôsledkov zrakového postihnutia, a ktorý vypracúva škola v spolupráci so školským zariadením výchovnej prevencie a poradenstva; zákonný zástupca dieťaťa alebo žiaka má právo sa s týmto programom oboznámiť.

1 VZDELÁVACÍ PROGRAM PRE DETI SO ZRAKOVÝM POSTIHNUTÍM ISCED 0 – PREDPRIMÁRNE VZDELÁVANIE

1.1 CIELE VÝCHOVY A VZDELÁVANIA

V intenciách humanistickej defektológie vnímame zrakovo postihnuté dieťa predovšetkým ako dieťa, a to so všetkými jeho typickými prejavmi, preto hlavným cieľom predprimárneho vzdelávania detí so zrakovým postihnutím je rovnako ako u intaktnej populácie dosiahnuť optimálnu perceptuálno-motorickú, kognitívnu a citovo-sociálnu úroveň ako základ pripravenosti na školské vzdelávanie a na život v spoločnosti. Výhodiskom je jedinečnosť dieťaťa, aktívne učenie a začleňovanie do skupiny a kolektívu.

Špeciálna materská škola pre deti so zrakovým postihnutím uskutočňuje výchovu a vzdelávanie podľa vzdelávacieho programu uvedeného v § 94 ods. 2, písm. c zákona č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Výchova v materskej škole pre deti so zrakovým postihnutím sa uskutočňuje podľa ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie s prihliadnutím na Špecifiká predprimárneho vzdelávania detí so zrakovým postihnutím, ktoré sú spracované v prílohe č. 1 Vzdelávacieho programu pre deti so zrakovým postihnutím – ISCED - 0.

Všeobecné ciele predprimárneho vzdelávania sú u detí so zrakovým postihnutím rovnaké ako u intaktnej populácie, a to:

- napĺňať potrebu dieťaťa sociálneho kontaktu s rovesníkmi,
- uľahčiť dieťaťu plynulú adaptáciu na zmenené prostredie (na materskú i základnú školu),
- podporiť vzťah dieťaťa k poznávaniu a učeniu hrou,
- rozvíjať cieľavedome, systematicky a v tvorivej atmosfére osobnosť dieťaťa v psychomotorickej, poznávacej, sociálnej, emocionálnej a morálnej oblasti,
- prihliadať na rôzne sociokultúrne a socioekonomické zázemie dieťaťa,
- uplatňovať a chrániť práva dieťaťa v spolupráci s rodinou, zriaďovateľom a inými inštitúciami (pri zachovaní etického princípu spolupráce) s rešpektovaním potrieb dieťaťa,
- získať dôveru rodičov v individuálnom výchovnom poradenstve a upriamovať ich pozornosť na pozitívne prejavy v správaní sa svojho dieťaťa a v prípade potreby ich nasmerovať na ďalšie odborné poradenstvo s inými odborníkmi (špeciálny pedagóg, pediater, logopéd, psychológ, atď.).

Špecifické ciele výchovy a vzdelávania detí so zrakovým postihnutím zohľadňujú a plne rešpektujú zásady výchovy a vzdelávania zrakovo postihnutých, najmä zásadu prevencie zrakovej defektivity, korekciu zrakovej defektivity, požiadavku integrácie zrakovo postihnutých, ako aj zásadu kompenzácie a reedukácie zraku, pričom pri praktickej realizácii sa dôsledne realizuje individuálny prístup ku každému zrakovo postihnutému dieťaťu.

Z pohľadu možnosti využitia zraku výchovno-vzdelávacej práce materskej školy pre deti so zrakovým postihnutím tvoria slabozraké deti výrazne heterogénnu skupinu.

Cieľom výchovy a vzdelávania slabozrakých detí je rozvíjať zrakové vnímanie detí, pomocou súboru techník, metód a postupov, podporovať optimálne využívanie zraku. Vzhľadom na požiadavku komplexnosti prijímaných a spracovávaných informácií je u slabozrakých detí rovnako dôležité popri rozvoji zraku sústrediť sa aj na systematický rozvoj

kompenzačných mechanizmov (hmat, sluch, čuch a chuť), precvičovať priestorovú orientáciu a samostatný pohyb.

Ciele a úlohy výchovy a vzdelávania detí so zvyškami zraku zohľadňujú požiadavku rozvíjania zvyškov zraku (zraková stimulácia) v kombinácii s rozvíjaním vnímania ostatnými zmyslami (kompenzácia). Vo výchove a vzdelávaní detí so zvyškami zraku nemožno presne určiť hranicu medzi reedukáciou a kompenzáciou zraku. V zásade ide o výchovu striedaním spôsobu práce zameranú na získanie čo možno najkomplexnejších a najpresnejších poznatkov v rámci výchovných požiadaviek materskej školy. Vo výchovnej práci s deťmi so zvyškami zraku sledujeme rozvoj tých schopností, ktorými disponujú a zároveň rozvíjame všetky ostatné schopnosti tak, aby sme tieto deti čo najlepšie pripravili na vstup do základnej školy.

Ciele a úlohy výchovy a vzdelávania nevidiacich detí sú orientované predovšetkým na špeciálnopedagogickú rehabilitáciu, a to najmä na kompenzáciu dôsledkov zrakového postihnutia.

Ciele výchovy a vzdelávania sú podmienené rozsahom a charakterom zrakového postihnutia, ako aj dobou jeho vzniku. Vo všeobecnosti môžeme konštatovať, že sa u nevidiacich detí vyskytujú odchýlky od štandardných prejavov. Predovšetkým je to absencia alebo výrazná redukcia možnosti učenia sa napodobňovaním na základe vizuálneho vnímania a žiadna alebo nedostatočná úroveň vizuálneho kontaktu, ktorý je inak bežný v medziľudskej interakcii. Celková situácia v tejto oblasti je sťažená aj skutočnosťou, že nevidiace dieťa nemôže vnímať neverbálne časti komunikácie. Mnohé nevidiace deti sa v predškolskom veku prejavujú odlišnými rysmi neverbálnej komunikácie, a to mimikou, držaním tela, blindizmami (kývavé, otáčavé pohyby), šúchaním si očí, cmúľaním prstov a obhrýzaním nechtov, prípadne celkovým psychomotorickým nepokojom alebo v opačnom extréme - nezaujmom o dianie sa v najbližšom okolí, prípadne nadmernej závislosti na iných ľuďoch.

1.2 STUPEŇ VZDELANIA

Predprimárne vzdelanie získa dieťa so zrakovým postihnutím absolvovaním posledného ročníka vzdelávacieho programu odboru vzdelávania v materskej škole.

Predprimárne vzdelávanie ukončuje dieťa spravidla v školskom roku, v ktorom do 31. augusta dosiahne šiesty rok veku a dosiahne školskú spôsobilosť.

Predprimárne vzdelávanie môže dieťa so zrakovým postihnutím ukončiť aj vtedy, ak nedovršilo šiesty rok veku, ale podľa vyjadrenia príslušného zariadenia výchovného poradenstva a prevencie a všeobecného lekára pre deti a dorast môže plniť povinnú školskú dochádzku (predčasné zaškolenie dieťaťa na žiadosť rodičov).

Dokladom o získanom stupni vzdelania je osvedčenie o absolvovaní predprimárneho vzdelávania, ktoré vydáva materská škola.

Osvedčenie o absolvovaní predprimárneho vzdelania môžu vydať len materské školy zaradené do siete škôl a školských zariadení (v súlade so zákonom č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve...).

1.3 PROFIL ABSOLVENTA – VZDELANOSTNÝ MODEL ABSOLVENTA

Absolvent predprimárneho vzdelávania – dieťa so zrakovým postihnutím má poznatky a schopnosti, ktoré majú význam vo vzťahu k propedeutike (základom) kultúrnej, čitateľskej, matematickej a prírodovednej gramotnosti.

Absolvent predprimárneho vzdelania je pripravený na vstup do primárneho vzdelávania v základnej škole a na ďalší aktívny život v spoločnosti.

KOMPETENCIE PRE DETI SO ZRAKOVÝM POSTIHNUTÍM	
Kompetencie bežného kurikula v predprimárnom vzdelávaní	Kompetencie špecifického kurikula pre deti so zrakovým postihnutím
<ul style="list-style-type: none"> - Psychomotorické kompetencie (spôsobilosti) - Osobnostné (intrapersonálne) kompetencie <ul style="list-style-type: none"> a) Základy sebauvedomenia b) Základy angažovanosti - Sociálne (interpersonálne) kompetencie - Komunikatívne kompetencie - Kognitívne kompetencie <ul style="list-style-type: none"> a) Základy riešenia problémov b) Základy kritického myslenia c) Základy tvorivého myslenia - Učebné kompetencie - Informačné kompetencie 	<ul style="list-style-type: none"> - Funkčné a kompenzačné kompetencie vrátane komunikácie - Schopnosť orientácie v priestore samostatného pohybu - Sociálne kompetencie - Kompetencie pre samostatný život - Kompetencie pre voľnočasové aktivity - Schopnosť poradiť si v profesijnej príprave a výkone profesie podľa typu postihnutia - Kompetencie pre využívanie technológií pre zrakovo postihnutých - Kompetencie na využívanie zraku

1.4 VZDELÁVACIE OBLASTI

Vo výchove a vzdelávaní detí so zrakovým postihnutím sa postupuje podľa Štátneho vzdelávacieho programu pre materské školy s názvom Dieťa a svet a podľa Špecifik predprimárneho vzdelávania detí so zrakovým postihnutím, ktoré sú spracované v prílohe č. 1 Vzdelávacieho programu pre deti so zrakovým postihnutím – ISCED - 0.

1.5 CHARAKTERISTIKA A ORGANIZÁCIA PREDPRIMÁRNEHO VZDELÁVANIA

Materská škola pre deti so zrakovým postihnutím podporuje osobnostný rozvoj detí v oblasti sociálno-emocionálnej, intelektuálnej, telesnej, morálnej, estetickej, rozvíja schopnosti a zručnosti, utvára predpoklady na ďalšie vzdelávanie a uskutočňuje špeciálnopedagogickú rehabilitáciu najmä rozvíjaním kompenzácie a reedukácie zraku. Pripravuje deti so zrakovým postihnutím na život v spoločnosti v súlade s ich individuálnymi a vekovými osobitosťami.

Na predprimárne vzdelávanie v materských školách sa prijímajú spravidla deti so zrakovým postihnutím od troch do šiestich rokov veku; ak je voľná kapacita, možno prijať aj deti od dvoch rokov veku. Prednostne sa prijímajú deti, ktoré dovŕšili piaty rok veku, deti s odloženým začiatkom plnenia povinnej školskej dochádzky a deti s dodatočne odloženým začiatkom plnenia povinnej školskej dochádzky.

Vzhľadom na špecifiká predprimárneho vzdelávania detí so zrakovým postihnutím sa v materských školách nevypracúvajú rámcové učebné plány (ani v štátnom, ani v školských vzdelávacích programoch).

Formy výchovy a vzdelávania – špecifiká

Deťom so zrakovým postihnutím sú v materskej škole poskytované Individuálne tyflopédické cvičenia a zvýšená pozornosť je venovaná priestorovej orientácii a samostatnému pohybu.

1.6 VZDELÁVACIE ŠTANDARDY

Vzdelávacie štandardy pozostávajú z obsahových a výkonových štandardov, ktoré sú pre prácu s deťmi so zrakovým postihnutím prakticky zhodné so vzdelávacími štandardmi uvedenými v Štátnom vzdelávacom programe ISCED 0 - predprimárne vzdelávanie s tým, že

je potrebné, aby bol pri praktickej činnosti vždy dôsledne realizovaný individuálny prístup ku každému zrakovo postihnutému dieťaťu v predškolskom veku a rešpektovaný charakter a rozsah zrakového postihnutia.

1.7 VYUČOVACÍ JAZYK

Vyučovacím jazykom v materských školách pre deti so zrakovým postihnutím je štátny jazyk Slovenskej republiky. Deťom občanov patriacim k národnostným menšinám a etnickým skupinám sa zabezpečuje okrem práva na osvojenie si štátneho jazyka aj právo na výchovu a vzdelanie v ich jazyku za podmienok ustanovených školským zákonom.

1.8 ORGANIZAČNÉ USPORIADANIE DENNÝCH ČINNOSTÍ V MATERSKEJ ŠKOLE

Usporiadanie denných činností, pravidelne sa opakujúcich v materskej škole pre deti so zrakovým postihnutím, sa spracúva vo forme denného poriadku. Denný poriadok má byť dostatočne pružný, má umožňovať reagovať na potreby a záujmy detí. Pri jeho zostavovaní je potrebné dbať na to, aby poskytoval priestor na pokojný, bezpečný a zmysluplný aktívny pobyt dieťaťa v materskej škole.

Pri usporiadaní denných činností sa:

- zabezpečuje vyvážené striedanie činností (optimálny biorytmus, bezstresové prostredie),
- dodržiavajú zásady zrakovej hygieny a zdravej životosprávy (zdravý životný štýl),
- vytvára časový priestor na hru a učenie dieťaťa,
- dodržiava pevne stanovený čas na činnosti zabezpečujúce životosprávu.

Súčasťou denného poriadku sú:

- hry a hrové činnosti,
- pohybové a relaxačné cvičenia,
- pobyt vonku,
- odpočinok,
- činnosti zabezpečujúce životosprávu (osobná hygiena, stravovanie, stolovanie),
Špeciálnopedagogická rehabilitácia

1.9 ORGANIZAČNÁ FORMA PREDPRIMÁRNEHO VZDELÁVANIA

Podľa § 96, ods. 2 zákona NR SR č. 245/2008 Z.z. možno materskú školu pre deti so zdravotným znevýhodnením – zrakovým postihnutím zriadiť pre najmenej desať detí a zrušiť ju možno, ak klesne počet detí pod osem. V odôvodnených prípadoch, najmä z dôvodu dostupnosti, ju možno po súhlase zriaďovateľa ponechať zriadenú aj s menším počtom detí, najmenej však s počtom štyri.

Podľa § 96 ods. 3 citovaného zákona sa materská škola pre deti so zdravotným znevýhodnením (zrakovým postihnutím) vnútorne člení na triedy, do ktorých sa spravidla zaraďujú deti rovnakého veku s rovnakým zdravotným znevýhodnením. Trieda sa zriaďuje najmenej pre štyri deti, najvyšší počet detí so zrakovým postihnutím je podľa § 5, ods. 1, písm. b vyhlášky MŠ SR 322/2008 – o špeciálnych školách šesť. Riaditeľ školy môže povoliť prekročenie najvyššieho počtu detí v triede najviac o dvoch.

Výchovno-vzdelávacia činnosť v materskej škole pre deti so zrakovým postihnutím sa uskutočňuje v súlade s ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie a Špecifikami predprimárneho vzdelávania detí so zrakovým postihnutím.

Výchovno-vzdelávacie požiadavky sú stanovované na základe výsledkov špeciálnopedagogickej diagnostiky jednotlivých zrakovo postihnutých detí v triede materskej školy a majú byť mierne nad hranicou rozvojových možností detí tak, aby ich deti mohli splniť a zároveň, aby učenie pociťovali ako odmenu za vynaložené úsilie (napr. ako uspokojenú zvedavosť, ktorá je základom akéhokoľvek poznania) a boli motivované k ďalšiemu učeniu.

Časové trvanie edukačnej aktivity má rešpektovať potreby dieťaťa, zohľadňovať požiadavky zrakovej hygieny a možnú dĺžku udržania pozornosti detí vzhľadom na vývinové osobitosti a zákonitosti psychohygieny. Edukačná aktivita nesmie deti preťažovať.

Súčasťou každého plánu výchovno-vzdelávacej činnosti sú výkonové štandardy (špecifické ciele) a individuálne vzdelávacie programy jednotlivých detí so zrakovým postihnutím .

Individuálny vzdelávací program obsahuje:

- základné informácie o dieťati a vplyve jeho diagnózy na výchovno-vzdelávacie činnosti,
- požiadavky na úpravu prostredia školy a triedy,
- modifikáciu obsahu vzdelávania,
- aplikáciu špeciálnych vzdelávacích postupov,
- špecifiká organizácie a foriem vzdelávania,
- požiadavky na zabezpečenie kompenzačných pomôcok a špeciálnych učebných pomôcok,
- zabezpečenie servisu odborníkov – špeciálneho pedagóga, liečebného pedagóga,
- psychológa, logopéda a iných.

Všetky špecifické úpravy sa vypracovávajú v individuálnom rozsahu a kvalite tak, aby zodpovedali špeciálnym výchovno-vzdelávacím potrebám konkrétneho dieťaťa. Individuálny vzdelávací program vypracováva učiteľ v spolupráci so špeciálnym pedagógom, prípadne ďalšími zainteresovanými odbornými pracovníkmi podľa potreby.

Individuálny vzdelávací program podpisuje riaditeľ školy, učiteľ, špeciálny pedagóg a zákonný zástupca dieťaťa.

Individuálny vzdelávací program sa môže upravovať a dopĺňovať podľa aktuálnych špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb dieťaťa. Zmeny je potrebné konzultovať so všetkými zainteresovanými odborníkmi a zákonným zástupcom dieťaťa.

1.10 PERSONÁLNE ZABEZPEČENIE PREDPRIMÁRNEHO VZDELÁVANIA

Výchovno-vzdelávacie činnosti v materských školách pre deti so zrakovým postihnutím vykonávajú špeciálni pedagógovia predprimárneho vzdelávania, ktorí spĺňajú podmienky odbornej a pedagogickej spôsobilosti v súlade s platnou legislatívou¹.

Výchovno-vzdelávacie činnosti pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami vykonávajú aj logopédi, pedagogickí asistenti, atď.

1.11 MATERIÁLNO-TECHNICKÉ A PRIESTOROVÉ ZABEZPEČENIE

Prostredie materskej školy pre deti so zrakovým postihnutím vytvára podmienky pre celkovú pohodu dieťaťa, podmienky pre špeciálnopedagogickú rehabilitáciu (najmä stimuláciu, kompenzáciu zraku) . Prostredie materskej školy môže pozitívne ovplyvňovať osobnosť dieťaťa so zrakovým postihnutím len vtedy, keď dokáže v plnej miere uspokojovať jeho psychické, citové a telesné potreby a vytvára dostatočné podmienky pre rozvoj zrakového vnímania a kompenzačných činiteľov.

---

¹ Vyhláška MŠ SR č. 41/1996 Z. z. o odbornej a pedagogickej spôsobilosti pedagogických zamestnancov v znení neskorších predpisov.

Materiálno-technické a priestorové zabezpečenie predprimárneho vzdelávania v materskej škole pre deti so zrakovým postihnutím, ktoré je v súlade s požiadavkami formulovanými v bode 11 ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie pre intaktnú populáciu je doplnené o pomôcky na reedukáciu a kompenzáciu zraku, úpravy prostredia, ktoré stimulujú zrak u slabozrakých a čiastočne vidiacich detí a umožňujú rozvoj priestorovej orientácie a samostatného pohybu u detí nevidiacich.

Detská a odborná literatúra, audio a videonahrávky, učebné pomôcky, telovýchovné náradie a náčinie, hudobné nástroje, didaktická a audiovizuálna technika, výpočtová technika, atď., ktoré sú súčasťou materiálno-technického vybavenia materskej školy pre deti so zrakovým postihnutím spĺňajú požiadavky zrakovej hygieny a podporujú rozvíjanie zraku u slabozrakých a čiastočne vidiacich detí a rozvoj kompenzačných činiteľov u nevidiacich detí.

1.12 PODMIENKY NA ZAISTENIE BEZPEČNOSTI A OCHRANY ZDRAVIA PRI VÝCHOVE A VZDELÁVANÍ

Podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní v materskej škole pre deti so zrakovým postihnutím je zriaďovateľ a riaditeľ povinný zabezpečiť podľa zákona č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý možno aplikovať na podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní, a v súlade s bodom 12 ISCED 1 – predprimárne vzdelávanie.

1.13 ZÁSADY A PODMIENKY PRE VYPRACOVANIE ŠKOLSKÝCH VZDELÁVACÍCH PROGRAMOV

Zásady a podmienky pre vypracovanie školských vzdelávacích programov, ktoré sú spracované v bode 14 ISCED 0 odporúčame v školskom vzdelávacom programe príslušnej špeciálnej materskej školy pre deti so zdravotným postihnutím doplniť o ponuku činností zameraných na predchádzanie, zmiernenie alebo odstraňovanie nepriaznivých dôsledkov zrakového postihnutia.

2 VZDELÁVACÍ PROGRAM PRE ŽIAKOV SO ZRAKOVÝM POSTIHNUTÍM

ISCED 1 – PRIMÁRNE VZDELÁVANIE, ISCED 2 – NIŽŠIE STREDNÉ VZDELÁVANIE

Vzdelávací program je vypracovaný podľa § 94, ods. 2, písm. c zákona NR SR č. 245/2008 Z.z. pre žiakov so zrakovým postihnutím, ktorí sú vychovávaní a vzdelávaní v súlade so znením § 94, ods. 1, písm. a, b citovaného zákona.

2.1 CIELE VZDELÁVANIA A VÝCHOVY ŽIAKOV SO ZRAKOVÝM POSTIHNUTÍM

Všeobecné ciele primárneho vzdelávania základnej školy pre žiakov so zrakovým postihnutím sú totožné s cieľmi formulovanými v ISCED 1 a ISCED 2 zameranými na postupné rozvíjanie kľúčových spôsobilostí (kompetencií) žiakov ako základu všeobecného vzdelania prostredníctvom nasledujúcich cieľov:

ISCED 1

- poskytnúť žiakom bohaté možnosti vedeného skúmania ich najbližšieho kultúrneho a prírodného prostredia tak, aby sa rozvíjala ich predstavivosť, tvorivosť a záujem skúmať svoje okolie,
- umožniť žiakom spoznávať svoje vlastné schopnosti a rozvojové možnosti a osvojiť si základy spôsobilosti učiť sa učiť sa a poznávať seba samého,
- podporovať kognitívne procesy a spôsobilosti žiakov kriticky a tvorivo myslieť prostredníctvom získavania vlastnej poznávacej skúsenosti a aktívnym riešením problémov,
- vyvážené rozvíjať u žiakov spôsobilosti dorozumieť sa a porozumieť si, hodnotiť (vyberať a rozhodovať) a iniciatívne konať aj na základe sebariadenia a sebareflexie,
- podporovať rozvoj intrapersonálnych a interpersonálnych spôsobilostí, najmä otvorene vstupovať do sociálnych vzťahov, účinne spolupracovať, rozvíjať si sociálnu vnímavosť a citlivosť k spolužiakom, učiteľom, rodičom, ďalším ľuďom obce a k svojmu širšiemu kultúrnemu a prírodnému okoliu,
- viesť žiakov k tolerancii a k akceptovaniu iných ľudí, ich duchovno-kultúrnych hodnôt,
- naučiť žiakov uplatňovať svoje práva a súčasne plniť svoje povinnosti, niesť zodpovednosť za svoje zdravie a aktívne ho chrániť a upevňovať.

ISCED 2

- primerane veku rozvinúť kľúčové spôsobilosti (kompetencie), zmysluplné základné vedomosti a znalosti a vypestovaný základ záujmu o celoživotné učenie sa,
- jasné povedomie národného a svetového kultúrneho dedičstva,
- záujem a potrebu zmysluplnej aktivity a tvorivosti.

Špecifické ciele výchovy a vzdelávania žiakov so zrakovým postihnutím zohľadňujú zásady výchovy a vzdelávania zrakovo postihnutých, najmä zásadu prevencie zrakovej defektivity, korekciu zrakovej defektivity, požiadavku integrácie zrakovo postihnutých, ako aj zásadu kompenzácie a reedukácie zraku, pričom pri praktickej realizácii sa dôsledne uplatňuje

individuálny prístup ku každému zrakovo postihnutému dieťaťu zohľadňujúci dôsledky zrakového postihnutia.

Nedeliteľnou súčasťou výchovy a vzdelávania slabozrakých žiakov je rozvoj zrakového vnímania detí pomocou súboru techník, metód a postupov a podpora optimálneho využívania zraku. Vzhľadom na požiadavku komplexnosti prijímaných a spracovávaných informácií je u slabozrakých žiakov dôležité okrem reedukácie zraku sústrediť sa aj na systematický rozvoj kompenzačných mechanizmov (hmat, sluch, čuch a chuť), podľa potrieb sa precvičuje aj priestorová orientácia a samostatný pohyb.

Ciele a úlohy výchovy a vzdelávania žiakov so zvyškami zraku zohľadňujú požiadavku rozvíjania zvyškov zraku (zraková stimulácia) v kombinácii s rozvíjaním vnímania ostatnými zmyslami (kompenzácia). Vo výchove a vzdelávaní žiakov so zvyškami zraku je pomer využívania reedukácie a kompenzácie zraku podmienený individuálnymi možnosťami žiakov a charakterom učiva. V zásade ide o vzdelávanie striedaním spôsobu práce zamerané na získanie čo možno najkomplexnejších a najpresnejších informácií - poznatkov v rámci požiadaviek základnej školy.

Ciele a úlohy výchovy a vzdelávania nevidiacich žiakov sú orientované predovšetkým na špeciálnopedagogickú rehabilitáciu, a to najmä na kompenzáciu dôsledkov zrakového postihnutia.

Ciele výchovy a vzdelávania sú podmienené rozsahom a charakterom zrakového postihnutia, ako aj dobou jeho vzniku. Vo všeobecnosti môžeme konštatovať, že sa u nevidiacich žiakov vyskytujú odchýlky od štandardných prejavov. Predovšetkým je to absencia alebo výrazná redukcia možnosti učenia sa na základe vizuálneho vnímania a žiadna alebo nedostatočná úroveň vizuálneho kontaktu, ktorý je inak bežný v medzilidskej interakcii. Celková situácia v tejto oblasti je sťažená aj skutočnosťou, že nevidiaci žiak nemôže vnímať neverbálne časti komunikácie. Vo výchovno-vzdelávacom procese má mimoriadny význam používanie kompenzačnej techniky, najmä IKT.

2.2 STUPEŇ VZDELANIA

Primárne vzdelanie získa žiak so zrakovým postihnutím úspešným absolvovaním všeobecnovzdelávacieho programu ostatného ročníka primárneho stupňa základnej školy alebo základnej školy pre žiakov so zrakovým postihnutím. Dokladom o získanom vzdelaní je vysvedčenie. Absolvent programu primárneho vzdelávania plynule pokračuje na nadväzujúcom stupni nižšieho sekundárneho vzdelávania alebo adekvátnom stupni viacročného gymnázia.

Absolvent programu nižšieho sekundárneho vzdelania získa vysvedčenie s doložkou - so špeciálnym vyznačením ukončenia programu poskytnutého základnou školou. Tým splní podmienku na pokračovanie vo vzdelávaní na vyššom sekundárnom stupni (na všeobecnovzdelávacom alebo odborno-vzdelávacom type vzdelávania), v priebehu ktorého ukončuje povinné základné vzdelávanie (povinnú školskú dochádzku).

V prípade ukončenia základného vzdelávania (povinnej školskej dochádzky) na úrovni ISCED 2B môže tento absolvent vstúpiť do pracovného procesu ako nekvalifikovaný pracovník.

Žiak so zrakovým postihnutím, ktorý absolvoval 1-ročnú základnú odbornú prípravu na úrovni ISCED 2C, získava osvedčenie o absolvovaní programu základného odborného vzdelávania garantujúceho zaučenie v danom odbore, má otvorenú možnosť získať i vysvedčenie potvrdzujúce ukončenie povinnej školskej dochádzky. Podľa toho absolvent môže vstúpiť priamo na trh práce buď ako pracovná sila s minimálnou odbornou kvalifikáciou alebo pokračovať v štúdiu na úrovni 3C.

Dosiahnutie tohto stupňa vzdelania je pre všetkých žiakov nevyhnutnou podmienkou pokračovania v ďalšom štúdiu.

2.3 PROFIL ABSOLVENTA - VZDELANOSTNÝ MODEL ABSOLVENTA PRIMÁRNEHO STUPŇA A NIŽŠIEHO SEKUNDÁRNEHO STUPŇA

Profil absolventa primárneho stupňa a nižšieho sekundárneho stupňa je založený na kľúčových spôsobilostiach (kompetenciách), ktoré zahŕňujú komplex vedomostí a znalostí, spôsobilostí a hodnotových postojov umožňujúcich jednotlivcovi poznávať, účinne konať, hodnotiť, dorozumievať sa a porozumieť si, začleniť sa do spoločenských vzťahov a osobnostne sa rozvíjať – zjednodušene ide o spôsobilosť uplatniť svoje vzdelanie v pracovnom, občianskom, rodinnom a osobnom živote.

PRIMÁRNE A SEKUNDÁRNE VZDELÁVANIE	Kompetencie špecifického kurikula pre žiakov so zrakovým postihnutím
<p><i>ISCED 1</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - sociálne komunikačné kompetencie - kompetencia v oblasti matematického a prírodovedného myslenia - kompetencie v oblasti informačných a komunikačných technológií - kompetencia učiť sa učiť sa - kompetencia riešiť problémy - osobné, sociálne a občianske kompetencie - kompetencia vnímať a chápať kultúru a vyjadrovať sa nástrojmi kultúry <p><i>ISCED 2</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - kompetencia k celoživotnému učeniu sa - sociálne komunikačné kompetencie - kompetencia uplatňovať základ - matematického myslenia a základné - schopnosti poznávať v oblasti vedy a techniky - kompetencia v oblasti informačných a komunikačných technológií - kompetencia riešiť problémy - kompetencie občianske - kompetencie sociálne a personálne - kompetencie pracovné - kompetencie smerujúce k iniciatívnosti a podnikavosti - kompetencie (spôsobilosti) vnímať a chápať kultúru a vyjadrovať sa nástrojmi kultúry 	<ul style="list-style-type: none"> - funkčné reedukačné a kompenzačné kompetencie vrátane komunikácie - schopnosť orientácie v priestore a samostatného pohybu - sociálne kompetencie - kompetencie pre samostatný život - kompetencie pre voľnočasové aktivity - schopnosť poradiť si v profesijnej príprave a výkone profesie podľa typu postihnutia - kompetencie pre využívanie pomôcok a technológií pre jednotlivcov so zrakovým postihnutím - kompetencie na využívanie zraku

Úroveň rozvinutosti kľúčových kompetencií žiaka so zrakovým postihnutím tvorí základný predpoklad pre prekonanie negatívnych dôsledkov zrakového postihnutia pre ďalší rozvoj v následných stupňoch vzdelávania resp. úspešnú inklúziu.

2.4 VZDELÁVACIE OBLASTI A PRIEREZOVÉ TÉMY

ZÁKLADNÉ PREDMETY VO VZDELÁVACÍCH OBLASTIACH PRE ŽIAKOV SO ZRAKOVÝM POSTIHNUTÍM ISCED 1– PRIMÁRNE VZDELÁVANIE ISCED 2 - NIŽŠÍ SEKUNDÁRNY STUPEŇ

PRIMÁRNE VZDELÁVANIE

VZDELÁVACIA OBLASŤ	PREDMETY
JAZYK A KOMUNIKÁCIA	SLOVENSKÝ JAZYK A LITERATÚRA PRVÝ CUDZÍ JAZYK
MATEMATIKA A PRÁCA S INFORMÁCIAMI	MATEMATIKA INFORMATICKÁ VÝCHOVA
PRÍRODA A SPOLOČNOSŤ	PRÍRODOVEDA VLASTIVEDA
ČLOVEK A HODNOTY	ETICKÁ VÝCHOVA / NÁBOŽENSKÁ VÝCHOVA
ČLOVEK A SVET PRÁCE	PRACOVNÉ VYUČOVANIE
UMENIE A KULTÚRA	HUDOBNÁ VÝCHOVA VÝTVARNÁ VÝCHOVA
ZDRAVIE A POHYB	TELESNÁ VÝCHOVA
ŠPECIÁLNOPEDAGOGICKÁ REHABILITÁCIA	INDIVIDUÁLNE TYFLOPEDICKÉ CVIČENIA PRIESTOROVÁ ORIENTÁCIA / POHYBOVÁ VÝCHOVA

PRIEREZOVÉ TÉMY (TEMATIKY)
OSOBNOSTNÝ A SOCIÁLNY ROZVOJ
ENVIRONMENTÁLNA VÝCHOVA
MEDIÁLNA VÝCHOVA
MULTIKULTÚRNA VÝCHOVA
DOPRAVNÁ VÝCHOVA – VÝCHOVA K BEZPEČNOSTI V CESTNEJ PREMÁVKE
OCHRANA ŽIVOTA A ZDRAVIA
TVORBA PROJEKTU A PREZENTAČNÉ ZRUČNOSTI

NIŽŠÍ SEKUNDÁRNY STUPEŇ

VZDELÁVACIA OBLASŤ	PREDMETY
JAZYK A KOMUNIKÁCIA	SLOVENSKÝ JAZYK A LITERATÚRA PRVÝ CUDZÍ JAZYK DRUHÝ CUDZÍ JAZYK
MATEMATIKA A PRÁCA S INFORMÁCIAMI	MATEMATIKA INFORMATIKA
ČLOVEK A PRÍRODA	FYZIKA CHEMIA BIOLÓGIA
ČLOVEK A SPOLOČNOSŤ	DEJEPIS GEOGRAFIA OBČIANSKA NÁUKA
ČLOVEK A HODNOTY	ETICKÁ VÝCHOVA / NÁBOŽENSKÁ VÝCHOVA

ČLOVEK A SVET PRÁCE	SVET PRÁCE
	TECHNIKA
UMENIE A KULTÚRA	HUDOBNÁ VÝCHOVA
	VÝTVARNÁ VÝCHOVA
	VÝCHOVA UMENÍM
ZDRAVIE A POHYB	TELESNÁ A ŠPORTOVÁ VÝCHOVA
ŠPECIÁLNOPEDAGOGICKÁ REHABILITÁCIA	INDIVIDUÁLNE TYFLOPEDICKÉ CVIČENIA
	PRIESTOROVÁ ORIENTÁCIA /
	POHYBOVÁ VÝCHOVA

PRIEREZOVÉ TÉMY (TEMATIKY)
OSOBNOSTNÝ A SOCIÁLNY ROZVOJ
ENVIRONMENTÁLNA VÝCHOVA
MEDIÁLNA VÝCHOVA
MULTIKULTÚRNA VÝCHOVA
DOPRAVNÁ VÝCHOVA – VÝCHOVA K BEZPEČNOSTI V CESTNEJ PREMÁVKE
OCHRANA ŽIVOTA A ZDRAVIA
TVORBA PROJEKTU A PREZENTAČNÉ ZRUČNOSTI

2.5 CHARAKTERISTIKA, ŠPECIFIKÁ, DĹŽKA, FORMY VÝCHOVY A VZDELÁVANIA

Základná škola pre žiakov so zrakovým postihnutím má spravidla desať ročníkov s tým, že sa absolvovanie prípravného ročníka, zriadeného podľa § 2 písm. k zákona 245/2008 Z.z., považuje za prvý rok plnenia povinnej školskej dochádzky.

2.5.1 Individuálne tyflopédické cvičenia

Individuálne tyflopédické cvičenia v základnej škole pre žiakov so zrakovým postihnutím sú predmetom, v ktorom žiaci získavajú špeciálne vedomosti, zručnosti a návyky, ktoré im umožňujú prekonávať dôsledky zrakového postihnutia, čím sa vytvárajú predpoklady na optimálny rozvoj kompetencií, výkonov a postojov žiakov so zrakovým postihnutím na primárnom a sekundárnom stupni vzdelávania.

Cieľom individuálnych tyflopédických cvičení je rozvíjať kľúčové kompetencie - prenosný a multifunkčný súbor vedomostí, zručností a postojov, ktoré potrebuje každý jednotlivec so zrakovým postihnutím pre svoje osobné naplnenie a rozvoj, pre zapojenie sa do spoločnosti a úspešnú zamestnateľnosť.

Vedomosti, zručnosti a návyky, ktoré si žiak so zrakovým postihnutím osvojí na hodinách ITC je potrebné precvičovať a dôsledne využívať tak vo všetkých vyučovacích predmetoch, ako aj v mimoškolských činnostiach.

Predmetom Individuálne tyflopédické cvičenia sa u žiakov so zrakovým postihnutím optimalizujú podmienky pre vytvorenie a postupné prehĺbovanie kompetencií (spôsobilostí) predovšetkým:

- a) na učenie - žiakov, ktorí používajú optické pomôcky učíme, ako sa o ne starať a ako s nimi narábať tak, aby im uľahčili proces učenia sa. Cvičeniami zameranými na rozvoj hmatu vytvárame podmienky na skvalitnenie techniky čítania, čím následne zefektívňujeme proces učenia sa nevidiacich žiakov. Žiakov s progresívnym charakterom zrakového postihnutia učíme Braillovo písmo a sústavne zdokonaľujeme techniku čítania a písania. Nácvikom práce s kompenzačnými pomôckami, predovšetkým s IKT vytvárame potrebné

predpoklady na prekonávanie alebo zníženie informačného deficitu v rámci informačného kolobehu,

- b) pracovné - sústavným precvičovaním zručností a návykov vedieme žiakov so zrakovým postihnutím k samostatnosti, čím vytvárame potrebné predpoklady pre lepšie pracovné uplatnenie,
- c) sociálne a personálne - nácvikom vlastného podpisu latinkou pripravíme nevidiacich a čiastočne vidiacich žiakov na samostatné zvládnutie niektorých právnych úkonov.

V školách pre žiakov so zrakovým postihnutím, kde sú Individuálne tyfopedické cvičenia neoddeliteľnou súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu vykonávajú špeciálnopedagogickú diagnostiku učiteľa predmetu Individuálne tyfopedické cvičenia.

U individuálne integrovaných žiakov so zrakovým postihnutím sa Individuálne tyfopedické cvičenia vrátane špeciálnopedagogickej diagnostiky zabezpečujú v spolupráci s centrom špeciálno-pedagogického poradenstva špecializovaným na prácu s jednotlivcami so zrakovým postihnutím alebo so školou pre žiakov so zrakovým postihnutím.

Predmet Individuálne tyfopedické cvičenia sa spravidla vyučuje individuálne, ale v prípade potreby je možné pracovať aj so skupinou žiakov, v ojedinelých prípadoch aj s celou triedou.

2.5.2 Priestorová orientácia / pohybová výchova

Predmet priestorová orientácia, ktorého súčasťou je aj postupné vedenie nevidiacich a čiastočne vidiacich žiakov k samostatnému pohybu je nedeliteľnou súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu s ťažším zrakovým postihnutím. Priestorová orientácia je samostatný predmet, ktorý má v rámcovom učebnom pláne časovú dotáciu 1 hodinu týždenne, ale zároveň je integrálnou súčasťou všetkých vyučovacích predmetov a výchovy mimo vyučovania. Priestorová orientácia sa spravidla vyučuje individuálne, ale v prípade potreby je možné pracovať aj so skupinou žiakov, prípadne aj s celou triedou.

Cieľom predmetu priestorová orientácia je naučiť nevidiacich a čiastočne vidiacich žiakov samostatne sa orientovať v známom, ako aj neznámom prostredí.

Obsah pre metu Priestorová orientácia je koncipovaný tak, aby sa u žiakov so zrakovým postihnutím postupne vytvorili podmienky pre získanie a postupné prehĺbovanie kompetencií (spôsobilostí) predovšetkým:

- a) na učenie – žiaci sa učia prijímať a spracovávať a nadväzne prakticky využívať informácie o okolitom teréne,
- b) na riešenie problémov – žiaci sa učia riešiť najskôr modelové situácie, neskôr, sa musia vedieť orientovať v skutočnej situácii, prípadne jej zmene (napr. zmena trasy po uzavretí ulice),
- c) komunikatívnosti – vedieť popísať cieľ cesty, dokázať sa orientovať podľa získaných informácií,
- d) sociálno-komunikačných – vedieť požiadať o pomoc, prijať, resp. odmietnuť pomoc, aktívne spolupracovať so sprievodcom a pod.,
- e) občianskych – učíme žiakov dodržiavať spoločenské normy, nezneužívať svoje postihnutie, nadväzovať kontakty a spolupracovať s rozličnými inštitúciami,
- f) pracovných – žiakov učíme reálne hodnotiť situáciu, nepreceňovať, ale ani nepodceňovať vlastné schopnosti, rozvíjame ich fyzickú zdatnosť.

V základných školách pre žiakov so zrakovým postihnutím, priestorovú orientáciu a pohybovú výchovu vyučujú špeciálni pedagógovia, ktorí spĺňajú podmienky odbornej a pedagogickej spôsobilosti v súlade s platnými predpismi.

U individuálne integrovaných žiakov so zrakovým postihnutím sa vyučovanie predmetu Priestorová orientácia zabezpečuje v spolupráci s centrom špeciálno-pedagogického poradenstva špecializovaným na prácu s jednotlivcami so zrakovým postihnutím alebo so školou pre žiakov so zrakovým postihnutím.

Slabozrakým žiakom a čiastočne vidiacim žiakom, ktorí sa orientujú prevažne zrakom je alternatívou k predmetu Priestorová orientácia predmet Pohybová výchova.

Pohybová výchova je súčasťou výchovy a vzdelávania žiakov so zrakovým postihnutím. Ako jedna z moderných foriem telovýchovnej činnosti je určená pre deti rôzneho veku. Je zameraná na cieľavedomé telesné, funkčné a pohybové zdokonaľovanie detí, čím prispieva k upevňovaniu fyzického a psychického zdravia ako i zvyšovaniu telesnej kultúry. Svojim obsahom môže pozitívne pôsobiť na estetický vývin, viesť k správne držaniu tela, rozvíjať rytmickosť, zmysel pre koordináciu a ladnosť pohybov.

Špecifiká Pohybovej výchovy pre žiakov so zrakovým postihnutím vyplývajú z obmedzení, ktorých príčinou je porušenie, či úplná strata zraku. Nedostatočná úroveň zrakovej kontroly u týchto detí spôsobuje špecifické pohybové nedostatky – chybné držanie tela, strnulosť a zníženú koordináciu pohybov. Práve preto je pohybová výchova u detí so zrakovým postihnutím veľmi vhodným liečebným a rehabilitačným prostriedkom – snaží sa rozvíjať zvyšky zraku, ale aj činnosť ostatných zmyslov. Pohybová výchova výrazne prispieva k nácviku orientácie v priestore, vnímaniu vlastnej telesnej schémy, zvyšuje sebahodnotenie a prináša poznanie vlastných, často potlačených možností.

Vo výchovno-vzdelávacom procese je potrebné rešpektovať vek, zdravotný stav, špecifiká zrakového postihnutia, jeho dôsledkov a pridružené postihnutia žiakov.

Cieľom pohybovej výchovy ako vyučovacieho predmetu pre žiakov so zrakovým postihnutím je:

- prispieť k optimálnemu stupňu telesnej zdatnosti a výkonnosti,
- vytvoriť správne návyky pre pohybovú aktivitu,
- zlepšiť celkový fyzický stav detí,
- vytvoriť a upevniť návyky správneho držania tela,
- osvojiť a prehĺbiť pohybové zručnosti.

Tieto ciele sa realizujú pomocou špecifických metód, prostriedkov a cvičení.

2.5.3 Informatická výchova a Informatika pre žiakov so zrakovým postihnutím

Nevidiaci žiaci a žiaci so zvyškami zraku však nie sú schopní zvládnuť osnovy informatickej výchovy a informatiky v plnom rozsahu. Je potrebné vylúčiť prácu s grafikou a výuku prispôbiť ich možnostiam. Napriek tomu má pre nich tento predmet nezastupiteľnú úlohu. Umožní im nielen správne pochopenie a ovládanie mechanizmov informačných a komunikačných technológií, ale aj ľahšiu komunikáciu s intaktnou populáciou. Žiaci tiež pochopia základné pojmy, postupy a techniky používané pri práci s údajmi a tok informácií v počítačových systémoch. Nadobudnú vedomosti v oblasti algoritmov, zručnosti v samostatnom ale aj skupinovom riešení problémov a spracovaní získaných výsledkov.

Špecifiká predmetu Informatická výchova a Informatika pre žiakov so zrakovým postihnutím tvoria prílohu č. 5 Vzdelávacieho programu pre deti a žiakov so zrakovým postihnutím.

2.6 VZDELÁVACIE ŠTANDARDY

Žiaci so zrakovým postihnutím, ktorí sú žiakmi škôl podľa § 94, ods. 1, písm. a, b., sú vychovávaní a vzdelávaní podľa vzdelávacích štandardov uvedených v Štátnom vzdelávacom programe, pričom modifikovaný je obsahový a výkonový štandard v predmete Informatická výchova a Informatika a obsahový a výkonový štandard bol vypracovaný pre predmety Individuálne tyflopédické cvičenia, Priestorová orientácia a Pohybová výchova.

2.7 RÁMCOVÝ UČEBNÝ PLÁN PRE ŽIAKOV SO ZRAKOVÝM POSTIHNUTÍM

Rámcový učebný plán pre žiakov so zrakovým postihnutím												
Vzdelávacia oblasť	Predmet/ročník	Prípravný	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	spolu
Jazyk a komunikácia	slovenský jazyk a literatúra	4	8	6	6	6	5	4	4	5	5	53
	1. cudzí jazyk	0			3	3	3	3	3	3	3	21
	2. cudzí jazyk	0						1	1	1	1	4
												78
Príroda a spoločnosť	prírodoveda	1	0,5	1	1	1						4,5
	vlastiveda	1		1	1	1						4
												8,5
Človek a príroda	fyzika	0						1	1	2	1	5
	chémia	0						0,5	0,5	1	2	4
	biológia	0					1	1	1,5	1	1	5,5
												14,5
Človek a spoločnosť	dejepis	0					1	1	1	1	2	6
	geografia	0					1	1	1	1	1	5
	občianska náuka	0					1	1	1	0,5	0,5	4
												15
Človek a hodnoty	etická výchova /náboženská výchova	0	0,5	1	1	1	1	1	1	0,5	0,5	7,5
Matematika a práca s informáciami	matematika	3	4	4	3	3	3,5	4	3,5	4	4	36
	informatika	0	0	0	0	0	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	2,5
	informatická výchova	0		1	1	1						3
												41,5
Človek a svet práce	pracovné vyučovanie	2				1						3
	svet práce	0							0,5	0,5		1
	technika	0							0,5	0,5		1
												5
Umenie a kultúra	výtvarná výchova	1	1	1	1	1	1	1	1			8
	hudobná výchova	2	1	1	1	1	1	1	1			9

	výchova umením										0,5	0,5	1
													18
Vzdelávacia oblasť	Predmet/ročník	Prípravný	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	spolu	
Zdravie a pohyb	telesná a športová výchova	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	21
													21
Špeciálnopedagogická rehabilitácia	Individuálne tyflopédické cvičenia	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	11
	Priestorová orientácia / pohybová výchova	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10
													21
Spolu povinná časť		20	19	20	22	23	23	25	26	26	26	26	230
Školský vzdelávací program													
Voliteľné hodiny		2	6	6	6	6	7	7	7	7	7	7	61
Spolu : povinná časť + voliteľné hodiny													
Základná škola pre žiakov so zrakovým postihnutím		22	25	26	28	29	30	32	33	33	33	33	291

Poznámky:

- Na základe § 94 ods. 2 písmena e) zákona č. 245/2008 Z.z. a bodu 12.1 Štátneho vzdelávacieho programu pre primárny stupeň základnej školy v SR ISCED 1 a Štátneho vzdelávacieho programu pre nižší stredný stupeň ISCED 2 z 30. júna 2008 sa počet hodín v školskom vzdelávacom programe môže navýšiť o 1-3 hodiny.
- Vyučovacie hodiny v školskom vzdelávacom programe sú delené. Triedu možno deliť na skupiny podľa potrieb a podmienok školy tak, aby mohla byť zohľadnená požiadavka individuálneho prístupu ku žiakom so zrakovým postihnutím.
- Vyučovacia hodina má 45 minút v tomto rozdelení učebného plánu. Škola si môže zvoliť vlastnú organizáciu vyučovania, napr. blokové vyučovanie.
- Predmety s časovou dotáciou 0,5 hodiny týždenne sa vyučujú ako jednohodinové každý druhý týždeň alebo ich spojiť blokovo výučbou.
- Pri vyučovaní 1. cudzieho jazyka a 2. cudzieho jazyka delíme triedu na dve skupiny podľa stupňa postihnutia – slabozrakí a nevidiaci /*.
- Pri vyučovaní laboratórnych prác v predmete Fyzika delíme triedu na dve skupiny podľa stupňa postihnutia – slabozrakí a nevidiaci/*.
- Pri vyučovaní predmetu Informatika delíme triedu na dve skupiny podľa stupňa postihnutia – slabozrakí a nevidiaci/*.

- h) Pri vyučovaní matematiky je možné v 8. a 9. ročníku vytvárať z rôznych tried skupiny žiakov podľa ich schopnosti a študijných výsledkov.
- i) Pri vyučovaní predmetu Pracovné vyučovanie delíme triedu na dve skupiny podľa stupňa postihnutia – slabozrakí a nevidiaci/*
- j) Pracovné vyučovanie: možno vyučovať v dvojhodinových celkoch každý druhý týždeň.
- k) Pri vyučovaní predmetu Chémia v 8. a 9. ročníku delíme triedu v praktických cvičeniach na dve skupiny podľa stupňa postihnutia – slabozrakí a nevidiaci/*
- l) Pri vyučovaní výtvarnej výchovy ako aj výchovy umením na počítačoch delíme triedu na skupiny tak, aby pri jednom počítači sedel jeden žiak. /*
- m) Cudzie jazyky - vyučujú sa dva z jazykov: anglický, nemecký, francúzsky, ruský, španielsky a taliansky.
- n) Predmet výchova umením možno vyučovať v jedno až dvojhodinových celkoch. Tieto budú striedavo vyučovať učitelia výtvarnej a hudobnej výchovy.
- o) Predmety etická výchova a náboženská výchova sa vyučujú v skupinách.
- p) Hodina Individuálne tyfopedické cvičenia sa môže vyučovať individuálne alebo v skupinách žiakov.
- q) Hodina Priestorová orientácia/Pohybová výchova sa môže vyučovať individuálne alebo v skupinách žiakov.
- r) V školskom vzdelávacom programe môžu byť delené len tie vyučovacie hodiny, ktoré sú zamerané na odstránenie alebo zmiernenie dôsledkov zrakového postihnutia.
- s) V prípravnom ročníku žiaci postupujú podľa Obsahu prípravného ročníka pre žiakov so zrakovým postihnutím, ktorý je uvedený v prílohe č. 2 tohto materiálu..

POZNÁMKA:

Na vyučovacích hodinách predmetov označených /* triedu delíme na dve skupiny, a to slabozrakých a nevidiacich+ čiastočne vidiacich žiakov. Pred prijatím zákona 597/2003 Z.z. - o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov sa slabozrakí a nevidiaci žiaci vzhľadom na zásadnú odlišnosť používaných metód a foriem práce, ako aj pomôcok, vzdelávali osobitne. Po roku 2003 sú slabozrakí a nevidiaci žiaci vzhľadom na potrebu efektívneho vynakladania finančných prostriedkov vzdelávaní spravidla spoločne v jednej triede s tým, že, pri niektorých činnostiach náročnejších na spôsob prijímania, spracovania a odovzdávania informácií, je potrebné triedu deliť na žiakov slabozrakých a žiakov nevidiacich.

2.8 VYUČOVACÍ JAZYK

Podľa § 12, zákona 245/2008 Z.z. je vyučovacím jazykom v základných školách pre žiakov so zrakovým postihnutím a výchovným jazykom v školských zariadeniach pre žiakov so zrakovým postihnutím štátny jazyk, ak tento zákon neustanovuje inak.

2.9 ORGANIZAČNÉ PODMIENKY NA VÝCHOVU A VZDELÁVANIE

Základná škola pre žiakov so zrakovým postihnutím má podľa § 97, ods. 3 zákona NR SR č. 245/2008 Z.z. spravidla deväť ročníkov s možnosťou zriadenia prípravného ročníka. Prípravný ročník je určený pre žiakov podľa § 2 písm. k), ktorí k 1. septembru dosiahli fyzický vek šesť rokov, nedosiahli školskú spôsobilosť a nie je u nich predpoklad zvládnutia

prvého ročníka základnej školy so vzdelávacím programom podľa § 95 ods. 1 písm. b). Absolvovanie prípravného ročníka sa považuje za prvý rok plnenia povinnej školskej dochádzky.

2.10 POVINNÉ PERSONÁLNE ZABEZPEČENIE

Realizácia vzdelávacieho programu pre žiakov so zrakovým postihnutím si vo výchovno-vzdelávacom procese vyžaduje zodpovedajúce personálne podmienky, ktoré by zabezpečili efektívnosť vzdelávania a vytváranie spolupracujúcich sociálnych vzťahov medzi účastníkmi procesu vzdelávania. Ide o nasledujúce cieľové podmienky, ku ktorým majú školy smerovať.

Pedagogickí zamestnanci:

- splňajú kvalifikačné požiadavky stanovené zákonom,
- preukazujú odborné a pedagogicko-psychologické spôsobilosti, ktoré využívajú pri pedagogickej komunikácii, motivácii žiakov, ich diagnostikovaní, hodnotení, pozitívnom riadení triedy a udržaní neformálnej disciplíny,
- riadia svoj sebarozvoj a celoživotné učenie v odbornej oblasti a osobnostnom raste,
- sú ako súčasť kolektívu schopní vzájomnej efektívnej a ľudsky podporujúcej komunikácie, spolupráce, práce v tímoch a kooperatívneho riešenia problémov.

Vedúci pedagogickí zamestnanci:

- svojimi manažérskymi spôsobilosťami vytvárajú predpoklady pre fungujúce, motivované spolupracujúce spoločenstvo v škole s náročnou profesionálnou klímou a podporujúcim prostredím,
- vytvárajú podmienky pre svoj odborný a osobnostný rast, ako aj všetkých členov kolektívu vzhľadom na ich osobný záujem a potreby školy.

Odbornú pomoc žiakom a rodičom poskytujú:

- zariadenia výchovného poradenstva, špeciálny pedagóg, psychológ, školský logopéd, asistent učiteľa a ďalší špecialisti podľa potreby.

2.11 POVINNÉ MATERIÁLNO-TECHNICKÉ A PRIESTOROVÉ ZABEZPEČENIE

Dôležitou podmienkou pre realizovanie vzdelávacieho programu pre žiakov so zrakovým postihnutím je primerané materiálno-technické a priestorové vybavenie školy:

- vzhľadom na objektívnu potrebu výchovy a vzdelávania žiakov so zrakovým postihnutím, a to prijímať, spracovávať a odovzdávať úplné a neskreslené informácie, je potrebné každú triedu pre žiakov so zrakovým postihnutím vybaviť interaktívnou tabuľou a každé pracovisko učiteľa a žiakov počítačmi,
- učebne (triedy) vybavené viacúčelovým a funkčným zariadením,
- špeciálne učebne a priestory (v súlade so vzdelávacím obsahom školy),
- učebňu/ne s upraveným bezpečným povrchom pre potreby telesnej výchovy vybavené potrebným náradím a cvičebným náčiním,
- pracovné učebne s potrebným vybavením,
- informačno-komunikačné centrum (knížnica, učebňa informatiky),
- priestory na zrakovú stimuláciu
- priestory na priestorovú orientáciu
- priestory pre aktívne využitie voľného času, relaxáciu a spoločné činnosti,
- priestory pre hromadné stretávanie žiakov celej školy alebo tried, učiteľov, rodičov,
- priestory pre záujmovú činnosť po vyučovaní (školský klub, krúžková a klubová činnosť),

- priestory pre prípravnú prácu učiteľa, jeho relaxáciu, priestory pre uloženie pomôcok,
- priestory pre vedenie školy a potrebných nepedagogických pracovníkov s príslušným vybavením (miestnosť riaditeľa, zástupcu, hospodára, správcu siete a pod.) s náležitým zariadením a vybavením,
- priestory pre odkladanie odevov a obuvi (šatne),
- priestory pre hygienu žiakov a učiteľov, spoločné stravovanie, pre riešenie zdravotných problémov,
- ďalšie pomocné priestory pre zaistenie chodu školy,
- ďalej učebnice, didaktické pomôcky, informačná a komunikačná technika, ďalšie potreby a pomôcky,
- učebnice, doplnková literatúra, didaktické pomôcky, informačná, reedukačná, kompenzačná a komunikačná technika a ďalšie potreby sú tiež materiálno-technické pomôcky,
- ak je súčasťou školy centrum špeciálno-pedagogického poradenstva, tak materiálne a priestorové vybavenie zodpovedajúce charakteru a rozsahu práce tohto zariadenia.

2.12 PODMIENKY NA ZAISTENIE BEZPEČNOSTI A OCHRANY ZDRAVIA PRI VÝCHOVE A VZDELÁVANÍ

Nevyhnutnosťou pre realizáciu vzdelávacieho programu pre žiakov so zrakovým postihnutím je zabezpečenie vhodnej štruktúry pracovného režimu a odpočinku žiakov a učiteľov, vhodného režimu vyučovania s rešpektovaním hygieny učenia, zrakovej hygieny, zdravého prostredia učební (tried) a ostatných priestorov školy podľa platných noriem – odpovedajúce svetlo, teplo, nehlučnosť, čistota, vetranie, hygienické vybavenie priestorov, primeraná veľkosť sedacieho a pracovného nábytku.

Dôležitý je vhodný stravovací a pitný režim žiakov (podľa vekových a individuálnych potrieb žiakov). Bezpečnosť a ochranu zdravia zaručuje aktívna ochrana žiakov pred úrazmi, dostupnosť prvej pomoci z materiálneho aj ľudského hľadiska, vrátane kontaktov na lekára, či iných špecialistov. Nevyhnutné je dodržiavanie zákazu fajčenia, pitia alkoholu a používanie iných škodlivín v škole a okolí a výrazné označenie všetkých nebezpečných predmetov a častí využívaných priestorov a pravidelná kontrola z hľadiska bezpečnosti.

2.13 OSOBITOSTI A PODMIENKY NA VÝCHOVU A VZDELÁVANIE ŽIAKOV SO ZRAKOVÝM POSTIHNUTÍM

Podľa § 5, ods.2, písm. b vyhlášky MŠ SR 322/2008 Z.z. o špeciálnych školách môže byť najvyšší počet žiakov so zrakovým postihnutím v prípravnom ročníku až piatom ročníku - 8 žiakov, v šiestom ročníku až deviatom ročníku 10 žiakov, v prípravnom ročníku až piatom ročníku - nevidiaci žiaci 6 žiakov, v šiestom ročníku až deviatom ročníku - nevidiaci žiaci 8 žiakov.

Vo výchovno-vzdelávacom procese učiteľ:

- akceptuje žiaka so zrakovým postihnutím a rešpektuje špecifiká jeho osobnosti,
- vytvára podmienky, aby žiak so zrakovým postihnutím, jeho spolužiaci a rodičia adekvátne akceptovali zrakové postihnutie a jeho dôsledky,
- dôkladne sa oboznámi s diagnózou a prognózou žiaka so zrakovým postihnutím a zohľadňuje špeciálno-pedagogické potreby žiaka, ktoré z nich vyplývajú,

- zameriava sa na vytváranie čo najmenej reštriktívneho prostredia s cieľom zakomponovať atmosféru triedy do prirodzeného sveta žiaka so zrakovým postihnutím, pričom používa bežný slovník,
- oboznámi žiaka so zrakovým postihnutím s prostredím školy a triedy, priebežne ho upozorní na všetky prípadné zmeny (premiestnenie nábytku, stavebné úpravy a pod./)
- podporuje jedinečnosť sebarealizácie žiaka so zrakovým postihnutím, jeho sebauvedomenie a sebadôveru,
- vytvára podmienky pre úspešné a nenásilné splynutie žiaka so zrakovým postihnutím s kolektívom spolužiakov, vytvorenie atmosféry vzájomného pochopenia a pomoci
- rozvíja komunikačné schopnosti a zručnosti žiaka,
- náležitú pozornosť venuje problematike kompenzácie a reedukácie zraku,
- neznižuje nároky a nevytvára podmienky pre uplatňovanie neopodstatnených úľav v práci žiaka so zrakovým postihnutím,
- vedie žiaka k aktívnemu prekonávaniu ťažkostí a prekážok, ktoré vyplývajú zo zrakového postihnutia zabezpečuje a koordinuje špeciálnopedagogickú pomoc žiaka so zrakovým postihnutím.

Vo výchovno-vzdelávacom procese učiteľ zohľadňuje špecifiká a špecifické potreby žiaka so zrakovým postihnutím, a to najmä:

- absenciu, neúplnosť, prípadne skreslenie zrakových vnemov,
- absenciu, neúplnosť, resp. skreslenie zrakových predstáv,
- zhoršenú kvalitu analyticko-syntetickej činnosti spätú s horšou rozlišovacou schopnosťou,
- zníženú mieru koncentrácie pozornosti,
- potrebu individuálneho pracovného tempa,
- poruchy vnímania priestoru,
- poruchy, resp. nedostatočnú úroveň čítania a písania,
- poruchy vizuálno-motorickej koordinácie,
- poruchy farebného videnia,
- obmedzenia súvislej zrakovej práce,
- obmedzenia v pohybe a fyzickej námahe,
- skorú unaviteľnosť,
- neprimerané emocionálne reakcie,
- neadekvátnu mimiku a gestikuláciu,
- narušenie sociálnych vzťahov.

Pre pochopenie a porozumenie preberaného učiva učiteľ:

- v potrebnej miere využíva špeciálne metodiky,
- zabezpečí prispôsobenie textu a grafického materiálu potrebám žiaka so zrakovým postihnutím tak po obsahovej stránke (napr. nie je vhodné, aby nevidiaci žiak pracoval na úlohe, ktorá predpokladá vizuálnu skúsenosť), ako aj po stránke technického spracovania (prepis textu do bodového písma, zväčšenie, zvýraznenie, zvuková nahrávka a ďalšie potrebné úpravy textu, máp, ilustrácií a pod.),
- dôsledne dodržiava požiadavku konkretizácie preberaného učiva,
- usiluje sa o komplexné využitie zmyslov žiaka so zrakovým postihnutím,
- umožní, aby počas výkladu nového učiva mohol školský špeciálny pedagóg pracovať paralelne individuálne so žiakom so zrakovým postihnutím,
- sústavne si priebežne overuje do akej miery porozumel žiak so zrakovým postihnutím učivu,
- rešpektuje individuálne pracovné tempo žiaka so zrakovým postihnutím,

- na prebudenie, resp. udržanie záujmu využíva kladnú motiváciu.

2.14 ZÁSADY A PODMIENKY PRE VYPRACOVANIE ŠKOLSKÝCH VZDELÁVACÍCH PROGRAMOV

Zásady a podmienky pre vypracovanie školských vzdelávacích programov, ktoré sú spracované v ISCED 1 a ISCED 2 odporúčame v školskom vzdelávacom programe príslušnej základnej školy pre žiakov so zrakovým postihnutím doplniť o ponuku činností zameraných na predchádzanie, zmiernenie alebo odstraňovanie nepriaznivých dôsledkov zrakového postihnutia.

V školskom vzdelávacom programe môžu byť delené len tie vyučovacie hodiny, ktoré sú zamerané na odstránenie alebo zmiernenie dôsledkov zrakového postihnutia.

3 VZDELÁVACÍ PROGRAM ZÁKLADNEJ UMELECKEJ ŠKOLY ŽIAKOV SO ZRAKOVÝM POSTIHNUTÍM ISCED 1 B – PRIMÁRNE UMELECKÉ VZDELANIE

VZDELÁVACÍ PROGRAM ZÁKLADNEJ UMELECKEJ ŠKOLY ŽIAKOV SO ZRAKOVÝM POSTIHNUTÍM ISCED 2 B – NIŽŠIE SEKUNDÁRNE UMELECKÉ VZDELANIE

V základnej umeleckej škole sa výchovno–vzdelávací proces žiakov so zrakovým postihnutím – uskutočňuje podľa ISCED 1 B pre primárne umelecké vzdelanie a ISCED 2 B pre sekundárne umelecké vzdelanie s tým, že ciele, profil, kľúčové spôsobilosti, kompetencie žiaka primárneho aj nižšieho sekundárneho umeleckého vzdelania sú totožné s ISCED 1 B a ISCED 2 B V študijnom odbore hudobnom je zastúpená hra klavír, flauta, akordeón, priečna flauta, gitara, keyboard, resp. ďalší hudobný nástroj, hudobná náuka, komorná hra, štvorročná hra, zborový spev a Braillova notácia.

Kľúčové kompetencie sú v základnej umeleckej škole pre žiakov so zrakovým postihnutím v ISCED 1 B a ISCED 2 B doplnené o schopnosť používať Braillovu notáciu.

4 VZDELÁVACÍ PROGRAM PRE ŽIAKOV SO ZRAKOVÝM POSTIHNUTÍM

ISCED 3 VYŠŠIE SEKUNDÁRNE VZDELANIE

4.1 CIELE VÝCHOVY A VZDELÁVANIA

Žiaci so zrakovým postihnutím **plnia rovnaké ciele vzdelávania ako ostatní žiaci stredných odborných škôl a gymnázií** na sekundárnom a na vyššom sekundárnom stupni vzdelávania. Všeobecné ciele vzdelávania v jednotlivých vzdelávacích oblastiach a kompetencie sa prispôbujú individuálnym osobitostiam žiakov so zrakovým postihnutím v takom rozsahu aby konečné výsledky žiaka so zrakovým postihnutím zodpovedali profilu absolventa sekundárneho a vyššieho sekundárneho vzdelávania s prihliadnutím na zrakové postihnutie.

4.2 STUPEŇ VZDELANIA

ISCED 3 zodpovedá sekundárnemu – stredoškolskému vzdelávaniu

Subkategória **ISCED 3A - úplné stredné všeobecné vzdelanie** - vzdelávacie programy gymnázia pripravujú absolventov na pokračovanie v štúdiu na vyšších stupňoch vzdelávania na ISCED 4 alebo 5, môžu pripravovať aj na pracovný a mimopracovný život.

Subkategória **ISCED 3A - úplné stredné odborné vzdelanie** - charakterizuje vzdelávacie programy určené k príprave žiakov na povolanie, získanie odbornej kvalifikácie a priamy vstup na trh práce, alebo dávajú žiakom možnosti pre vstup do ďalších programov na vyšších stupňoch vzdelávania na ISCED 4 alebo 5.

Subkategória **ISCED 3C - stredné odborné vzdelanie** - charakterizuje vzdelávacie programy určené k príprave žiakov na povolanie, získanie odbornej kvalifikácie a priamy vstup na trh práce. Zároveň však poskytuje možnosti pre vstup aj do ďalších programov na vyšších úrovniach vzdelávania.

Pre stupeň vzdelania úplné stredné všeobecné vzdelanie ISCED 3A platia všetky ustanovenia uvedené v Štátnom vzdelávacom programe pre gymnáziá.

Pre stupeň vzdelania úplné stredné odborné vzdelanie ISCED 3A platia všetky ustanovenia uvedené v Štátnych vzdelávacích programoch pre skupiny študijných odborov pre daný stupeň vzdelania.

Pre stupeň vzdelania stredné odborné vzdelanie ISCED 3C platia všetky ustanovenia uvedené v Štátnych vzdelávacích programoch pre skupiny učebných odborov pre daný stupeň vzdelania.

4.3 PROFIL ABSOLVENTA

Absolvent sekundárneho a vyššieho sekundárneho vzdelania so zrakovým postihnutím má osvojené kľúčové kompetencie, ktoré zodpovedajú profilu absolventa podľa jednotlivých subkategórií ISCED 3A a 3C s prihliadnutím na jeho zrakové postihnutie.

4.4 VZDELÁVACIE OBLASTI

Obsah vzdelávania žiakov so zrakovým postihnutím je rovnaký ako obsah vzdelávania žiakov gymnázií a stredných odborných škôl. Vzdelávacie oblasti pre žiakov so zrakovým postihnutím majú rovnaké povinné predmety ako povinné predmety vo vzdelávacích obsahových oblastiach pre 3. stupeň – vyššie sekundárne vzdelanie ISCED 3A - úplné stredné

všeobecné vzdelanie, ISCED 3A - úplné stredné odborné vzdelanie, ISCED 3C - stredné odborné vzdelanie.

Pri vzdelávaní žiakov so zrakovým postihnutím na stredných školách pre ISCED 3A treba prihliadať na cieľové požiadavky na vedomosti a zručnosti maturantov v jednotlivých predmetoch, najmä na úpravy pre žiakov so zrakovým postihnutím.

4.5 RÁMCOVÉ UČEBNÉ PLÁNY

ISCED 3A – úplné stredné odborné vzdelanie

rámcový učebný plán pre 4-ročné študijné odbory v 5-ročnej príprave pre žiakov so zrakovým postihnutím s vyučovacím jazykom slovenským **s praxou**

Cieľové zložky vzdelávania	Počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe ²	Celkový počet hodín za štúdium
Všeobecné vzdelávanie	69	2208
Odborné vzdelávanie	55	1760
Disponibilné hodiny	41	1312
CELKOM	165	5280
Kategórie a názvy vzdelávacích oblastí	Minimálny počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe	Celkový počet hodín za štúdium
VŠEOBECNÉ VZDELÁVANIE	74	2368
Jazyk a komunikácia <i>slovenský jazyk a literatúra</i> <i>prvý cudzí jazyk</i> <i>druhý cudzí jazyk</i>	45	1440
Človek, hodnoty a spoločnosť <i>etická výchova/náboženská výchova</i> <i>dejepis</i> <i>občianska náuka</i>	6	192
Človek a príroda <i>ekológia</i> <i>fyzika</i> <i>chémia</i> <i>biológia</i>	3	96
Matematika a práca s informáciami <i>matematika</i> <i>informatika</i>	5	160
Zdravie a pohyb <i>telesná výchova</i>	10	320
Disponibilné hodiny	5	160
ODBORNÉ VZDELÁVANIE	91	2912
Teoretické vzdelanie	30	960
Praktická príprava	25	800
Disponibilné hodiny	36	1152
SPOLU	165	5280
Účelové kurzy/učivo		
Ochrana života a zdravia		
Telovýchovno-výcvikový kurz		

² Minimálny počet týždenných hodín je 33 (rozpätie 33 – 35 hodín)

Súvislá odborná prax		
Ročníkový projekt		
Maturitná skúška		

Poznámky k rámcovému učebnému plánu pre 4-ročné študijné odbory v 5-ročnej príprave pre žiakov so zrakovým postihnutím - s praxou

- a) Rámcový učebný plán vymedzuje proporcie medzi všeobecným a odborným vzdelávaním (teoretickým a praktickým) a ich záväzný minimálny rozsah. Tento plán je východiskom pre spracovanie konkrétnych učebných plánov školských vzdelávacích programov, v ktorých budú vzdelávacie oblasti rozpracované do učebných osnov vyučovacích predmetov alebo modulov. Počty vyučovacích hodín pre jednotlivé vzdelávacie oblasti predstavujú nevyhnutné minimum. V školských vzdelávacích programoch sa môžu rozšíriť podľa potrieb odborov a zámerov školy z kapacity disponibilných hodín.
- b) Počet týždenných vyučovacích hodín v školských vzdelávacích programoch je minimálne 33 hodín a maximálne 35 hodín, za celé štúdium minimálne 165 hodín, maximálne 175 hodín. Školský rok trvá 40 týždňov, výučba v študijných odboroch sa realizuje v 1., 2., 3. a 4. ročníku v rozsahu 33 týždňov, v 5. ročníku v rozsahu 30 týždňov (do celkového počtu hodín za štúdium sa počíta priemer 32 týždňov, spresnenie počtu hodín za štúdium bude predmetom školských učebných plánov). Časová rezerva sa využije na opakovanie a doplnenie učiva, na športovo-vzdelávacie kurzy, na tvorbu projektov, exkurzie atď. a v poslednom ročníku na prípravu a absolvovanie maturitnej skúšky.
- c) Trieda sa môže deliť na skupiny podľa platnej legislatívy.
- d) Výučba slovenského jazyka a literatúry sa v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v každom ročníku.
- e) Vyučujú sa dva z jazykov: jazyk anglický, nemecký, francúzsky, ruský, španielsky, podľa potreby a podmienok školy aj ďalšie cudzie jazyky. Výučba prvého cudzieho jazyka sa v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v každom ročníku. Výučba druhého cudzieho jazyka sa v študijných odboroch pre žiakov so zrakovým postihnutím realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v 1. a 2. ročníku a minimálne 2 hodiny týždenne v 3., 4. a 5. ročníku.
- f) Škola, ktorá nemá v prechodnom období 8 rokov, najneskôr do školského roku 2017 - 2019, podmienky na výučbu druhého cudzieho jazyka z dôvodu nedostatku kvalifikovaných pedagogických zamestnancov, môže presunúť vymedzenú časovú dotáciu pre 2. cudzí jazyk do disponibilných hodín do časti všeobecné vzdelávanie a môže ju využiť na posilnenie týždenných vyučovacích hodín pre tie predmety, ktoré považuje vo vzťahu k odboru štúdia za kľúčové. Ak sa škola rozhodne v prechodnom období zaviesť druhý cudzí jazyk, je povinná začať s jeho výučbou s účinnosťou od 1. ročníka podľa nového učebného plánu. Vyššie ročníky dokončia výchovno-vzdelávací proces podľa pôvodných učebných plánov. Po uplynutí prechodného obdobia musia všetky školy zabezpečiť žiakom výučbu 2 cudzích jazykov.
- g) Súčasťou vzdelávacej oblasti Človek, hodnoty a spoločnosť sú predmety etická/náboženská výchova, dejepis a občianska náuka. Predmety etická výchova/náboženská výchova sa vyučujú podľa záujmu žiakov v skupinách najviac 10 žiakov. Predmety nie sú klasifikované, na vysvedčení a v katalógovom liste žiaka sa uvedie „absolvoval/-a“. Predmety občianska náuka a dejepis sú klasifikované.
- h) Na cirkevných školách je povinnou súčasťou vzdelávacej oblasti Človek, hodnoty a spoločnosť predmet náboženská výchova - náboženstvo (podľa konfesie zriaďovateľa), dejepis a občianska náuka. Predmet náboženstvo je klasifikovaný. Je maturitným predmetom. Predmet etická výchova môže škola vyučovať v rámci voliteľných predmetov. Predmety občianska náuka a dejepis sú klasifikované.

- i) Súčasťou vzdelávacej oblasti Človek a príroda sú predmety ekológia, fyzika, chémia a biológia, ktoré sa vyučujú podľa ich účelu v danom odbore.
- j) Súčasťou vzdelávacej oblasti Matematika a práca s informáciami sú predmety matematika a informatika, ktoré sa vyučujú podľa ich účelu v danom odbore.
- k) Súčasťou vzdelávacej oblasti Zdravie a pohyb je predmet telesná výchova. Predmet telesná výchova možno vyučovať aj v popoludňajších hodinách a spájať ju do viachodinových celkov.
- l) Vyučovanie odborných predmetov a praktická príprava sa uskutočňuje v skupinách s počtom žiakov podľa súčasne platnej legislatívy. Pre kvalitnú realizáciu vzdelávania je potrebné vytvárať podmienky pre osvojovanie požadovaných praktických zručností a činností formou cvičení (v laboratóriách, dielnach, odborných učebniach, cvičných firmách a pod.) a praxe.
- m) Disponibilné hodiny sú prostriedkom na modifikáciu učebného plánu v školskom vzdelávacom programe a súčasne na vnútornú a vonkajšiu diferenciaciu štúdia na strednej škole. O ich využití rozhoduje vedenie školy na základe vlastnej koncepcie výchovy a vzdelávania. Disponibilné hodiny zohľadňujú záujmy žiakov, rodičov a potreby regiónu, ako aj personálne a priestorové podmienky školy. Disponibilné hodiny posilňujú profil žiakov, umožňujú dôkladnejšiu prípravu na maturitné skúšky a prijímacie konanie na ďalšie štúdium. Ďalej umožňujú efektívne využitie medzipredmetových vzťahov na vyššej úrovni. Možno ich využiť na posilnenie hodinovej dotácie základného učiva (povinných predmetov) alebo na zaradenie ďalšieho rozširujúceho učiva (voliteľných predmetov) v učebnom pláne. Disponibilné hodiny na všeobecné vzdelávanie sa nemôžu využiť na odborné vzdelávanie a naopak.
- n) Povinnou súčasťou výchovy a vzdelávania žiakov študijných odborov stredných odborných škôl v SR je učivo Ochrana života a zdravia. Obsah učiva sa realizuje účelovými cvičeniami a samostatným kurzom na ochranu života a zdravia. Účelové cvičenia sa uskutočňujú v 1. a 2. ročníku vo vyučovacom čase v rozsahu 6 hodín v každom polroku školského roka raz priamo po triedach, výnimočne po ročníkoch. Samostatný kurz je organizovaný v 3. ročníku v trvaní 3 dní po 7 hodín výcviku v teréne mimo priestorov školy. Je súčasťou plánu práce školy.
- o) Účelové kurzy sa realizujú v rámci časovej rezervy v školskom roku alebo v rámci praxe, ak konkrétny kurz priamo súvisí s obsahom učiva predmetu prax.
- p) Maturitná skúška sa organizuje podľa súčasne platnej školskej legislatívy.

ISCED 3A – úplné stredné odborné vzdelanie

rámcový učebný plán pre 4-ročné študijné odbory v 5-ročnej príprave pre žiakov so zrakovým postihnutím s vyučovacím jazykom slovenským s **odborným výcvikom**

Cieľové zložky vzdelávania	Počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe ³	Celkový počet hodín za štúdium
Všeobecné vzdelávanie	69	2208
Odborné vzdelávanie	60	1920
Disponibilné hodiny	36	1152
CELKOM	165	5280
Kategórie a názvy vzdelávacích oblastí	Minimálny počet týždenných vyučovacích	Celkový počet hodín za štúdium

³ Minimálny počet týždenných hodín je 33 (rozpätie 33 – 35 hodín)

	hodín vo vzdelávacom programe	
VŠEOBECNÉ VZDELÁVANIE	74	2368
Jazyk a komunikácia <i>slovenský jazyk a literatúra</i> <i>prvý cudzí jazyk</i> <i>druhý cudzí jazyk</i>	45	1440
Človek, hodnoty a spoločnosť <i>etická výchova/náboženská výchova</i> <i>dejepis</i> <i>občianska náuka</i>	6	192
Človek a príroda <i>ekológia</i> <i>fyzika</i> <i>chémia</i> <i>biológia</i>	3	96
Matematika a práca s informáciami <i>matematika</i> <i>informatika</i>	5	160
Zdravie a pohyb <i>telesná výchova</i>	10	320
Disponibilné hodiny	5	160
ODBORNÉ VZDELÁVANIE	91	2912
Teoretické vzdelanie	28	896
Praktická príprava	32	1024
Disponibilné hodiny	31	992
SPOLU	165	5280
Účelové kurzy/učivo		
Ochrana života a zdravia		
Telovýchovno-výcvikový kurz		
Maturitná skúška		

Poznámky k rámcovému učebnému plánu pre 4-ročné študijné odbory v 5-ročnej príprave pre žiakov so zrakovým postihnutím - s odborným výcvikom:

- Rámcový učebný plán vymedzuje proporcie medzi všeobecným a odborným vzdelávaním (teoretickým a praktickým) a ich záväzný minimálny rozsah. Tento plán je východiskom pre spracovanie konkrétnych učebných plánov školských vzdelávacích programov, v ktorých budú vzdelávacie oblasti rozpracované do učebných osnov vyučovacích predmetov alebo modulov. Počty vyučovacích hodín pre jednotlivé vzdelávacie oblasti predstavujú nevyhnutné minimum. V školských vzdelávacích programoch sa môžu rozšíriť podľa potrieb odborov a zámerov školy z kapacity disponibilných hodín.
- Počet týždenných vyučovacích hodín v školských vzdelávacích programoch je minimálne 33 hodín a maximálne 35 hodín, za celé štúdium minimálne 165 hodín, maximálne 175 hodín. Školský rok trvá 40 týždňov, výučba v študijných odboroch sa realizuje v 1., 2., 3. a 4. ročníku v rozsahu 33 týždňov v 5. ročníku v rozsahu 30 týždňov (do celkového počtu hodín za štúdium sa počíta priemer 32 týždňov, spresnenie počtu hodín za štúdium bude predmetom školských učebných plánov). Časová rezerva sa využije na opakovanie a doplnenie učiva, na športovo-vzdelávacie kurzy, na tvorbu projektov, exkurzie atď. a v poslednom ročníku na prípravu a absolvovanie maturitnej skúšky.
- Trieda sa môže deliť na skupiny podľa platnej legislatívy.
- Výučba slovenského jazyka a literatúry sa v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v každom ročníku.
- Vyučujú sa dva z jazykov: jazyk anglický, nemecký, francúzsky, ruský, španielsky, podľa potreby a podmienok školy aj ďalšie cudzie jazyky. Výučba prvého cudzieho jazyka sa

v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v každom ročníku. Výučba druhého cudzieho jazyka sa v študijných odboroch pre žiakov so zrakovým postihnutím realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v 1. a 2. ročníku a minimálne 2 hodiny týždenne v 3., 4. a 5. ročníku.

- f) Škola, ktorá nemá v prechodnom období 8 rokov, najneskôr do školského roku 2017-2019, podmienky na výučbu druhého cudzieho jazyka z dôvodu nedostatku kvalifikovaných pedagogických zamestnancov, môže presunúť vymedzenú časovú dotáciu pre 2. cudzí jazyk do disponibilných hodín do časti všeobecne vzdelávanie a môže ju využiť na posilnenie týždenných vyučovacích hodín pre tie predmety, ktoré považuje vo vzťahu k odboru štúdia za kľúčové. Ak sa škola rozhodne v prechodnom období zaviesť druhý cudzí jazyk, je povinná začať s jeho výučbou s účinnosťou od 1. ročníka podľa nového učebného plánu. Vyššie ročníky dokončia výchovno-vzdelávací proces podľa pôvodných učebných plánov. Po uplynutí prechodného obdobia musia všetky školy zabezpečiť žiakom výučbu 2. cudzích jazykov.
- g) Súčasťou vzdelávacej oblasti Človek, hodnoty a spoločnosť sú predmety etická/náboženská výchova, dejepis a občianska náuka. Predmety etická výchova /náboženská výchova sa vyučujú podľa záujmu žiakov v skupinách najviac 10 žiakov. Predmety nie sú klasifikované, na vysvedčení a v katalógovom liste žiaka sa uvedie „absolvoval/-a“. Predmety občianska náuka a dejepis sú klasifikované.
- h) Na cirkevných školách je povinnou súčasťou vzdelávacej oblasti Človek, hodnoty a spoločnosť predmet náboženská výchova - náboženstvo (podľa konfesie zriaďovateľa), dejepis a občianska náuka. Predmet náboženstvo je klasifikovaný. Je maturitným predmetom. Predmet etická výchova môže škola vyučovať v rámci voliteľných predmetov. Predmety občianska náuka a dejepis sú klasifikované.
- i) Súčasťou vzdelávacej oblasti Človek a príroda sú predmety ekológia, fyzika, chémia a biológia, ktoré sa vyučujú podľa ich účelu v danom odbore.
- j) Súčasťou vzdelávacej oblasti Matematika a práca s informáciami sú predmety matematika a informatika, ktoré sa vyučujú podľa ich účelu v danom odbore.
- k) Súčasťou vzdelávacej oblasti Zdravie a pohyb je predmet telesná výchova. Predmet telesná výchova možno vyučovať aj v popoludňajších hodinách a spájať ju do viachodinových celkov.
- l) Praktická príprava sa realizuje podľa súčasne platnej legislatívy. Pre kvalitnú realizáciu vzdelávania je potrebné vytvárať podmienky pre osvojovanie požadovaných praktických zručností a činností formou cvičení (v laboratóriách, dielnach, odborných učebniach, cvičných firmách a pod.) a odborného výcviku. Na cvičeniach a odbornom výcviku sa môžu žiaci deliť do skupín, najmä s ohľadom na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a na hygienické požiadavky podľa platných predpisov. Počet žiakov na jedného majstra odborného výcviku sa riadi platnou legislatívou.
- m) Disponibilné hodiny sú prostriedkom na modifikáciu učebného plánu v školskom vzdelávacom programe a súčasne na vnútornú a vonkajšiu diferenciaciu štúdia na strednej škole. O ich využití rozhoduje vedenie školy na základe vlastnej koncepcie výchovy a vzdelávania. Disponibilné hodiny zohľadňujú záujmy žiakov, rodičov a potreby regiónu, ako aj personálne a priestorové podmienky školy. Disponibilné hodiny posilňujú profil žiakov, umožňujú dôkladnejšiu prípravu na maturitné skúšky a prijímacie konanie na ďalšie štúdium. Ďalej umožňujú efektívne využitie medzipredmetových vzťahov na vyššej úrovni. Možno ich využiť na posilnenie hodinovej dotácie základného učiva (povinných predmetov) alebo na zaradenie ďalšieho rozširujúceho učiva (voliteľných predmetov) v učebnom pláne. Disponibilné hodiny na všeobecné vzdelávanie sa nemôžu využiť na odborné vzdelávanie a naopak.

- n) Povinnou súčasťou výchovy a vzdelávania žiakov študijných odborov stredných odborných škôl v SR je učivo Ochrana života a zdravia. Obsah učiva sa realizuje účelovými cvičeniami a samostatným kurzom na ochranu života a zdravia. Účelové cvičenia sa uskutočňujú v 1. a 2. ročníku vo vyučovacom čase v rozsahu 6 hodín v každom polroku školského roka raz priamo po triedach, výnimočne po ročníkoch. Samostatný kurz je organizovaný v 3. ročníku v trvaní 3 dní po 7 hodín výcviku v teréne mimo priestorov školy. Je súčasťou plánu práce školy.
- o) Účelové kurzy sa realizujú v rámci časovej rezervy v školskom roku alebo v rámci praxe, ak konkrétny kurz priamo súvisí s obsahom učiva predmetu prax.
- p) Maturitná skúška sa organizuje podľa súčasne platnej školskej legislatívy.

ISCED 3A – úplné stredné odborné vzdelanie rámcový učebný plán pre 2-ročné nadstavbové študijné odbory pre žiakov so zrakovým postihnutím je rovnaký ako pre ostatných žiakov.

ISCED 3C –stredné odborné vzdelanie

rámcový učebný plán pre 3-ročné učebné odbory v 4-ročnej príprave pre žiakov so zrakovým postihnutím s vyučovacím jazykom slovenským

Cieľové zložky vzdelávania	Počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe ⁴	Celkový počet hodín za štúdium
Všeobecné vzdelávanie	37	1184
Odborné vzdelávanie	75	2400
Disponibilné hodiny	20	640
CELKOM	132	4224
Kategórie a názvy vzdelávacích oblastí	Minimálny počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe	Celkový počet hodín za štúdium
VŠEOBECNÉ VZDELÁVANIE	37	1184
Jazyk a komunikácia <i>slovenský jazyk a literatúra</i> <i>prvý cudzí jazyk</i> <i>druhý cudzí jazyk</i>	25	800
Človek, hodnoty a spoločnosť <i>etická výchova/náboženská výchova</i> <i>občianska náuka</i>	2	64
Človek a príroda <i>ekológia</i> <i>fyzika</i> <i>chémia</i> <i>biológia</i>	1	32
Matematika a práca s informáciami <i>matematika</i> <i>informatika</i>	2	64
Zdravie a pohyb <i>telesná výchova</i>	7	224
ODBORNÉ VZDELÁVANIE	75	2400
Ekonomické vzdelávanie	3	96
Technické a technologické vzdelanie	10	320
Praktická príprava	62	1984

⁴ Minimálny počet týždenných hodín je 33 (rozpätie 33 – 35 hodín)

Disponibilné hodiny	20	640
SPOLU	132	4224
Účelové kurzy/učivo		
Ochrana života a zdravia		
Telovýchovno-výcvikový kurz		
Záverečná skúška		

Poznámky k rámcovému učebnému plánu pre 3-ročné učebné odbory v 4-ročnej príprave pre žiakov so zrakovým postihnutím s vyučovacím jazykom slovenským:

- Rámcový učebný plán vymedzuje proporcie medzi všeobecným a odborným vzdelávaním (teoretickým a praktickým) a ich záväzný minimálny rozsah. Tento plán je východiskom pre spracovanie konkrétnych učebných plánov školských vzdelávacích programov, v ktorých budú vzdelávacie oblasti rozpracované do učebných osnov vyučovacích predmetov alebo modulov. Počty vyučovacích hodín pre jednotlivé vzdelávacie oblasti predstavujú nevyhnutné minimum. V školských vzdelávacích programoch sa môžu rozšíriť podľa potrieb odborov a zámerov školy z kapacity disponibilných hodín.
- Počet týždenných vyučovacích hodín v školských vzdelávacích programoch je minimálne 33 hodín a maximálne 35 hodín, za celé štúdium minimálne 132 hodín, maximálne 140 hodín. Školský rok trvá 40 týždňov, výučba v učebných odboroch sa realizuje v 1., 2. a 3. ročníku v rozsahu 33 týždňov, vo 4. ročníku v rozsahu 30 týždňov (do celkového počtu hodín za štúdium sa počíta priemer 32 týždňov, spresnenie počtu hodín za štúdium bude predmetom školských učebných plánov). Časová rezerva (7 týždňov) sa využije na opakovanie a doplnenie učiva, na športovo-vzdelávacie kurzy, na tvorbu projektov, exkurzie atď. a v poslednom ročníku na absolvovanie záverečnej skúšky.
- Trieda sa môže deliť na skupiny podľa súčasne platnej legislatívy.
- Výučba slovenského jazyka a literatúry sa v učebných odboroch realizuje s dotáciou minimálne v rozsahu 1,5 vyučovacích hodín v 1. ročníku, minimálne v rozsahu 1 vyučovacej hodiny v 2., 3. a 4. ročníku.
- Vyučuje sa jeden z jazykov: jazyk anglický, nemecký, francúzsky, ruský, španielsky, podľa potreby a podmienok školy aj ďalšie cudzie jazyky. Výučba prvého cudzieho jazyka sa v učebných odboroch realizuje minimálne v rozsahu 3 týždenných vyučovacích hodín v ročníku. Druhý cudzí jazyk sa vyučuje ako povinne voliteľný predmet pre žiakov, ktorí budú pokračovať v nadstavbovom štúdiu minimálne v rozsahu 2 týždenných vyučovacích hodín v ročníku.
- Škola, ktorá nemá v prechodnom období 8. rokov, najneskôr do školského roku 2017 - 2019, podmienky na výučbu druhého cudzieho jazyka z dôvodu nedostatku kvalifikovaných pedagogických zamestnancov, môže presunúť vymedzenú časovú dotáciu pre 2. cudzí jazyk do disponibilných hodín do časti všeobecnej vzdelávania a môže ju využiť na posilnenie týždenných vyučovacích hodín pre tie predmety, ktoré považuje vo vzťahu k odboru štúdia za kľúčové. Ak sa škola rozhodne v prechodnom období zaviesť druhý cudzí jazyk, je povinná začať s jeho výučbou s účinnosťou od 1. ročníka podľa nového učebného plánu. Vyššie ročníky dokončia výchovno-vzdelávací proces podľa pôvodných učebných plánov. Po uplynutí prechodného obdobia musia všetky školy zabezpečiť žiakom výučbu 2. cudzích jazykov.
- Súčasťou vzdelávacej oblasti Človek, hodnoty a spoločnosť sú predmety etická/náboženská výchova a občianska náuka. Predmety etická výchova/náboženská výchova sa vyučujú podľa záujmu žiakov v skupinách najviac 10 žiakov. Predmety nie sú klasifikované, na vysvedčení a v katalógovom liste žiaka sa uvedie „absolvoval/-a“. Predmet občianska náuka je klasifikovaný.

- h) Na cirkevných školách je povinnou súčasťou vzdelávacej oblasti Človek, hodnoty a spoločnosť predmet náboženská výchova - náboženstvo (podľa konfesie zriaďovateľa) a občianska náuka. Predmet náboženstvo je klasifikovaný. Predmet etická výchova môže škola vyučovať v rámci voliteľných predmetov. Predmet občianska náuka je klasifikovaný.
- i) Súčasťou vzdelávacej oblasti Človek a príroda sú predmety ekológia, fyzika, chémia a biológia, ktoré sa vyučujú podľa ich účelu v danom odbore štúdia. Vyberie sa jeden z predmetov podľa ich účelu v danom odbore štúdia.
- j) Súčasťou vzdelávacej oblasti Matematika a práca s informáciami sú predmety matematika a informatika, ktoré sa vyučujú podľa ich účelu v danom odbore štúdia.
- k) Súčasťou vzdelávacej oblasti Zdravie a pohyb je predmet telesná výchova. Predmet telesná výchova možno vyučovať aj v popoludňajších hodinách a spájať ju do viachodinových celkov.
- l) Praktická príprava sa realizuje podľa súčasne platnej legislatívy v rozsahu minimálne 1984 hodín za štúdium, čo je podmienkou vykonania záverečnej skúšky. Pre kvalitnú realizáciu vzdelávania je potrebné vytvárať podmienky pre osvojovanie požadovaných praktických zručností a činností formou cvičení (v laboratóriách, dielnach, odborných učebniach, cvičných firmách a pod.) a odborného výcviku. Na cvičeniach a odbornom výcviku sa môžu žiaci deliť do skupín, najmä s ohľadom na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a na hygienické požiadavky podľa platných predpisov. Počet žiakov na jedného majstra odbornej výchovy je stanovený platnou legislatívou.
- m) Disponibilné hodiny sú prostriedkom na modifikáciu učebného plánu v školskom vzdelávacom programe a súčasne na vnútornú a vonkajšiu diferenciaciu štúdia na strednej škole. O ich využití rozhoduje vedenie školy na základe vlastnej koncepcie výchovy a vzdelávania. Disponibilné hodiny zohľadňujú záujmy žiakov, rodičov a potreby regiónu, ako aj personálne a priestorové podmienky školy. Disponibilné hodiny posilňujú profil žiakov, umožňujú dôkladnejšiu prípravu na záverečné skúšky a prijímacie konanie na ďalšie štúdium. Ďalej umožňujú efektívne využitie medzipredmetových vzťahov na vyššej úrovni. Možno ich využiť na posilnenie hodinovej dotácie základného učiva (povinných predmetov) alebo na zaradenie ďalšieho rozširujúceho učiva (voliteľných predmetov) v učebnom pláne. Disponibilné hodiny v učebných odboroch sa môžu využiť pre všeobecné vzdelávanie aj pre odborné vzdelávanie.
- n) Povinnou súčasťou výchovy a vzdelávania žiakov učebných odborov stredných odborných škôl v SR je učivo Ochrana života a zdravia. Obsah učiva sa realizuje účelovými cvičeniami a samostatným kurzom na ochranu života a zdravia. Účelové cvičenia sa uskutočňujú v 1. a 2. ročníku vo vyučovacom čase v rozsahu 6 hodín v každom polroku školského roka raz priamo po triedach, výnimočne po ročníkoch. Samostatný kurz je organizovaný v 3. ročníku v trvaní 3 dní po 7 hodín výcviku v teréne mimo priestorov školy. Je súčasťou plánu práce školy.
- o) Účelové kurzy sa realizujú v rámci sedemtyždňovej časovej rezervy v školskom roku alebo v rámci odborného výcviku, ak konkrétny kurz priamo súvisí s obsahom učiva predmetu odborný výcvik.
- p) Záverečná skúška sa organizuje podľa súčasne platnej školskej legislatívy.

4.6 CHARAKTERISTIKA, ŠPECIFIKÁ, DĹŽKA, FORMY VÝCHOVY A VZDELÁVANIA A PODMIENKY PRIJÍMANIA

Podľa tohto vzdelávacieho programu sa vzdelávajú žiaci so zrakovým postihnutím, ktorí sa vzdelávajú v špeciálnych stredných školách pre žiakov so zrakovým postihnutím, v špeciálnych triedach, v triedach alebo výchovných skupinách spolu s ostatnými žiakmi stredných škôl.

Ak je zrakové postihnutie žiaka vzdelávaného v bežnej strednej škole takého charakteru, že je potrebné mu vytvoriť špeciálne podmienky na vzdelávanie, takýto žiak má špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby a musí byť na škole evidovaný ako žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, za podmienky súhlasu jeho zákonného zástupcu.

Špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby u žiaka so zrakovým postihnutím sú diagnostikované centrom špeciálno-pedagogického poradenstva. Žiak, ktorý má špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby, musí mať vypracovaný individuálny výchovno-vzdelávacie program. Individuálny výchovno-vzdelávacie program vypracováva škola (triedny učiteľ) v spolupráci so špeciálnym pedagógom, prípadne s ďalšími zainteresovanými odbornými pracovníkmi podľa potreby (napríklad v spolupráci s centrom špeciálno-pedagogického poradenstva). Individuálny výchovno-vzdelávacie program sa v priebehu školského roka môže upravovať a dopĺňať podľa aktuálnych špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb žiaka. Zmeny je potrebné konzultovať so všetkými zainteresovanými odborníkmi a oboznámiť s nimi zákonného zástupcu žiaka.

Individuálny výchovno-vzdelávacie program podpisuje riaditeľ školy, triedny učiteľ, špeciálny pedagóg a zákonný zástupca žiaka.

Ak je žiakovi so zrakovým postihnutím potrebné prispôbiť obsah a formy vzdelávania v jednom alebo viacerých vyučovacích predmetoch, vypracuje vyučujúci daného predmetu v spolupráci so špeciálnym pedagógom ako súčasť individuálneho vzdelávacieho programu *Úpravu učebných osnov konkrétneho predmetu*. Ide o úpravu obsahu vzdelávania žiaka, t.j. vychádza sa z učebných osnov konkrétneho predmetu, **nie je reč o znižovaní obsahu učiva ale len o úprave učiva** s prihliadnutím na špecifiká vyplývajúce zo zdravotného znevýhodnenia žiaka. Vyučujúci učiteľ v spolupráci so špeciálnym pedagógom vypracuje postupnosť krokov pri preberaní učiva príslušného predmetu. Úprava učebných osnov predmetu, ktorá je súčasťou individuálneho vzdelávacieho programu, sa vypracováva len pre tie vyučovacie predmety, v ktorých žiak nemôže postupovať podľa učebných osnov daného ročníka, prípadne potrebuje iné úpravy.

Žiak môže mať špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby počas celého vzdelávacieho cyklu alebo len počas limitovaného obdobia, čo sa posudzuje na základe výsledkov odborného vyšetrenia zariadenia výchovného poradenstva a prevencie.

Žiak so zrakovým postihnutím, ktorý sa vzdeláva v bežnej triede strednej školy, musí mať zabezpečené odborné, personálne, materiálne, priestorové a organizačné podmienky v rozsahu a kvalite zodpovedajúcej jeho individuálnym potrebám. Podľa stupňa zrakového postihnutia ide o používanie špeciálnych metód a foriem vyučovania, zaradenie špecifických vyučovacích predmetov, špecifický postup v hodnotení vzdelávacích výsledkov, aplikáciu alternatívnych foriem komunikácie, používanie špeciálnych kompenzačných pomôcok, odborný servis špeciálneho pedagóga (tyflopéda), asistenta učiteľa.

Riaditeľ školy je povinný pri výchove a vzdelávaní takéhoto žiaka zabezpečiť systematickú spoluprácu školy s centrom špeciálno-pedagogického poradenstva. Podľa potreby môže škola spolupracovať aj so špeciálnou strednou školou pre žiakov so zrakovým postihnutím.

Vo výchovno-vzdelávacom procese žiaci so zrakovým postihnutím plnia rovnaké ciele ako ostatní žiaci stredných škôl na sekundárnom stupni vzdelania. V špeciálnych stredných školách pre žiakov so zrakovým postihnutím (gymnázium, stredná odborná škola) je dĺžka

štúdiá predĺžená o jeden rok. Predĺžením štúdiá a komplexnou tyfopedickou starostlivosťou sa vytvárajú lepšie podmienky pre žiakov so zrakovým postihnutím na zvládnutie vzdelanostného modelu absolventa sekundárneho vzdelania.

Základné údaje:

ISCED 3A – úplné stredné odborné vzdelanie (s praxou)

Dĺžka štúdia:	5 rokov
Forma štúdia:	Denné štúdium pre absolventov základnej školy nižšieho sekundárneho stupňa vzdelávania
Nevyhnutné vstupné požiadavky na štúdium:	Podmienky prijatia na štúdium ustanovuje vykonávací predpis o prijímacom konaní na stredné školy.
Spôsob ukončenia štúdia:	Maturitná skúška
Doklad o dosiahnutom vzdelaní	Vysvedčenie o maturitnej skúške
Poskytnutý stupeň vzdelania	Úplné stredné odborné vzdelanie ISCED 3A
Možnosti pracovného uplatnenia absolventa:	Stredný technický pracovník v príslušnom odbore, podnikateľská sféra, marketing
Nadväzná odborná príprava (ďalšie vzdelávanie):	Pomaturitné špecializačné štúdium ISCED 4 Vysoká škola ISCED 5

ISCED 3A – úplné stredné odborné vzdelanie (s odborným výcvikom)

Dĺžka štúdia:	5 rokov
Forma štúdia:	Denné štúdium pre absolventov základnej školy nižšieho sekundárneho stupňa vzdelávania
Nevyhnutné vstupné požiadavky na štúdium:	Podmienky prijatia na štúdium ustanovuje vykonávací predpis o prijímacom konaní na stredné školy.
Spôsob ukončenia štúdia:	Maturitná skúška
Doklad o dosiahnutom vzdelaní	Vysvedčenie o maturitnej skúške Výučný list
Poskytnutý stupeň vzdelania	Úplné stredné odborné vzdelanie ISCED 3A
Možnosti pracovného uplatnenia absolventa:	Absolventi sú pripravení vykonávať manuálne vysokokvalifikované pracovné činnosti, ako odborne vzdelaní pracovníci v štátnych a súkromných podnikoch v príslušnom odbore, vo vlastných realizačných firmách.

Nadväzná odborná príprava (ďalšie vzdelávanie):	Pomaturitné špecializačné štúdium alebo vyššie odborné štúdium ISCED 4 Vysoká škola ISCED 5
--	--

ISCED 3C –stredné odborné vzdelanie

Dĺžka štúdia:	4 roky
Forma štúdia:	Denné štúdium pre absolventov základnej školy nižšieho sekundárneho stupňa vzdelávania
Nevyhnutné vstupné požiadavky na štúdium:	Úspešné ukončenie 9. ročníka základnej školy
Spôsob ukončenia štúdia:	Záverečná skúška
Doklad o dosiahnutom vzdelaní	Vysvedčenie o záverečnej skúške Výučný list
Poskytnutý stupeň vzdelania	Stredné odborné vzdelanie ISCED 3C
Možnosti pracovného uplatnenia absolventa:	Program primárne určený pre priamy vstup na trh práce: - podnikanie v danom odbore - poskytovanie služieb v danom.
Nadväzná odborná príprava (ďalšie vzdelávanie):	Vzdelávacie programy nadstavbového štúdia pre absolventov 3. ročných učebných odborov v 4-ročnej príprave.

4.7 VZDELÁVACIE ŠTANDARDY

Vzdelávacie štandardy vyučovacích predmetov sú pre žiakov so zrakovým postihnutím rovnaké ako u ostatných žiakov s prihliadnutím na stupeň zrakového postihnutia žiaka

4.8 VYUČOVACÍ JAZYK

Podľa § 12, ods. 2 školského zákona vyučovacím jazykom v stredných školách pre žiakov so zrakovým postihnutím a výchovným jazykom v školských zariadeniach pre žiakov so zrakovým postihnutím je štátny jazyk, ak tento zákon neustanovuje inak.

4.9 ORGANIZAČNÉ PODMIENKY NA VÝCHOVU A VZDELÁVANIE

Podrobnosti o organizácii výchovy a vzdelávania zabezpečuje § 2 vyhlášky č. 322/2008 Z. z. o špeciálnych školách.

4.10 SPÔSOB, PODMIENKY UKONČOVANIA VÝCHOVY A VZDELÁVANIA A VYDÁVANIE DOKLADU O ZÍSKANOM VZDELANÍ

Platia všetky ustanovenia uvedené v príslušných štátnych vzdelávacích programoch.

4.11 POVINNÉ PERSONÁLNE ZABEZPEČENIE

Platia všetky ustanovenia uvedené v príslušných štátnych vzdelávacích programoch stredných škôl. Na dosiahnutie špeciálno-pedagogických cieľov výchovy a vzdelávania žiakov so zrakovým postihnutím na stredných školách je potrebná spolupráca s jednotlivými pracovníkmi školy:

- učiteľ – špeciálny pedagóg (tyflopéda),
- asistent učiteľa,
- vychovávateľ - špeciálny pedagóg (tyflopéd),
- pomocný vychovávateľ,
- psychológ,
- sociálny pracovník.

4.12 POVINNÉ MATERIÁLNO-TECHNICKÉ ZABEZPEČENIE

Platia všetky ustanovenia uvedené v príslušných štátnych vzdelávacích programoch.

4.13 PODMIENKY NA ZAISTENIE BEZPEČNOSTI A OCHRANY ZDRAVIA PRI VÝCHOVE A VZDELÁVANÍ

Platia všetky ustanovenia uvedené v príslušných Štátnych vzdelávacích programoch.

4.14 ZÁSADY A PODMIENKY PRE VYPRACOVANIE ŠKOLSKÝCH VZDELÁVACÍCH PROGRAMOV

Platia všetky ustanovenia uvedené v príslušných Štátnych vzdelávacích programoch.

5. VZDELÁVACÍ PROGRAM KONZERVATÓRIA PRE ŽIAKOV SO ZRAKOVÝM POSTIHNUTÍM ISCED 5 B – VYŠŠIE ODBORNÉ VZDELÁVANIE

V konzervatóriu pre žiakov so zrakovým postihnutím sa výchovno–vzdelávací proces žiakov so zrakovým postihnutím – uskutočňuje podľa ISCED 5B – prvý stupeň terciálneho vzdelávania vrátane učebného plánu s tým, že sa žiaci so zrakovým postihnutím môžu, v prípade potreby, vzdelávať podľa individuálneho vzdelávacieho programu.

Špecifiká predprimárneho vzdelávania detí so zrakovým postihnutím

Špecifiká predprimárneho vzdelávania detí so zrakovým postihnutím sú spracované tak, aby plne zohľadňovali možnosti znížiť alebo odstrániť dôsledky zrakového postihnutia a podľa individuálnych možností dosiahnuť hlavný cieľ predprimárneho vzdelávania, a to optimálnu perceptuálno-motorickú, kognitívnu a citovo-sociálnu úroveň ako základ pripravenosti na školské vzdelávanie a na život v spoločnosti.

V špecifikách predprimárneho vzdelávania detí so zrakovým postihnutím sú rozpracované ciele a úlohy v nadväznosti na ISCED 0 pre intaktnú populáciu a ISCED 0 pre deti so zrakovým postihnutím tak, aby zohľadňovali ciele výchovy zrakovo postihnutých a plne rešpektovali zásady výchovy a vzdelávania zrakovo postihnutých, najmä zásadu integrácie, zásadu prevencie zrakovej defektivity, zásadu korekcie zrakovej defektivity, ako aj zásady kompenzácie a reedukácie zraku.

Jednotlivé tematické okruhy sú spracované na základe ISCED-u 0 pre deti so zrakovým postihnutím, zohľadňujú a zdôrazňujú špecifiká edukácie detí so zrakovým postihnutím s cieľom umožniť deťom so zrakovým postihnutím splniť požiadavky určené výkonovými štandardami a získať okrem kompetencií stanovených pre intaktnú populáciu aj spôsobilosti funkčné a kompenzačné (vrátane komunikácie), orientácie v priestore a samostatného pohybu, sociálne, pre samostatný život, pre voľnočasové aktivity, poradiť si v profesijnej príprave a výkone profesie podľa typu postihnutia, pre využívanie technológií pre zrakovo postihnutých, na využívanie zraku a pod.

Špecifiká predprimárneho vzdelávania detí so zrakovým postihnutím poskytujú pomerne ucelený pohľad na problematiku predprimárnej edukácie detí so zrakovým postihnutím. Vzhľadom na heterogénnosť populácie detí so zrakovým postihnutím a s prihliadnutím na požiadavku rešpektovať jedinečnosť každého dieťaťa je potrebné, aby bol pri ich praktickej realizácii vždy dôsledne realizovaný individuálny prístup ku každému dieťaťu so zrakovým postihnutím

TEMATICKÝ OKRUH JA SOM

Perceptuálno - motorická oblasť

Svalové napätie a dýchanie

Uplatnenie lateralit v pohybe

Hrubá motorika

Rovnováha

Orientácia v priestore

Základné lokomočné pohyby

Základné polohy, postoje a pohyby

Manipulácia s náčiním

Pohyb na náradí

Pravidlá, rešpektovanie a spolupráca

Pohyb ako prostriedok upevňovania zdravia

Slabozraké deti

- cvičenie je potrebné organizovať tak, aby deti spravidla nemuseli odkladať korekčné pomôcky /okuliare/,

- vylučujú sa cviky ako hlboké driekové záklony, silové cvičenia, preťahovanie, pretláčanie, kotrmelce, skoky na tvrdú podložku, široký stoj rozkročný, výdrž a ďalšie cviky, ktoré vylúči očný lekár na základe diagnózy,
- vhodné je spájať cvičenie s jednoduchými riekankami, básňami, piesňami. Pre slabozraké deti je pri jednotlivých cvikoch veľmi dôležitá motivácia, slovný sprievod učiteľky a názorná ukážka,
- nácvik samostatnej chôdze po schodoch s oporou o zábradlie,
- prenášanie rôznych predmetov na lyžičke,
- skok na mieste oboma nohami (len po konzultácii s očným lekárom),
- krátky postoj na jednej nohe,
- nácvik rôznych príkazov o pohybe tela (úklon, záklon, predklon, drep a pod. - len po konzultácii s očným lekárom),
- lezenie na šmýkačku a spustenie sa po nej,
- nácvik pohybu na trojkolke,
- plazenie popod nízke prekážky,
- chodenie po štyroch,
- polohovanie z chrbta na brucho (ovládanie trupu) - len po konzultácii s očným lekárom
- chôdza po špičkách,
- chôdza vzad a bokom,
- pochodovanie podľa hudby,
- hádzanie tenisovej loptičky na 2m – 3m,
- chytanie, hádzanie, kotúľanie, búchanie ozvučenej lopty,
- samostatné hojdanie hojdačky po rozhojdaní,
- sedenie na zemi s prekříženými nohami,
- nácvik behu bez zakopnutia (zo začiatku za ruku s dospelým),
- hra na sochy,
- systematické odstraňovanie nevhodných návykov chôdze (nekoordinovaná chôdza slabozrakých detí, chybné držanie tela a nevhodné držanie hlavy napr. nevhodný predklon a pod.),
- využíva sa beh po špičkách / bez tvrdého dopadu/ - mierny beh, pri ktorom sa postupne zvyšuje rýchlosť. Rýchlosť behu je daná možnosťami zraku a orientáciou detí v priestore,
- pri skoku sa rozlišujú možnosti slabozrakých detí so zreteľom na druh, stupeň a charakter ich zrakového postihnutia. Vhodnosť nacvičovania skoku pri jednotlivých deťoch určí očný lekár. Akrobatické cviky sú vylúčené,
- pri hádzaní a rôznych druhoch manipulácie s loptou sa používa iba ľahká, nafukovacia lopta.

Predplavecká výchova sa uskutočňuje len s povolením očného lekára. Pri niektorých oftalmologických diagnózach sa neodporúča skok do vody, kĺzanie na kĺzačke a sánkovanie. Lyžovanie možno nacvičovať len pri zvýšenom pedagogickom dozore a so súhlasom očného lekára. Odporúča sa jazda po prešliapanej stope.

Zameriavame sa na:

- úlohy zamerané na rozvíjanie samostatného pohybu detí a ich orientácie v priestore,
- precvičenie techniky orientácie v priestore,
- techniku bezpečnosti pri pohybe v priestore a techniku samostatného pohybu v priestore,
- nácvik odhadu vzdialeností, sledovanie pohybu / lopty, ruky a pod./,
- rozvíjanie priestorového videnia / pri hrách, pri gymnastických cvičeniach a pod./
- upevňovanie správnych návykov pri pohybe slabozrakých detí v priestore.

Deti so zvyškami zraku

- Jednotlivé cviky sa vyberajú podľa zrakovej diagnózy dieťaťa a vylučujú sa cviky, ktoré sú podľa odporúčania očnému lekárovi neprípustné pre ťažké zrakové postihnutie /napr. hlboké bedrové záklony, silové cviky, prietahy, pretlaky, kotúle, skoky na tvrdú podložku, široký stoj rozkročný, výdrž a pod./,
- cvičenie je potrebné organizovať tak, aby deti nemuseli odkladať korekčné pomôcky /okuliare/,
- pre deti so zvyškami zraku je osobitne dôležitá motivácia pri jednotlivých cvikoch, slovný sprievod učiteľky a názorná ukážka. Uvedené prvky cvikov sa dopĺňajú činnosťami na rozvoj zmyslového vnímania,
- dôležité je rozvíjať samostatný pohyb a orientáciu v priestore. Precvičuje sa technika orientácie v priestore, technika bezpečnosti pri pohybe v známom aj neznámom priestore a technika samostatného pohybu.

Zdravotná úloha - prevencia poškodenia zraku, úrazov očí a vytváranie správnych návykov pri pohybe v známom i neznámom priestore.

Vzdelávacia úloha - vypestovanie návykov zrakovej hygieny a návykov používania špeciálnej optiky.

Deti treba viesť k prekonávaniu prirodzených i umelých prekážok. Precvičuje sa odhad vzdialeností, sledovanie pohybu /ruky, lopty a pod./, rozvíjanie priestorového videnia pri hrách, gymnastických cvičeniach a pod. Veľká pozornosť pri pohybe detí so zvyškami zraku sa venuje upevňovaniu správnych návykov. V rámci samostatného pohybu v priestore sa precvičuje chôdza podľa výrazných orientačných bodov, chôdza podľa vodiacej línie atď.

Osobitný dôraz sa kladie na nápravu chybného držania tela ako dôsledku ťažkého zrakového postihnutia /chybný stoj a celkové chybné držanie tela/. Rovnaká pozornosť sa venuje i nedostatočnej koordinácii, presnosti a rýchlosti pohybu.

Chôdza detí so zvyškami zraku býva často nekoordinovaná, sprevádzaná nesprávnym držaním tela a nevhodným držaním /predklonom/ hlavy. Nevhodné návyky je potrebné systematicky odstraňovať.

Nevidiace deti

Osobitne sa rozširujú úlohy zamerané na správne držanie tela nevidiacich detí, pretože chybné držanie tela býva často dôsledok ich zrakového postihnutia (skoliotické držanie tela).

Systematicky sa precvičujú všetky hlavné svalové oblasti tela dieťaťa. Smerujú na uvedenie si pohybov ako jednej z terapeutických metód pri odstraňovaní mimovoľných pohybov a iných zlozvykov.

Zameriavame sa aj na cviky, ktoré podporia nápravu prípadného pokrivenia chrbtice. Osobitná pozornosť sa venuje nedostatočnej koordinácii, rýchlosti a presnosti pohybov, ktoré vznikli ako dôsledok výpadku funkcie zraku.

Sústredíme sa na vypestovanie návykov bezpečnej orientácie v priestore a samostatný pohyb detí.

Rozvíjame samostatný pohyb a orientáciu v priestore: /so zreteľom na nedostatok funkcie zrakového analyzátora/. Precvičuje sa technika pohybu, technika orientácie v priestore, technika bezpečnosti pri orientácii v priestore a technika samostatného a bezpečného pohybu v priestore.

Deti treba viesť k prekonávaniu prirodzených i umelých prekážok. Cielene sa precvičuje odhadovanie vzdialeností a využívanie zvukových podnetov.

Veľká pozornosť sa pri pohybe nevidiacich detí v priestore venuje upevňovaniu správnych návykov.

Úlohy výcviku samostatného pohybu v priestore sú rozšírené o špecifické požiadavky, zamerané na sociálnu integráciu nevidiacich detí.

Do zdravotných cvikov sa zaraďujú cviky liečebnej a profylaktickej gymnastiky.

Pracovné návyky

Jemná motorika

Práca s rôznym materiálom

Pracovné techniky

Technická tvorivosť

Zložitejšie úlohy je potrebné rozdeliť na viac jednoduchých častí a potom spojiť do celku. Na začiatku nácviku dieťa opakuje úkony s dospelým – systémom ruka v ruke a s verbálnym opisom. Neskôr vykonáva činnosť za asistencie dospelého a na záver všetko vykonáva samostatne.

Dôležitú úlohu má osvetlenie prostredia, farba, kontrast, veľkosť a vzdialenosť.

Pri činnostiach, pri ktorých sa využíva zrak je veľmi dôležité osvetlenie (množstvo, druh, nasmerovanie a poloha svetla). Zvýšením kontrastu medzi pozadím a predmetom, ktorý má dieťa sledovať, sa javí prezentovaný predmet viditeľnejším. Dieťa so zrakovým postihnutím potrebuje na lokalizáciu a rozpoznanie spravidla viac času. Je dôležité začínať s jednoduchými podnetmi a postupovať k náročnejším, komplexnejším.

Sebaobsluha

Niektoré deti so zrakovým postihnutím sa pri nástupe do materskej školy nevedia obliekať, vyzliekať, čo môže byť zapríčinené zníženou úrovňou vizuálneho vnímania, ich mentálnou úrovňou, ale aj prílišnou ochrannou starostlivosťou zo strany rodičov. Úlohou učiteľa je viesť dieťa od útleho veku k sebaobsluhu.

Tieto zručnosti a návyky by mali nacvičovať v prirodzených situáciách a podmienkach. Na začiatku nácviku dieťa opakuje úkony s dospelým – systémom ruka v ruke a s verbálnym opisom. Neskôr vykonáva činnosť za asistencie dospelého a na záver všetko vykonáva samostatne.

Učenie sebaobslužných činností musí byť pevnou súčasťou celého výchovno-vzdelávacieho procesu.

Námety na sebaobslužné činnosti (nevidiaci, prakticky nevidiaci, slabozrakí):

a) Základné hygienické návyky

- nácvik sebaobsluhy na WC - samostatne sa obslúžiť na veľkej a malej potrebe,
- postupné samostatné chodenie na WC súvisiace s priestorovou orientáciou,
- nácvik sebaobsluhy pri umývaní, umývanie tváre, rúk, používanie mydla, uteráka, zubnej pasty, kefky,
- používanie vreckovky.

b) Sebaobslužné činnosti pri stolovaní

- nácvik správneho držania lyžice,
- samostatné jedenie s použitím lyžice (dôraz klásť na čistotu pri jedení),
- samostatné pitie z hrnčeka,
- orientácia na stole (nájde a správne použije vlastný pohár, lyžicu a tanier),
- odnášanie špinavého riadu na vopred určené miesto.

c) Sebaobslužné činnosti pri obliekaní

- identifikácia šatstva (pomenovanie jednotlivých častí odevu),
- rozlišovanie hmatom predných a zadných častí odevu,
- vyzúvanie topánok, ak sú rozviazané šnúrky alebo uvoľnené remienky,
- zoblíkanie vrchnej časti odevu a nohavíc, ak sú rozopnuté,

- samostatné obliekanie vrchnej a spodnej časti odevu,
  - ovládanie rôznych druhov zapínania (zipsy, suché zipsy, gombíky, cvoky a pod.),
  - samostatná činnosť v šatni (obliekanie kabáta, nájdenie pútka a vešanie),
  - samoobslužná činnosť pri obúvaní, vyzúvaní, správne obúvanie pravej a ľavej topánky,
  - samostatné dokončenie obliekania (vyzliekania) alebo len s minimálnou pomocou pri zapínaní.
- d) Udržiavanie poriadku v osobných veciach
- vedenie detí k systému odkladania osobných vecí, hračiek,
  - vhodné označenie osobných vecí dieťaťa jednoduchým reliéfnym tvarom, ktoré musí byť na všetkých veciach rovnaké.
- e) Sebaobslužné činnosti v kuchynke
- dokonalé poznávanie prostredia, zariadenia a riadu,
  - poznávanie sporáka, peci, chladničky a pod.,
  - poznávanie základných potravín,
  - umývanie a utieranie riadu,
  - umývanie stola, jednoduchá pomoc pri varení (chápanie ako sa pripravuje jedlo),
  - nalievanie tekutiny do hrnčeka.

Výcvik hmatu (jemná motorika)

- modelovanie trojrozmerných predmetov,
- práca s kolíkmi (zatĺkanie kladivom do otvorov),
- práca so šesťbodovou tabuľkou (ukladanie klinčekov do riadku, v poradí šiestich bodov),
- kombinácie rôznych bodov na mozaike,
- kreslenie na špeciálnu fóliu,
- vyfarbovanie obrázkov, ktoré spĺňajú tyflopédické požiadavky
- navliekanie korálok na drôtik alebo šnúrku,
- prevliekanie šnúrok otvormi na doštičke,
- manipulácia s nožnicami, strihanie papiera, skrútkovanie,
- nalepovanie papiera, rôznych prírodnín a pod.,
- vyfarbovanie geometrických tvarov,
- grafomotorické zručnosti (písanie rovných, vodorovných, šikmých, oblúkovitých čiar),
- práca so šesťbodovou tabuľkou (ukladanie klinčekov do riadku, v poradí šiestich bodov),
- modelovanie podľa predlohy (had, snehuliak, slimák atď.),
- navliekanie farebných tvarov,
- v tyflopédickej knihe identifikovať tvary s reliéfnou líniou,
- otáčanie strán v knihe,
- rozlišovanie predmetov hmatom (malý, veľký, dlhý, krátky, vysoký a pod.),
- rozlišovanie predmetov hmatom (drsňý, hladký, teplý, studený),
- priradovanie kúskov látok z rôznych materiálov
- navliekanie (kolieska, rôznych tvarov na drevenú tyč, korálok na drôtik, šnúrky),
- triedenie geometrických tvarov,
- manipulácia s jednoduchými stavebnicami (skladať do seba jednotlivé zapadajúce časti),
- hľadanie plávajúcich predmetov vo vode,
- stláčanie žinky vo vode,
- vyhľadávanie skrytých drobných predmetov v piesku,
- rozlišovanie rôznych potravín hmatom,
- pexeso – tvorenie dvojíc,
- odskrútkovanie, zaskrutkovanie závitových predmetov,
- štipcovanie (výcvik pinzetového úchopu),

- plnenie fliaš drobnými predmetmi – šošovica, fazuľa, hrach, koralky (výcvik pinzetového úchopu),
- skladanie drobných mincí do pokladničky (výcvik pinzetového úchopu).

Zložitejšie úlohy je potrebné rozdeliť na viac jednoduchých častí a potom spojiť do celku. Na začiatku nácviku dieťa opakuje úkony s dospelým – systémom ruka v ruke a s verbálnym opisom. Neskôr vykonáva činnosť za asistencie dospelého a na záver všetko prevádza samostatne.

Dôležitú úlohu má osvetlenie prostredia, farba, kontrast, veľkosť a vzdialenosť.

Pri zrakových činnostiach je veľmi dôležité osvetlenie (množstvo, druh, nasmerovanie a poloha svetla). Zvýšením kontrastu medzi pozadím a predmetom, ktorý má dieťa sledovať, sa javí prezentovaný predmet viditeľnejším. Dieťa so zrakovým postihnutím potrebuje na lokalizáciu a rozpoznanie spravidla viac času. Je dôležité začínať s jednoduchými podnetmi a postupovať k náročnejším, komplexnejším.

- u slabozrakých detí dbáme pri strihaní na výrazné línie, príp. kontrastné farby,
- nevidiace deti oboznámime s technikou strihania, napr. pomocou nožníc s dvojitém úchopom,
- pri rozvoji technickej tvorivosti dbať u slabozrakých detí na kontrast podložka - kocky, kocky navzájom,
- nevidiace dieťa by malo byť schopné stavať podľa priestorovej (trojrozmernej) predlohy (napr. učiteľ postaví jednoduchú stavbu, nevidiaci si to pozrie hmatom a stavia samostatne),
- základy konštruovania robíme s nevidiacim metódou ruka v ruke.

Elementárne základy práce s počítačom

Prstoklad sa nevidiace deti učia v neskoršom veku (používajú všetky prsty - ruka musí obsiahnuť klávesnicu).

Vizuomotorika

Grafomotorika

Základné grafické tvary

Slabozraké deti

Potrebné je dodržiavať zrakovú hygienu, používať kontrast, výraznú kontúru (líniu), sýte, jasné farby, kontrastné s papierom (napr. žltá - zelená, biela – čierna a všetky ostatné farby,...). Nepoužívajú sa nevýrazné farby, farby ktoré majú lesklú alebo slabú stopu (obyčajné farbičky, voskové farby, drierka,...),

- uplatňujeme cvičenia akomodácie, cvičenia zrakového rozlišovania, cvičenia rýchlosti zrakového vnímania, cvičenia zrakovej lokalizácie, teda cvičenia, ktoré stimulujú funkcie oslabeného zraku.

Deti so zvyškami zraku

Deti so zvyškami zraku potrebujú na prácu optimálne svetelné podmienky a dodržanie podmienok zrakovej hygieny, opakované pozorovanie, slovné objasnenie.

Pre čo najdlhšie uchovanie predstavy v zrakovej pamäti, sú najvhodnejšie kontrastné obrázky (napr. na pauzovací papier), osvetlené na svetelných boxoch, využitie farieb. Materiál by mal byť výrazne farebný, matný, so sýtou stopou. Zrakové predstavy sa môžu dopĺňať hmatovými, príp. ostatnými predstavami, získanými ostatnými zmyslami.

Nevidiace deti

Pre nevidiace deti má mimoriadny významným čítanie reliéfnych (plastických) obrázkov. Podľa hmatových schopností detí sa môžu pripraviť obrázky najznámejších predmetov. K poznávaniu dvojrozmerné zobrazených predmetov prideme až postupne. Najskôr musí dieťa poznať:

- 1) konkrétny trojrozmerný predmet,
- 2) plošné podpovrchové zobrazenie, siluetu.

Pri predmetoch deti rozlišujú ich tvar, veľkosť, povrch, štruktúru, hmotnosť, umiestnenie v priestore, pričom praktický význam, pocit – príjemné, nepríjemné.

Kognitívna oblasť

Meno a priezvisko dieťaťa

Rodina a jej členovia

Postoje k členom rodiny

Orientácia v bezprostrednom okolí domova a materskej školy

Postoje k domovu

Pri orientácii nacvičujeme s dieťaťom jednotlivé pohyby najprv s našou pomocou, potom ho vedieme, aby pohyb uskutočnilo samo, pritom sa snažíme aby chápalo pojmy hore, dole, uprostred, v malom priestore i v súčinnosti s pohybom.

Orientácia v makropriestore

Dieťa vedieme k samostatnému pohybu v triede, v budove školy i v teréne. V triede ho oboznamujeme s rozmiestnením nábytku, naučíme ho, kde je stôl, umývadlo, odpadkový kôš, skrine, dvere. Dieťa vedieme k tomu, aby sa samostatne pohybovalo. V prvých dňoch majú deti zvyčajne odmietavý postoj, strach z nového a neznámeho prostredia. Deti učíme orientačné body, ktoré im pomôžu ľahšie sa v miestnosti zorientovať, napr. výstupky, rohy, steny. Keď dieťa vedieme priestorom, musíme mu ho slovne popisovať. Priestor si pritom môže ohmatávať rukou, prípadne malou paličkou, s ktorou si predlžuje hmat. Po zvládnutí priestoru v triede deti postupne zoznamujeme s inými miestnosťami. Učíme ich trasy, ktoré počas dňa najčastejšie využívajú: trieda – WC, denná izba – trieda, denná izba – WC, trieda – jedáleň, trieda – vrátnica a iné.

Dieťa sa učí využívať v orientácii čuch (napr. keď ideme okolo pekárne spýtame sa – Čo cítiš?), hmat nôh (rozlišovanie asfaltu, trávy, pôdy, piesku....). Čuch je menej smerový zmysel ako sluch, ale dá sa ním ucítiť napr. parkovisko, autá, odpadové kanály – páchnu pred búrkou atď. Dieťa cvičíme v tichom prostredí, pretože v hluku sa orientuje ťažko. Upozorňujeme ho na počuté zvuky.

Orientácia v mikropriestore

Na nácvik orientácie v mikropriestore využívame napr. stôl, podložka, reliéfne obrázky, knihy. Počas hier sa dieťa stretáva s množstvom hračiek a stavebníc. Sú to často rôzne predmety, ktoré dieťa umiestňuje podľa pokynov učiteľa na stole alebo podložke, pritom sa učí poznávať pojmy hore, dole, vpravo, vľavo a iné.

Ľudské telo

Umelecké stvárnenie

Rozširuje sa o poučenie o úlohe zraku, ochrane poškodeného zraku, zrakovej hygieny a prevencii proti úrazom očí. Do poznatkov o ľudskom tele sa včleňuje špecifická úloha uvedomovania si umiestnenia ľudského tela v priestore a vykonávanie pohybov.

Zdravotný stav, postoje k zdraviu
Zásady ochrany vlastného zdravia
Riešenie krízových situácií ohrozujúcich zdravie
Ochrana proti drogám
Možnosti poškodenia zdravia
Zdravé potraviny
Bezpečnosť cestnej premávky

Slabozraké deti

- učiť ich starostlivosti o optické pomôcky (napr. čisté okuliare),
- motivovať deti k noseniu oklúzie (okuliare, ortoptická očná náplast').

Nevidiace deti

- ak má nevidiace dieťa očnú protézu, naučiť ho základom starostlivosti o ňu (nevyberá si ju bezdôvodne hocikedy z dôvodu infekcie a pod.)

Bezpečnosť cestnej premávky

- zdôrazňovať požiadavku, aby deti nechodili bez sprievodcu a nezdržovali sa na vozovke,
- oboznamovať deti so signalizáciou určenou pre nevidiacich,
- viesť ich k využívaniu sluchovej pozornosti a upriamovať ich na správnu reakciu a na bezpečnosť správania sa na ulici.

Sociálno – emocionálna oblasť

Komunikácia emócií
Vlastná jedinečnosť a jedinečnosť iných
Obhajovanie vlastného stanoviska v konflikte
Sebaregulácia
Rozhodovanie sa
Sebahodnotenie
Základné pravidlá kultúrneho správania

Slabozraké deti

V tejto oblasti je potrebné sa viac venovať sociálnej integrácii slabozrakých detí. Pripraviť deti aj na negatívne prejavy spoločnosti, v ktorej sa budú pohybovať, povzbudzovať ich pri prekonávaní prekážok, ktoré vyplývajú z nedostatku zraku, posilňovať v nich zdravé sebavedomie a vyrovnanie sa s postihnutím.

Deti so zvyškami zraku

Deti so zvyškami zraku je dôležité viesť k tomu, aby akceptovali svoje postihnutie, nie však aby túto skutočnosť zneužívali. Deti by sa mali naučiť kompenzovať negatívne spoločenské prejavy. Je dobré, ak sa naučia dať si drobný reálny cieľ, ktorý sa snažia dosiahnuť. Naučia sa na jednej strane prekonávať prekážky, niečo dosiahnuť, na druhej strane byť tolerantní voči iným.

Nevidiace deti

Pri úlohách pre nevidiacich sa najlepšie využije zážitkové učenie, ktoré je aj pre nevidiacich najúčinnnejšie. Uplatňuje sa tu špecifický prístup v práci s nevidiacimi deťmi.

Deti všetky informácie prijímajú *slovným opisom*, alebo *konkrétnym príkladom*, čo sa dá využiť aj tu (napr. spísanie pravidiel, na ktorých sa všetci dohodnú hravou formou, námetové hry zamerané na správanie, atď.). Dôraz kladieme na individuálnu prácu s každým dieťaťom, takisto na vyrovnávanie negatívnych vplyvov sociálneho prostredia, v ktorom deti vyrastajú. Individuálnosť spočíva o. i. v naučení, pre vidiace deti samozrejmych činností, ako sú jedenie na verejnosti, nákup, varenie, cestovanie, telefonovanie a pod. Dôležitá je sociálna integrácia nevidiacich medzi intaktných ľudí a ich príprava aj na prípadné negatívne, nevhodné alebo neisté správanie sa ostatných ľudí.

Kontakt v komunikácii

Počúvanie s porozumením

Pasívna a aktívna slovná zásoba

Zmysluplnosť rečového prejavu

Artikulácia hlások a hláskových skupín

Spisovná reč

Tvorivosť v rečovom prejave

Analyticko-syntetické činnosti so slovami

Slabozraké deti

Zvýšenú starostlivosť venujeme správnej výslovnosti - logopédia.

Deti so zvyškami zraku

Predpokladom rozvíjania slovnej zásoby je utváranie konkrétnych predstáv, ktoré deti so zvyškami zraku majú nepresné, neúplné alebo skreslené. Pre nevyhnutnosť rozvíjania slovnej zásoby sa konkrétne predstavy musia stále spresňovať a doplňovať.

Osobitná pozornosť sa venuje tým slovám, ktoré nie sú pri poruche zrakového vnímania podložené konkrétnou predstavou /špendlíková hlavička, blcha, mrakodrap, pohorie, nebo, mraky, hviezdy, mesiac pod./.

Nevidiace deti

Odstraňuje sa verbalizmus – slovný prejav, ktorý nie je podložený konkrétnymi predstavami. V jazykovej výchove sa kontrola získaných poznatkov uskutočňuje, okrem ústneho vyjadrovania, aj prostredníctvom ich výtvarných prejavov. Aktívna slovná zásoba detí sa nemá líšiť od aktívnej slovnej zásoby zdravých detí.

Deťom, ktoré majú poruchu reči, je potrebné venovať zvýšenú logopedickú starostlivosť.

Sústava konkrétnych predstáv sa buduje aj kompenzáciou náhradnými zmyslami. Nevidiace deti majú spravidla nepresné, nedostatočné, predstavy alebo im predstavy chýbajú. Na základe konkrétnych predstáv sa následne môže budovať aj konkrétne vyjadrovanie. Odstraňuje sa tým nevhodný verbalizmus, ktorý u detí vznikol na základe nedostatočného vnímania náhradnými zmyslami, alebo ako dôsledok nepodnetného prostredia. Osobitná pozornosť sa venuje slovám, ktoré pri nedostatočnom zrakovom vnímaní nie sú podložené konkrétnou predstavou /veselý pohľad, mesiac, hviezdy, zamračené dieťa a pod./ Buduje sa slovná zásoba, ktorá sa nelíši od slovnej zásoby zdravých detí.

Dôsledky straty zraku sa odrážajú i v obsahovej stránke reči. Oneskorenie vo vývine reči môže nastať aj z dôvodu nemožnosti odpozorovania.

TEMATICKÝ OKRUH ĽUDIA

Perceptuálno –motorická oblasť

Pravidlá a spolupráca v hudobno-pohybových hrách Súlad pohybu, hudby a textu hry

Slabozraké deti

- pri niektorých diagnózach môžu byť deti mierne pozadu v rytme,
- potrebujú dlhší čas na naučenie sa hudobno-pohybových hier,

Nevidiace deti

- dlhšie im trvá, kým sa naučia hudobno-pohybovú hru,
- treba ich učiť individuálne,
- naučiť deti koordináciu pohybu tela s hudbou, zmysel pre rytmus, prežívanie „nálady“ skladieb a piesní.

Kognitívna oblasť

Ľudské činnosti a ich umelecké stvárnenie Význam práce

Nevidiace deti

- potrebujú podrobnejšie popísať jednotlivé ľudské činnosti (náplň práce – konkrétne rozobrať),
- priradiť produkty k jednotlivým povolaniam,
- oboznámiť deti s prácou nevidiacich ľudí.

Farba, farebná rozmanitosť vo vlastných produktoch

Slabozraké deti a deti so zvyškami zraku

- pri závažnejších diagnózach si budú deti farby zamieňať alebo ich nepomenujú presne (aj keď nejde o farbosleposť),
- v konkrétnych prípadoch sa treba riadiť pokynmi odborníka z Centra špeciálno-pedagogického poradenstva.

Nevidiace deti

- informatívne priblížiť farby (žltá – slnko, modrá – obloha, zelená – tráva),
- farebné zladenie v obliekaní.

Dopravné prostriedky

- poznať, rozlíšiť, priradiť a triediť dopravné prostriedky podľa miesta pohybu (zem, voda, vzduch).

Prirad'ovanie, triedenie, usporad'ovanie, zostavovanie podľa kritérií

Číselný rad

Základné početové úkony v číselnom rade od 1 do 10

Rovinné (kruh, trojuholník, štvorec, obdĺžnik) a priestorové geometrické tvary (guľa, kocka, kváder, valec)

Plošná a priestorová tvorivosť

Slabozraké aj nevidiace deti

- problémy môžu byť s priradením čísla (nie číslice) k danému počtu predmetov, tento výkonový štandard dosiahneme intenzívnejším precvičovaním a manipuláciou s predmetmi,
- treba cielene a častejšie rozvíjať stavanie obrazcov z geometrických tvarov podľa predlohy (ktorá sa dá vyhmatať), podľa slovných inštrukcií a postupne ich učiť stavať obrazce podľa fantázie (pretože majú nedostatočnú fantáziu v dôsledku nedostatku zrakových podnetov).

Počúvanie s porozumením

Neslovné reakcie (pohyby, gestá, mimika)

Pasívna a aktívna slovná zásoba v štátnom – slovenskom jazyku a v cudzom jazyku

Spisovná podoba jazyka

Slabozraké deti

- treba umožniť, aby gestá, mimiku videli, inak im ju treba popísať ako nevidiacim.

Nevidiace deti

- neslovné reakcie (mimika, gestá) sú veľmi ťažké pre nevidiace deti, ak takúto aktivitu učiteľka robí mala by nevidiacim komentovať neslovné reakcie detí,
- mala by sa vyvarovať len gestikulácii smerom k nevidiacim deťom,
- naučiť intaktné deti, že nestačí len na niečo ukázať, treba s nevidiacim komunikovať.

Sociálno-emocionálna oblasť

Orientácia v emóciách iných osôb

Delenie, pomoc, obdarovanie

Riešenie konfliktov

Slabozraké a nevidiace deti

- celú triedu treba učiť komunikácii, vyjadriť slovne svoje pocity (napr. mlčanie si nemusia nevidiace deti vysvetliť ako negatívnu emóciu – urazenosť, smútok – môžu sa dožadovať pozornosti, aj keď to v danej situácii nie je vhodné),
- snažiť sa byť spravodlivý, ak je zrakovo postihnuté dieťa v triede, nemalo by byť stále zvýhodňované ani znevýhodňované.

Otvorená komunikácia

Akceptácia názorovej odlišnosti

Slabozraké a nevidiace deti

- viesť deti postupne k tomu, aby vedeli rozprávať o svojom postihnutí,
- zabezpečiť, aby preživalo prijatie a akceptáciu v kolektíve, aby si bolo vedomé svojich kvalít,

- slabozraké a nevidiace deti učiť, aby primeraným spôsobom požiadali o pomoc tam, kde to už sami nezvládajú.

Rozmanitosť ľudských vlastností

Základy empatie

Slabozraké a nevidiace deti

- viac sa venovať hodnoteniu a rozlišovaniu charakterových vlastností na základe reálnych a fiktívnych situácií.

TEMATICKÝ OKRUH – PRÍRODA

Slabozraké deti

V rozvíjaní poznania jednotlivých detí so zrakovým postihnutím sú odlišnosti. Treba sa viac orientovať na rozvíjanie poznávania

oslabeným zrakovým analyzátorom. Deti, ktoré prichádzajú do materskej školy obyčajne nedokážu dostatočne a vhodne používať svoj oslabený zrakový analyzátor z dôvodu nedostatočne rozvinutého zrakového vnímania. Nevedia zrakom sledovať a získavať poznatky zo svojho života a okolia. K tomuto ich treba viesť a zároveň dodržiavať časový limit zrakovej práce, ako jednotlivcom určil očný lekár. Okrem reedukácie zraku do tejto oblasti patrí aj systematické cvičenie a využívanie ostatných zmyslov, ktoré vyrovnávajú nedostatky zrakového vnímania.

Pri obrazových publikáciách pôjde o ich výber, ktorý je podmienený zrakovými možnosťami detí a požiadavkami zrakovej hygieny.

Rozlišovanie farieb - deti potrebujú dostatočnú časovú rezervu, aby sa naučili vnímať a rozlišovať farby tam, kde sa neznalosť farieb javí ako nedostatok rozlišovania, porušenie citu pre farbu na fyziologickom základe sa určuje obyčajne v neskoršom veku.

Zoznamovanie sa s prírodou

Zoznamovať sa s prírodou treba v takých podmienkach, aby deti s oslabeným zrakom mohli pozorovať javy a dobre ich vnímať. Netreba sa zameriavať na detaily, ale zdôrazniť charakteristické črty pozorovaných javov.

Vzhľadom na zníženú úroveň vizuálneho vnímania detí je výchova k poznávaniu predmetov a ich vlastností veľmi dôležitá pre ich celkový rozvoj.

Pri poznávaní domácich zvierat treba dbať hlavne na bezpečnosť detí. Ťažké je pozorovanie zvierat vo voľnej prírode, preto sa deti s nimi zoznamujú pomocou obrázkov alebo prostredníctvom diafilmu.

Nevidiace deti

Rozvíjanie poznania ovplyvňuje celkový rozvoj nevidiacich detí, v edukačnom procese má dôležitú úlohu a má vlastné špecifiká.

Poznatky nevidiacich detí, ktoré prichádzajú z rodinného prostredia, bývajú nepresné, nejasné, neúplné alebo celkom chýbajú. Preto sa rozvíjanie poznania zaraďuje medzi prvoradé úlohy. Poznávanie je závislé od sústavného cviku hmatovej, sluchovej, ale aj čuchovej a chuťovej citlivosti. Neľahkou úlohou je provokovať schopnosť nevidiacich detí vnímať hmatové vnemy, vycvičiť si hmatovú pozornosť, vypestovať pamäť na hmatové vnemy a združovať hmatové vnemy s myslením.

Poznatky, ktoré nevidiace dieťa získa hmatom, môže náležite využiť len vtedy, ak si ich dokáže udržať v pamäti; pričom poznávanie sluchom je pre nevidiace deti ľahšie. Výchova

nevidiacich detí k mysleniu závisí od schopnosti spájania získaných vnemov náhradnými zmyslami, častého opakovania, udržiavania v pamäti, jej vybudovania, ale i spájania s myšlienkami detí, pričom treba uprednostňovať konkrétnosť.

Obsahovú náplň plánu výchovnej práce treba vybrať tak, aby bola primeraná duševnej úrovni každého dieťaťa, zodpovedala aj jeho rozumovým možnostiam a prípadným odlišnostiam ich psychomotorického vývoja.

Perceptuálno – motorická oblasť

Sánkovanie a lyžovanie

Sánkovanie a lyžovanie sa uskutočňuje podľa možností materskej školy a podľa miestnych podmienok, a to len pri zvýšenom pedagogickom dozore /lyžovanie; vo vyjazdenej stope/. Najväčší dôraz sa kladie na uskutočňovanie telesnej výchovy vonku a to v každom období. Dôvodom na vynechanie pobytu vonku sú len silné mrazy, prudký dážď alebo víchrica a pod.

Kognitívna oblasť

Rastliny

Pri poznávaní rastlín náhradnými zmyslami treba si všímať podstatné znaky, ktoré si nevidiace deti môžu dobre uchovať v pamäti. Z tohto dôvodu sa robí aj výber pozorovaných rastlín.

Pri pozorovaní rastlín v prírode si majú deti všímať iba ich charakteristické znaky.

Uvedomovať si len základné znaky, pretože detailné pozorovanie je pre deti so zvyškami zraku veľmi ťažké. Zrakové predstavy sa opäť dopĺňujú hmatovými predstavami, prípadne vnímaním ostatnými zmyslami. Pri pozorovaní detailov sa plne využíva špeciálna optika; táto požiadavka sa uplatňuje pri každom pozorovaní.

Domáce zvieratá

Pozorovanie domácich zvierat sa z dôvodov zrakovej hygieny a obtiažnosti zvyčajne nerobí priamo, ale kombinuje sa s pozorovaním zvierat na obrázkoch príp. trojrozmerných pomôckach, pri vhodnom umiestení, názornosti, dostatočného osvetlenia a s použitím špeciálnej optiky.

Voľne žijúce zvieratá

Deti pozorujú len tie javy, ktoré môžu postihnúť poškodeným zrakom alebo hmatom.

Pozorovanie sa dopĺňa sluchovými alebo aj čuchovými vnemami, najmä prenesenými spôsobmi. Deti pozorujú charakteristické obrázky alebo trojrozmerné pomôcky.

Z hygienických dôvodov sa vylučuje priame kŕmenie vtákov pri kŕmidlách.

Neživá príroda

Pozorovanie v prírode sa uskutočňuje predovšetkým sprostredkované. Netreba sa zamerať na detaily, ale zdôrazniť charakteristické črty pozorovaných tvarov. Pozorujú pri úplnom využívaní špeciálnej optiky charakteristické obrázky a modely. Aj tu platí zužovanie výberu pozorovaných predmetov a javov, vystihovanie základných charakteristík, za účelom pevného uchovania si poznatkov získaných pozorovaním náhradnými zmyslami v pamäti nevidiacich detí.

TEMATICKÝ OKRUH - KULTÚRA

Slabozraké deti

V estetickej výchove sa venuje všetkým úsekom, ktoré obsahuje ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie, musia sa však dodržiavať požiadavky zrakovej hygieny, to znamená najmä individuálnu dĺžku času na prácu so zrakom a striedanie práce s oddychom. Zameriť sa na farebné vnímanie (výrazné farby), vnímanie tvarov (výrazné kontúry), vnímanie odlišností rôznych materiálov a ich vlastností, estetické cítenie pri úprave najbližšieho prostredia napriek zrakovému postihnutiu.

Deti so zvyškami zraku

Estetické vnímanie detí so zvyškami zraku je v dôsledku zrakového postihnutia obmedzené vo výtvarnej výchove, no pri dodržiavaní špecifických požiadaviek zrakovej výchovy a hygieny (vzdialenosť očí od pracovnej plochy, osvetlenie, primerané pomôcky – hrubý štetec, sýte, jasné temperové farby, veľký formát matného papiera a pod.) dokážu deti vyjadriť svoju túžbu po činnosti, realizovať dané úlohy, aktívne prejavovať svoje city, postoje.

Týmto deťom sú blízke slovo i hudba a emotívne na ne pôsobia. Ostatné ciele a úlohy vychádzajú z „Programu výchovy a vzdelávania pre materské školy“.

Nevidiace deti

V estetickej výchove sú nevidiace deti obmedzované užším okruhom umenia, ktoré môžu vnímať zmyslovým analyzátorom, teda sluchom alebo hmatom. Významnú úlohu má teda hudba, umenie hovoreného slova, trojrozmerné výtvarné umenie (sochárstvo, drotárstvo, a pod.). Tu môže nastať situácia, že nevidiace dieťa môže pokladať za krásne také predmety, ktoré sa zrakom hodnotia inak. Aj výrobky nevidiacich detí sa posudzujú z hľadiska ich hmatových možností. Nevidiace deti chcú byť tiež činné, chcú vymýšľať, tvoriť, vyjadriť svoje city, skúsenosti, ale aj sny a túžby, chcú robiť to, čo majú radi. A práve tu majú takúto možnosť.

Perceptuálno motorická oblasť

Slabozraké deti

Cieľ hudobnej výchovy, takisto aj úlohy, ktoré obsahuje ISCED 0 predprimárne vzdelávanie nie je potrebné upravovať. V speváckych činnostiach sa okrem melódie dáva dôraz na rytmus. Zameriť sa treba aj na koordináciu pohybov s hudbou, v rámci hudobno-pohybových činností. Striedanie pohybov, či už zmena vo výraze, alebo v tempe je pre slabozraké deti náročnejšia, preto by sa tejto činnosti malo venovať viac času. Pri počúvaní hudby učiť deti nebáť sa vyjadriť pocity, ktoré pri počúvaní prežívajú, či už slovom alebo pohybom.

Deti so zvyškami zraku

Pri deťoch so zvyškami zraku sa nemenia bežné požiadavky, dáva sa však dôraz na hudobno-pohybovú činnosť.

Dôležité je naučiť deti koordináciu pohybu tela s hudbou, zmysel pre rytmus a prežívanie „nálady“ skladieb alebo piesní.

Nevidiace deti

Hudobná výchova je dôležitá pre psychický i emocionálny rozvoj osobnosti nevidiaceho dieťaťa. V edukačnom procese sa preberajú úlohy pre materské školy bežného typu. Dieťa je obmedzené iba tým, že nemôže vyjadriť pocity z hudby vlastným prejavom. Rozvíjajú sa tu základné estetické pocity k hudbe a dôležité je zamerať sa aj na hudobno-pohybovú oblasť (nekontrolované pohyby využiť na stimulačnú činnosť)

Kognitívna oblasť

Predmety a ich vlastnosti

Poznávanie predmetov a ich vlastností je jednou z najťažších úloh, ktorej plnenie podstatne ovplyvňuje rozvoj nevidiacich detí a preto sa v nej všetkými spôsobmi uplatňuje kompenzácia náhradnými zmyslami.

Je potrebné, aby dieťa hmatom vnímalo priestorové rozmery predmetov, ich tvar, plochu, veľkosť, vzdialenosť i zmenu polohy a druh materiálu, z ktorého sú zhotovené. Treba si uvedomovať skutočnosť, že dieťa hmatom vníma synteticky a dbať na to, aby deti vychádzali od poznávania tvarov s jednoduchým vonkajším aj vnútorným členením a poznávali funkciu predmetov. Funkciu a vlastnosti predmetov poznávajú nevidiace deti predovšetkým vlastnou manipuláciou s nimi.

Sviatky, pamätné dni

Do príprav na oslavy pamätných dní treba zaradiť oboznámenie detí s prípravou Dňa nevidiacich. Pri oboznamovaní s obrázkami rôznych miest rodnej krajiny sa majú predkladať obrázky málo detailné, kontrastné, farebne kontúrované, nelesklé – prispôbiť ich možnostiam rozlišovania zrakom.

Hra

V predprimárnom vzdelávaní nevidiacich sa v jednotlivých výchovách realizuje konkrétna schopnosť priestorovej orientácie a samostatného pohybu, čím sa utvárajú predpoklady pre správny rozvoj orientačných schopností nevidiaceho dieťaťa.

Ideálnym prostriedkom je hra. Hra sa má vyberať tak, aby dieťaťu poskytovala radosť z pohybu a aby prostredníctvom nej mohlo aj subjektívne poznať, že robí pokroky. To znamená dôkladne uplatňovať zásadu malých krokov a postupne viesť dieťa od známeho k menej známemu, od jednoduchšieho k zložitejšiemu, pri súčasnom rešpektovaní individuálnych odlišností jednotlivých detí a špecifického hodnotenia známeho a neznámeho, jednoduchého a zložitého. Už v ranom detstve pri hrách s vlastným telom získava zrakovo postihnuté dieťa predstavu o sebe, o svojom tele. U zdravých detí s prvými krokmi prichádzajú aj prvé hry - dieťa chytá predmety a napodobňovaním dospelého s daným predmetom manipuluje. Nevidiace dieťa je ochudobnené o možnosť odpozerania činností, a preto je potrebné, aby bolo vedené k manipulácii s predmetmi. Samostatne bez pomoci nemôže pochopiť vzťahy medzi predmetmi v okolí a ich funkcie. Dôležité je, aby škála hier bola čo najširšia a boli v nej zastúpené všetky druhy .

Manipulačné hry (triedenie drobných predmetov, vkladanie tvarov, vybalovanie, otáčanie kľúčom vo dverách, prilievanie vody. ...) - dieťa sa učí pinzetový úchop, ťahanie, stáčanie, gúľanie, hrkanie, skrutkovanie a iné. Pritom získava predstavy o vlastnostiach rôznych materiálov (hladký, drsný, mäkký, ľahký ťažký a pod.).

Pohybové hry (naháňačky, loptové hry, hry so stavebnicami,...) - dieťa sa pri nich učí behať, skákať, šmýkať, padať, chytať loptu, skákať na jednej nohe a pod. Získava skúsenosti z priestorovej orientácie – pociťuje rôznosť terénu, vníma dôležitosť zvukov, uvedomuje si rozloženie predmetov v miestnosti.

Námetové hry (na obchod, na poštu, na domácnosť,...) - približujú deťom svet dospelých, učia ich rozumieť sociálnym vzťahom a správne reagovať v bežných životných situáciách. Kolektívne hry - pomáhajú deťom zaradiť sa do skupiny iných detí. V kolektíve si navzájom odovzdávajú skúsenosti zo zvládnutia rôznych životných situácií, a to ich motivuje k zvládnutiu neznámych situácií.

Hry s predpaličkou - ide o hry, pri ktorých dieťa tlačí pred sebou nejaký predmet (hračku), slúžiaci ako predpalička, napríklad kočiar, vrtuľník s dlhou rúčkou, veľké auto a pod. Pri týchto hrách sa dieťa pohybuje smelšie, predpalička mu dáva pocit bezpečia. Spoznáva svoje okolie a pripravuje sa na chôdzu bielou palicou.

Hudobno - pohybová výchova

Úlohy hudobno-pohybovej výchovy narastajú so zreteľom na potrebu získavania pohybovej istoty detí a zlepšovanie koordinácie pohybov; za tým účelom sa dopĺňajú aj úlohy zmyslovej výchovy.

Predmety a ich vlastnosti.

Na predmetoch majú deti rozlišovať tvary, farby, materiál a poznávať ich účel. Vychádza sa pritom z poznávania jednoduchých tvarov, s jednoduchým vonkajším a vnútorným členením. Pri rozlišovaní farieb majú deti rozlišovať hlavne základné farby. Pri rozlišovaní farieb vedľajších si treba uvedomiť obtiažnosť alebo nemožnosť rozlíšenia niektorých skupín farieb, vzhľadom na charakter zrakovej chyby /napr. fialovú, zelenú, hnedú/. Výcvik v rozlišovaní farieb sa má často a priebežne opakovať, skôr ako sa príde k záveru, že u dieťaťa ide o poruchu farbocitu alebo farbosleposť. Deti, ktoré nemôžu farby rozlišovať, môžu ich triediť podľa sýtosti alebo jasú. O priebehu rozlišovania farieb jednotlivých detí sa majú viesť a priebežne doplňovať záznamy. Funkciu a vlastnosti predmetov poznávajú deti predovšetkým vlastnou manipuláciou s predmetmi. Požiadavky na rozlišovanie predmetov, tvarov, farieb a funkcií sa postupne zvyšujú.

Pri poznávaní a pozorovaní predmetov sa u detí so zvyškami zraku prísne dodržiavajú tyflopédické požiadavky, najmä požiadavky zrakovej hygieny. Zrakové poznávanie sa dopĺňa hmatovým, prípadne poznávaním ostatnými zmyslami. Poznávanie konkrétnych predmetov sa dopĺňa poznávaním kontrastne a farebne spracovaných obrázkov alebo modelov, táto činnosť je pre deti so zvyškami zraku so zreteľom na ich celkový rozvoj veľmi dôležitá.

Výtvarná tvorivosť

Slabozraké deti

Vo výtvarnej výchove určité obmedzenia a odlišnosti platné pre slabozraké deti vyplývajú z ich oredukovaných zrakových možností.

Výtvarné vyjadrovanie predstáv by mali slabozraké deti zvládnuť bez výraznejších problémov, je tu však potrebné dodržiavať zrkovú hygienu, používať kontrast. Zaujímavou časťou je modelovanie, pretože sa ním rozvíja priestorová predstavivosť a pri výraznejších farbách, prípadne pri kontraste podložka – modelovacia hmota, môžeme túto činnosť využiť aj na stimuláciu zraku. *Kreslenie a maľovanie* obsahuje odchýlky v úlohách pre slabozrakých. Tvorí sa úlohy, ktoré sa prispôbia zrkovému vnímaniu slabozrakého dieťaťa, plnia sa

individuálne alebo skupinovo, podľa toho, ktoré zrkové predstavy dopĺňajú alebo spresňujú. Používajú sa jasné, výrazné farby, kontrastné s papierom (napr. žltá - zelená, biela - čierna a všetky ostatné farby,...). Nepoužívajú sa nevýrazné farby, farby ktoré majú lesklú alebo slabú stopu (obyčajné farbičky, voskové farby, drevka,...).

Deti so zvyškami zraku

Úlohy, ktoré stanovené pre predprimárne vzdelávanie ostávajú nezmenené. U detí so zvyškami zraku je zobrazovanie predstáv podmienené nedostatočným, skresleným alebo odlišným vnímaním. Učiteľ, v spolupráci s tímom odborníkov by mal zistiť, čím sú nedostatky prejavu spôsobené (emócie, rozumové poznatky, predstavivosť, farba, získané zrkové poznatky). Zrkové predstavy sa spresňujú a dopĺňajú podľa zrkových možností a optimálnych podmienok zrkovej hygieny, dôležitý je výber vhodných materiálov, prostriedkov, motivácie. Náročné pre deti so zvyškami zraku je vystihnúť tvar a kombináciu tvar - farba, u niektorých detí sa môže prejaviť parciálne vnímanie, na vystihnutie tvaru potrebujú väčšiu časovú rezervu. Problémom je aj vnímanie architektonických celkov (ulica, budova, park, atď.). Pozorujú sa iba orientačne, preneseným spôsobom. Tým, že sú zrkové predstavy u týchto detí nepresné, nedostatočné, alebo im chýbajú, je dôležité, aby ich získavali práve vo výtvarnej výchove. Potrebujú na to optimálne svetelné podmienky a dodržanie podmienok zrkovej hygieny, opakované pozorovanie, objasnenie.

Najvhodnejšie, na čo najdlhšie uchovanie predstavy v zrkovej pamäti, sú kontrastné obrázky (napr. na pauzovací papier), osvetlené na svetelných boxoch, využitie farieb. Materiál na výtvarný prejav detí by mal byť výrazne farebný, matný, so sýtou stopou. Zrkové predstavy sa môžu dopĺňať hmatovými, príp. ostatnými predstavami, získanými ostatnými zmyslami.

Nevidiace deti

Pri nevidiacich deťoch sa tiež vychádza z požiadaviek pre predprimárne vzdelávanie uplatňujú sa tu však špecifiká práce s nevidiacimi deťmi. Významným pre nevidiace deti je čítanie plastických obrázkov, podľa hmatových schopností detí sa môžu pripraviť obrázky najznámejších predmetov. K poznávaniu dvojrozmerné zobrazených predmetov prideme postupne, najprv dieťa musí poznať:

- 1) konkrétny trojrozmerný predmet,
- 2) plošné podpovrchové zobrazenie, silueta

Individuálne, u mimoriadne šikovných nevidiacich detí je možné pokúsiť sa pracovať aj s plastickou basreliéfovou podobou a kontúrovaným zobrazením (obrazy s bodkovanou alebo hladkou líniou).

Vzťah k výtvarnému umeniu získajú nevidiaci aj objavovaním vlastností predmetov, ktoré denne používajú a rozlišujú ich (tvar, veľkosť, povrch, štruktúra, hmotnosť, umiestnenie v priestore, praktický význam, pocit – príjemné, nepríjemné). Mali by postupne pochopiť aj zložitejšie vzťahy a súvislosti; celok – jeho časti, predmet – jeho okolie, predmet – človek, predmet – materiál, praktickosť- krása vecí, ktoré sú okolo nás. Nevidiace deti sa radi hrajú s modelovacími hmotami, najvhodnejšie sú pre nich voňavé hmoty, aj hmoty, ktoré vydávajú pri stláčaní zvuk. Hmotu deti tvarujú stiskom, zlepovaním, ťapkaním, valkaním rukou, aj s valčekom na podložke, vyťahujú časti z celku, spájajú ich. Postupne treba zvyšovať nároky na hmatovú citlivosť (trojrozmernosť), upevňovať pritom hygienické návyky.

Literárna výchova

Slabozraké deti

Všetky úlohy v literárnej výchove slabozraké deti zvládnu bez problémov. Pozornosť treba zamerať na rozvíjanie správnych predstáv detí, na rozvoj fantázie, na rozlišovanie fantázie od skutočnosti. Dať deťom priestor na zoznámenie sa s písaným textom, to znamená zabezpečiť výraznejšie kontúry písma, taktiež farebne a kontúrami výraznejšie obrázky (napr. prerozprávať rozprávku podľa obrázku).

Deti so zvyškami zraku

Úlohy literárnej výchovy vychádzajú z ISCED 0 pre intaktnú populáciu a deti so zvyškami zraku ich celkove môžu plniť. Zamerať sa treba na rozvoj fantázie, aby deti vedeli rozlíšiť skutočnosť a fantáziu, dať im možnosť zoznámiť sa s písaným textom (zväčšené písmo, knihy v Braillovom písme /podľa diagnózy/).

Nevidiace deti

V literárnej výchove využívame úlohy stanovené pre predprimárne vzdelávanie. Prísť do prvého kontaktu s veku primeranou knihou môžu deti pomocou hmatových knižiek, ktoré môžu byť trojrozmerné (napr. postavy z rozprávky ušité zo starých látok, prilepené suchým zipsom na tvrdé podložky spojené do tvaru knihy), dvojrozmerné (napr. vystrihnuté predmety z rôznych materiálov, prilepené na tvrdý papier spojené do tvaru knihy, deti si môžu vytvoriť vlastný príbeh zoradením predmetov podľa seba; plastické, reliéfne obrázky), neskôr knihy písané Braillovým písmom. Príprava čítania Braillovho písma môže byť aj prostredníctvom označených predmetov dennej spotreby. Na predmet sa nalepí lístok s Braillovým písmom, keď si dieťa predmet zoberie, nahmatá si napísanú časť a vie, čo tam je napísané. Pre nevidiace deti sú dobré aj zvukové nahrávky (rozprávky) a zvukové knihy.

KOMPETENCIE PRE DETI SO ZRAKOVÝM POSTIHNUTÍM

Kompetencie bežného kurikula v predprimárnom vzdelávaní	Kompetencie špecifického kurikula pre deti so zrakovým postihnutím
<ul style="list-style-type: none"> - Psychomotorické kompetencie (spôsobilosti) - Osobnostné (intrapersonálne) kompetencie<ul style="list-style-type: none"> a) Základy sebauvedomenia b) Základy angažovanosti - Sociálne (interpersonálne) kompetencie - Komunikatívne kompetencie - Kognitívne kompetencie<ul style="list-style-type: none"> a) Základy riešenia problémov b) Základy kritického myslenia c) Základy tvorivého myslenia - Učebné kompetencie - Informačné kompetencie	<ul style="list-style-type: none"> - Funkčné a kompenzačné kompetencie vrátane komunikácie - Schopnosť orientácie v priestore a samostatného pohybu - Sociálne kompetencie - Kompetencie pre samostatný život - Kompetencie pre voľnočasové aktivity - Schopnosť poradiť si v profesijnej príprave a výkone profesie podľa typu postihnutia - Kompetencie pre využívanie technológií pre zrakovo postihnutých - Kompetencie na využívanie zraku

Špecifiká prípravného ročníka pre žiakov so zrakovým postihnutím

Prípravný ročník je podľa § 97 ods. 3 zákona NR SR č. 245/2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov určený pre žiakov so zrakovým postihnutím, ktorí k 1. septembru dosiahli fyzický vek šesť rokov, nedosiahli školskú spôsobilosť a nie je u nich predpoklad zvládnutia prvého ročníka základnej školy so vzdelávacím programom podľa § 95 ods. 1 písm. b). Absolvovanie prípravného ročníka sa považuje za prvý rok plnenia povinnej školskej dochádzky. Do základnej školy pre žiakov so zrakovým postihnutím prichádzajú do prvého ročníka deti s ťažším poškodením zraku, s pridruženými somatickými, psychickými a zmyslovými postihnutiami, s väčším výskytom špecifických vývinových porúch učenia. Úlohou prípravného ročníka je pomôcť aj deťom, ktoré pochádzajú zo sociálne a výchovne menej podnetného prostredia, prípadne majú z rozličných dôvodov odloženú povinnú školskú dochádzku. Prípravný ročník je pre väčšinu detí so zrakovým postihnutím prvým krokom k úspešnému zvládnutiu učiva prvého ročníka základnej školy.

Vzdelávacia oblasť: Jazyk a komunikácia

Predmet: Slovenský jazyk a literatúra

Charakteristika predmetu:

V prípravnom ročníku základnej školy pre žiakov so zrakovým postihnutím rozvíjame:

- percepciu,
- myslenie,
- pamäť,
- pozornosť.

Ciele:

- utváranie pojmov, ako základov k poznaniu reči,
- osvojenie si poznatkov o predmetoch a javoch okolitého sveta,
- kategorizácia pojmov,
- rozvíjanie jednoduchých myšlienkových operácií,
- podporovania aktivity detí pri rečovej komunikácii,
- motivácia k práci v škole.

Obsah:

- poznávanie svojho rodného mena a priezviska, bydliska, členov najbližšej rodiny a príbuzenských vzťahov,
- poznávanie základných pravidiel spoločenského styku (pozdrav, predstavenie sa, požiadanie, prosba, poďakovanie a pod.),
- chápanie významu slov,
- poznávanie a diferenciacia nehudobných a hudobných zvukov (smer, výška, dĺžka trvania) ako príprava na poznávanie a diferenciaciu zvukov ľudskej reči, hlások,
- zovšeobecňovanie formou (jablko, hruška = ovocie),
- jednoduchá analýza a syntéza slov,
- tvorenie jednoduchých viet podľa situácie, podľa obrázkov,
- odpovede na jednoduché otázky,
- rozlišovanie dĺžky hlások, slabík a slov,
- správna výslovnosť hlások a hláskových skupín v slovách,

- poznávanie tlačenej abecedy,
- jednoduchý opis známych predmetov a javov,
- poznávanie pojmov označujúcich smer a polohu (hore, dolu, vedľa, pri, nad, pod, vpredu a vzadu, jedna a druhá strana, vpravo a vľavo),
- rozvoj Grafomotoriky,
- príprava na Braillovo písmo,
- rozprávanie podľa obrázkov.

Rozširujúce učivo:

Pre žiakov, u ktorých sa komunikačné schopnosti rozvinú v prípravnom ročníku natoľko, že budú schopní diferencovať sluchom aj prvky ako hláska v slove, slabika, slovo vo vete, je možné zaradiť ako rozširujúce učivo aj prvé hlásky zo šlabikára pre 1. ročník ZŠ. Rozširujúce učivo by v každom prípade mali preberať len tí žiaci, ktorí zvládli sluchovú diferenciáciu prvkov reči a súčasne sú zrelí aj v oblasti grafomotoriky tak, že zvládnu písanie tvarov písmen, zvládnu postavenie bodov v plnom znaku.

Učiteľ by mal vždy zvážiť, či je konkrétne dieťa dostatočne zrelé, chápe a ovláda dostatok pojmov zo slovenského jazyka na to, aby ho začal učiť čítať a písať.

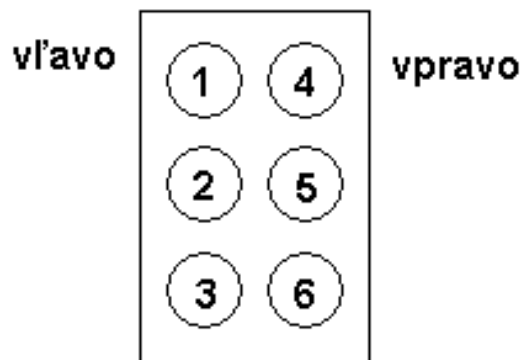
Prípravné obdobie zamerané na vyvedenie plného znaku ako základu pre bodové písmo:

Predpokladá sa:

1. Zvládnutie číselného radu do 6.
Začíname manipuláciou predmetov v rade, ich počítaním po jednom.
2. Zvládnutie pravo-ľavej orientácie.
3. Praktické zvládnutie pojmov: hore, dolu, uprostred.

Využívame:

1. Špeciálne zhotovené zväčšené pomôcky, do ktorých žiaci ukladajú najskôr drobné predmety v tomto poradí

Vhodná motivácia: rozprávka - Domček, domček, kto v tebe býva. Návčik pokračuje, kým žiaci dokonale nezvládnu usporiadanie všetkých bodov v plnom znaku vcelku, po častiach i jednotlivo.

V ďalšej časti prípravného obdobia používame pomôcku zhotovenú pre tento účel - kolíčkovú písanku „A“ s klinčekmi.

V záverečnej fáze nácviku by mali žiaci bezpečne určiť pozíciu jednotlivých bodov v plnom znaku, vkladat' klinčky do písanky v predpísanom poradí.

Grafomotorika:

Grafomotorika zahŕňa uvoľňovacie cviky a cvičenia s prechodom na písanie. Čím kvalitnejšia je úroveň grafomotoriky, tým ľahšie prebieha nácvik písania.

Ciele:

Sledujeme a podporujeme správne písomné návyky pri písaní a kreslení.

- držanie tela,
- držanie písacieho náradia,
- postavenie ruky pri písaní a kreslení,
- uvoľnenie ruky, tlak na podložku.

Obsah:

- zisťovanie úrovne detskej kresby,
- čmáranie,
- čmáranie hojdavým pohybom + krúživé pohyby,
- čiary vodorovné,
- čiary zvislé,
- krúživé pohyby,
- krátke kolmice a šikmé čiary,
- lomené čiary,
- oblúky,
- vlnovky,
- horná slučka,
- dolná slučka,
- ovály, príprava na poznávanie tvarov písmen,
- nácvik prípravných cvikov, ktoré sú súčasťou písmen A, O.

Vzdelávacia oblasť: Príroda a spoločnosť

Charakteristika predmetu:

Prírodoveda a vlastiveda zahŕňajú v sebe prírodovedné a spoločenskovedné učivo. Vychádzajú zo živej skúsenosti detí, enviromentálneho prežívania a konkrétnych činností. Žiak vníma seba ako súčasť prírody a spoločnosti, spracúva životné procesy, biologické a ekologické súvislosti, osvojil si zodpovedné správanie k sebe, k ľuďom, svetu.

Ciele prírodovedného učiva:

- podáva základné informácie o živej prírode (rastliny, živočíchy, človek),
- rozvíja časové a priestorové predstavy,
- zahŕňa starostlivosť o zdravie,
- utvára návyky pre pozitívny vzťah k životnému prostrediu (enviromentálna výchova).

Obsah:

- zmeny v prírode podľa ročného obdobia,
- osobná hygiena a psychohygiena,
- rastliny (púpava, tulipán),

- živočíchy (pes, vrabec),
- ľudské telo (Časti tela, rozdiely vo výzore ľudí),
- vplyv životného prostredia na zdravie človeka,
- zvyky a tradície, sviatky.

Ciele spoločenskovedného učiva:

- získavanie základných predstáv o sebe v rozličných situáciách a vzťahoch,
- získavanie poznatkov a zručností o spoločnosti, okolitom svete,
- osvojovanie zodpovedného správania k sebe, ľuďom, svetu,
- nadväzovanie kontaktov so životom (vlastivedné vychádzky, pozorovanie objektov a v objektoch, koncerty, besedy),
- osvojovanie základných pravidiel a bezpečnosti cestnej premávky.

Obsah:

- ja a moja rodina (pomenovanie rodinných vzťahov, správanie sa v rodine, pojmy – láska, hnev, zodpovednosť, starostlivosť)
- domov a jeho okolie (mesto – dedina, byt a jeho zariadenie),
- ja a škola (organizačná štruktúra školy, školský poriadok),
- dospelí a ich práca, (zamestnanie rodičov, práca v domácnosti, okolo domu)
- ochrana proti drogám, prevencia sociálno-patologických javov (šikanovanie, agresivita),
- dopravná výchova (dopravné prostriedky, správanie sa na ceste a chodníku, polícia).

Vzdelávacia oblasť: Matematika

Predmet: Matematika

Charakteristika predmetu:

Matematika má veľký význam pre vzdelanie každého človeka. Využíva ju každý z nás v každodennom bežnom živote.

Je to predmet, ktorý rozvíja logické a funkčné myslenie, a to najmä v detskom veku.

Presné vyjadrovanie a presný postup pri riešení úloh vychovávajú dieťa k presnosti.

V matematike sa dieťa zoznamuje s logikou, učí sa kriticky myslieť, je vedené k pracovitosti, systematickosti a dôkladnosti. Rozvíja sa jeho iniciatíva, aktivita a tvorivosť.

V ZŠ pre žiakov so zrakovým postihnutím sa stretávame s deťmi, ktoré zlyhávajú v prvých ročníkoch z dôvodu absencie predmatematických pojmov a vzťahov, a teda nie sú čo do štruktúry vedomostí a zručností dostatočne pripravené. Trpia aj nedostatkom skúseností s vnímaním priestoru a jeho grafickou prezentáciou. Preto je potrebné v prípravnom ročníku pomáhať im adekvátne rozvíjať príslušné vedomosti do takej miery, aká sa očakáva na začiatku 1. ročníka ZŠ.

U nevidiacich je tiež potrebné objasňovať pojmy a praktické používanie radových číselníkov. Tie sú totiž základom vyvedenia plného znaku a následne jeho jednotlivých bodov.

Ciele:

- cieľavedomé rozvíjanie vnímania, pamäti, predstáv, myslenia, reči,
- rozvíjanie pozornosti, aktivity, samostatnosti, výchova k presnosti a pracovitosti,
- vytváranie, rozvíjanie a osvojovanie matematických predstáv a prvé skúsenosti s niektorými matematickými pojmami,
- osvojovanie matematických poznatkov manipuláciou s predmetmi ako aktivizujúcim prvkom,

- využívanie hravých činností na riešenie matematických hádaniek a hlavolamov, rozvíjanie logického myslenia a úsudku,
- uplatňovanie medzipredmetových vzťahov – slovenský jazyk (tvorba otázky, odpovede, triedenie), pracovná výchova (modelovanie, práca s papierom),
- vytvorenie prvotných predstáv o čísle,
- osvojovanie základných prvkov numerácie v obore prirodzených čísel do 10.

Obsah:

- manipulácia s predmetmi a popisovanie danej činnosti,
- poznávanie a rozoznávanie tvarov, farieb, veľkosti predmetov,
- porovnávanie a triedenie predmetov podľa tvaru, farby, veľkosti,
- určovanie spoločných a rozdielnych vlastností predmetov – veľký, malý, dlhý, krátky, široký, úzky, hladký, drsný,
- rozlišovanie a pomenovanie geometrických tvarov – kruh, štvorec, obdĺžnik, trojuholník,
- orientácia v priestore – vzájomná poloha predmetov: pred, za, nad, pod, vedľa, blízko, ďaleko, hore, dole, vpravo, vľavo, uprostred, medzi,
- orientácia v čase – pojmy: teraz, predtým, potom, dnes, včera, zajtra, skôr, neskôr,
- vytváranie základných predstáv o množstve – veľa, málo, všetko, nič, všetci, nikto,
- porovnávanie súborov predmetov – rovnako, viac, menej,
- prirodzené čísla 1 až 10, čítanie číslic,
- osvojovanie číselného radu 1 až 10 (číslo ako symbol na vyjadrenie počtu predmetov),
- určovanie počtu predmetov v danom súbore (po jednom),
- porovnávanie čísel – založené na praktických činnostiach a manipuláciách s predmetmi, pojmy viac, menej,
- porovnávanie čísel s uvedomelým používaním znakov väčší, menší, rovná sa,
- vytváranie súborov s daným počtom predmetov,
- manipulácia a znázornenie čísel peniazmi (získané vedomosti žiaci uplatnia v praktickom živote),
- práca so stavebnicami,
- kreslenie, modelovanie, skladanie obrázkov z rôznych geometrických tvarov (praktickými manipuláciami rozvíjame abstraktné a priestorové predstavy),
- kreslenie v štvorcovej sieti.

Rozširujúce učivo:

Individuálne je možné učivo rozšíriť o písanie číslic, základy sčítovania a odčítovania.

Vzdelávacia oblasť: Človek a svet práce

Predmet: Pracovné vyučovanie

Charakteristika predmetu:

Úlohou pracovného vyučovania je pripraviť žiakov na polytechnickom základe najdôležitejšími pracovnými technickými vedomosťami, zručnosťami, návykmi. Od začiatku nadväzujeme na získané zručnosti a návyky, ktoré žiaci ovládajú, alebo si ich osvojili už v materskej škole. Tieto postupne rozvíjame a zdokonaľujeme. Pracovné vyučovanie využíva aj medzipredmetové vzťahy s prírodovedou, matematikou, výtvarnou výchovou. Pracovnými činnosťami vedíme žiakov k usilovnosti a postupnosti, rozvíjame detskú tvorivosť, samostatnosť. Žiaci si rozširujú slovník technickými výrazmi a pojmi. Práce žiakov majú zmysel, účel, a možno ich využiť, čo má veľký výchovný význam.

Ciele:

- vytváranie pozitívneho vzťahu k práci a k zodpovednosti za výsledky svojej i spoločnej práce,
- rozvíjanie základných pracovných zručností a návykov,
- rozvíjanie a zdokonaľovanie hrubej a jemnej motoriky pri pracovných úkonoch,
- oboznamovanie sa s rozličným materiálom,
- zaobchádzanie a používanie jednoduchých nástrojov, náradia a pomôcok,
- naučenie sa pracovať v skupine,
- uplatňovanie tvorivosti a vlastných nápadov,
- dodržiavanie zásady bezpečnej práce s materiálom a pracovnými nástrojmi,
- udržiavanie poriadku a čistoty pracovných plôch,
- chápanie recyklácie materiálov a produktov,
- pestovanie samostatnosti, trpezlivosti a vytrvalosti pri práci,
- váženie si hodnôt vytvorených človekom a prírodou.

Obsah:

- sebaobslužné práce, (základné hygienické návyky), základná sebaobsluha, udržiavanie čistoty svojho okolia,
- žiak sa učí vhodne správať počas stolovania, dodržiava pravidlá stolovania a spoločenského správania,
- práca a manipulácia s drobným materiálom a poznávanie vlastností jednotlivých materiálov,
- práca s papierom (skladanie, trhanie, strihanie, lepenie, vytrhávanie),
- zhotovenie výrobkov z rôznych materiálov (papier, kartón, lepenka, koženka, plasty, drevo, drôtky),
- práca so stavebnicami (drevené, plastové, kartónové),
- zhotovenie jednoduchého predmetu podľa vlastnej fantázie,
- pestovateľské práce,
- ľudové tradície a remeslá (tradície spojené s vianočnými a veľkonočnými sviatkami),
- ochrana prírody a životného prostredia.

Vzdelávacia oblasť: Umenie a kultúra

Predmet: Výtvarná výchova

Charakteristika predmetu:

V predmete výtvarná výchova vedieme dieťa ku kreativite, k rozvoju myslenia, predstavivosti a fantázie. Rozvíjame elementárne grafické zručnosti a jemnú motoriku, čo uľahčí začiatky osvojovania písania. Úlohou je integrovať výtvarné a pracovné zručnosti žiaka s využitím dosiaľ nepoužívaných materiálov. Prebúdžeme pozitívny vzťah k životnému prostrediu.

Ciele:

- zisťovanie úrovne detskej kresby,
- nácvik grafických zručností (držanie ceruzky, pastelky, drevka, štetca),
- rozvoj koordinácie zrak – sluch,
- poznávanie farieb, kontrastov,
- miešanie farieb,
- nácvik zručností – skladanie, strihanie, trhanie, lepenie, prepichovanie,
- citlivé vnímanie výtvarného diela,

- vnímanie ilustrácií detských kníh,
- bezpečnosť a ochrana pri práci.

Obsah:

- výtvarné osvojovanie skutočností,
- hra s farbou,
- experimentovanie a práca s výtvarnými prostriedkami,
- dekoratívne činnosti,
- modelovanie a priestorové vytváranie,
- poznávanie vlastností papiera,
- využívanie odpadového materiálu,
- poznávanie a rozlišovanie rôznych štruktúr (drevo, listy, kôra) a ich výtvarné spracovanie.

Špeciálne techniky a prístupy vo výtvarnej výchove nevidiacich:

- určovanie druhu a vlastností rôznych materiálov – tvar, pevnosť, tvrdosť, povrch, pružnosť atď. ...
- hmatové poznávanie a rozlišovanie jednotlivých modelovacích hmôt,
- poznávanie a rozlišovanie rôznych druhov materiálov, stavebníc (drevo, kov, plast),
- rozvíjanie koordinácie hmat – sluch,
- vyhmatávanie jednoduchých reliéfnych obrázkov – základy tyflografiky,
- nacvičovanie grafomotorických zručností pri používaní fólie ako predpoklad pre prácu vo výtvarnej výchove a v geometrii v nasledujúcich ročníkoch.

Vzdelávacia oblasť: Umenie a kultúra

Predmet: Hudobná výchova

Charakteristika predmetu:

Hudobná výchova je neoddeliteľnou súčasťou výchovno-vzdelávacieho programu ako protiváha k náukovo orientovaným predmetom vyučovania.

Zmyslom hudobnej výchovy v prípravnom ročníku pre žiakov so zrakovým postihnutím je podchytiť prirodzený záujem detí o hudbu, vhodnými formami podnecovať ich hudobnosť, estetické cítenie a radosť z tvorivej činnosti.

Ciele:

Hlavným cieľom hudobnej výchovy v prípravnom ročníku je podnecovať záujem detí o hudbu, oboznamovať ich s hudbou rozličného druhu a charakteru. Poznávať hudobné nástroje, viesť deti k počúvaniu hudby i k samostatnému prejavu.

Základné činnosti, ktoré budeme v hudobnej výchove rozvíjať, rozdelíme na:

- vokálne,
- inštrumentálne,
- hudobno – pohybové,
- počúvanie hudby.

Obsah:

Vokálne činnosti:

Viest' deti k samostatnému výraznému spevu. Vyššie nároky klásť na intonáciu, dynamiku, rytmus a zrozumiteľnosť. Spev vedieť uplatniť aj v sprievode vlastnej hry detí na jednoduché hudobné nástroje (Orfove hudobné nástroje).

Viest' ich k pohotovej reakcii na základné dirigentské gestá (začiatok, koniec, silno, slabo a pod). Rozličnými formami a spôsobmi práce využívať ľudové piesne na rozvoj hudobnosti u detí:

- spojenie spevu s hrou na tele,
- pohybové vyjadrenie obsahu piesne,
- výtvarné spodobenie obsahu,
- poznávanie piesne podľa melódie,
- časť piesne spievať, časť rytmizovať, príp. vyjadriť pohybom,
- spievať „štafetu“ po skupinách,
- simultánne spoluspievanie s nahrávkou a pod.

Inštrumentálne činnosti:

Podnecovať záujem detí o hudbu inštrumentálnou hrou. Poznávať a vedieť používať ďalšie rytmické a melódické nástroje ako činely, tympany, zvonkohru, xylofón. Porovnávať zvuk rôznych hudobných nástrojov, ich rozličné kombinácie. Utvárať hudobný sprievod k pohybovým cvičeniam, optimálny sprievod na základe určitého rytmického alebo melódického motívu, predohry, medzihry, vlastné detské inštrumentálne improvizácie k pohybovým hrám, rozprávkam, dramatickým príbehom.

Hudobno – pohybové činnosti:

Najväčšie ťažkosti pre nevidiace a slabozraké deti predstavuje striedanie pohybov čo do tempa a výrazu, preto pri tejto činnosti sa im venuje najviac času. Upevňovať rytmicko-pohybové prejavy (chôdza, beh, poskoky, pohyby ramien, rúk) s hudobným sprievodom. Dbáť na presnú koordináciu pohybu s hudbou.

Oboznamovať deti s novými tanečnými krokmi (prelína sa s telesnou výchovou). Striedať tempo a výraz pohybu (rýchlo, pomaly, zrýchliť, spomaliť, ticho, nahlas, veselo a pod).

Využívať vlastné inštrumentálne hry detí na zdôraznenie taktu (tlieskanie vpredu, vzadu, bokom, nad hlavou, „dupanie“, príp. využiť bubienok).

Vyvolávať v deťoch túžbu po ladných pohyboch pri chôdzi, tanci, inej činnosti. Podnecovať tanečné improvizácie na rôzne námety podľa rozprávok a využívať pri tom hudobné nástroje.

Činnosti pri počúvaní hudby:

Viest' žiakov k pozornému počúvaniu spevu učiteľky, k počúvaniu sólovej hry na hudobnom nástroji (flauta, klavír, a pod.), viest' deti k počúvaniu reprodukovanej hudby.

Oboznamovať žiakov s hudobnými skladbami rozličného charakteru a druhu, vedieť rozlišovať hudbu veselú, smutnú, slávnostnú, pochod, uspávanku a pod. Naučiť deti bližšie preniknúť do skladby (melódia, tempo, dynamika, hudobný nástroj, spomaľovanie, zosilňovanie, zoslabovanie a pod). Poznávať hudobné nástroje (návšteva verejného koncertu pre deti).

Podnecovať predstavu detí o tom, akú náladu vzbudzujú rôzne hudobné nástroje, ako skladateľ využíva v hudbe hudobné nástroje na vyjadrenie svojich nálad, pocitov a tým pobádať deti k vytvoreniu vlastného hudobného sprievodu k rečňovankám, básničkám, dramatizácii...

Viest' deti k sústredenému počúvaniu hudby tak, aby vedeli vyjadriť pocity hudby pohybom, slovom, ilustráciou.

Hudobný materiál:

- ľudové piesne,

- zľudovené piesne,
- umelé piesne,
- rytmické riekanky,
- pohybové hry,
- inštruktívna reprodukovaná hudba na počúvanie.

Vzdelávacia oblasť: Zdravie a pohyb
Predmet: Telesná a športová výchova

Charakteristika predmetu:

Telesná výchova poskytuje deťom všestrannú pohybovú výchovu, plní zdravotnú a výchovnú funkciu. Zníženie alebo zlyhanie zrakovej kontroly u zrakovo postihnutých detí spôsobuje špecifické pohybové nedostatky – strnulosť pohybu, chybné držanie tela, zníženie koordinácie pohybu, zníženú orientáciu v priestore. Preto pohybové činnosti kultivujú pohyb, rozvíjajú vzťah k nemu, odstraňujú pocit pohybovej nedostatočnosti a neschopnosti.

Ciele:

- prebudenie a stimulovanie záujmu o pohybovú činnosť,
- osvojenie dohovorených pohybov a signálov vzťahujúcich sa na bezpečnosť a organizáciu telovýchovného procesu,
- osvojovanie elementárnych zásad bezpečnosti v telesnej výchove,
- vytvorenie základných predstáv o význame správneho držania tela pre zdravý vývin,
- osvojenie požiadavky na hygienu tela,
- osvojenie a uplatňovanie pravidiel pohybových hier,
- pohybové aktivity ako predmet stimulácie reči a myslenia detí,
- rešpektovanie psychomotorických schopností, ale aj sociálnej skúsenosti a zrelosti žiakov.

Obsah:

- poznávanie a ovládanie vlastného tela, zdokonaľovanie jemnej a hrubej motoriky,
- pravidlá organizácie a riadenia telovýchovného procesu,
- pravidlá a zásady hygieny a bezpečnosti,
- osvojovanie konkrétnych povelov a základných pojmov,
- správne držanie tela,
- osvojovanie pohybových zručností a rozvíjanie pohybových schopností
  - * prípravné cvičenia (cvičenia spojené s riekankami),
  - * kondičné cvičenia (beh, lezenie, prenášanie, hádzanie, chytanie),
  - * koordinačné cvičenia (v dvojici, v skupine, s využitím náradia),
  - * relaxačné, kompenzačné a dýchacie cvičenia,
  - * pohybové hry,
  - * hry zamerané na manipulačné činnosti s loptou,
  - * základy atletiky – chôdza, behanie, hádzanie, prekonávanie prekážok,
  - * rytmická gymnastika a tanec.

Učiteľ telesnej výchovy na škole pre žiakov so zrakovým postihnutím si rozdelí žiakov podľa očnej diagnózy do skupín a prísne dodržiava cviky, ktoré diagnóza umožňuje (vylúčia sa prudké predklony, otrasy a skoky). Na vyučovacej hodine, kde sa nachádzajú aj nevidiaci žiaci, musí učiteľ zabezpečiť ticho, pretože pri hrách a cvičeniach sa nevidiaci žiaci orientujú

pomocou sluchu. Používajú špeciálne ozvučené pomôcky (zvukový maják, rolničky, ozvučené lopty, kruhy).

Predmet: Individuálne tyflopédické cvičenia

Individuálne tyflopédické cvičenia v prípravnom ročníku základnej školy pre žiakov so zrakovým postihnutím sú špecifickým vyučovacím predmetom, v ktorom získajú špeciálne základy vedomostí, zručností a návykov. Prostredníctvom nich sa postupne naučia ako čo najúčelnejšie prekonávať prekážky zrakového postihnutia.

Vedomosti, zručnosti a návyky, ktoré si žiak so zrakovým postihnutím osvojí v prípravnom ročníku budú tvoriť základ na bezproblémový vstup žiaka do prvého ročníka.

Rámcové učebné osnovy predmetu individuálne tyflopédické cvičenia sú spracované tak, že obsahujú tematické okruhy pre všetky stupne zrakového postihnutia, nie sú viazané na fyzický vek ani na rok školskej dochádzky, ale na výsledky oftalmologickej a špeciálnopedagogickej diagnostiky uskutočnenej u jednotlivých žiakov so zrakovým postihnutím.

Individuálne tyflopédické cvičenia sú v prípravnom ročníku neoddeliteľnou súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu. Učitelia vykonávajú špeciálnopedagogickú diagnostiku, aby žiaka v prípravnom ročníku čo najlepšie spoznali a pripravili na vstup do školy.

U individuálne integrovaných žiakov so zrakovým postihnutím sa individuálne tyflopédické cvičenia vrátane špeciálnopedagogickej diagnostiky zabezpečujú v spolupráci s centrom špeciálno-pedagogického poradenstva špecializovaným na prácu s jednotlivcami so zrakovým postihnutím alebo so školou pre žiakov so zrakovým postihnutím.

Predmet individuálne tyflopédické cvičenia sa spravidla vyučuje individuálne, ale v prípade potreby je možné pracovať aj so skupinou žiakov, prípadne aj s celou triedou, v prípravnom ročníku dve hodiny týždenne.

Prácu žiakov, ich výsledky v predmete individuálne tyflopédické cvičenia nehodnotíme na vysvedčení známku, ale uvedieme, či žiak predmet absolvoval alebo neabsolvoval .

Ciele predmetu

Cieľom individuálnej tyflopédickej starostlivosti v prípravnom ročníku je rozvíjať kľúčové kompetencie - prenosný a multifunkčný súbor vedomostí, zručností a postojov, ktoré potrebuje každý jednotlivec so zrakovým postihnutím pre svoje osobné naplnenie a rozvoj, pre zapojenie sa do spoločnosti a úspešnú zamestnateľnosť.

Obsah predmetu

1. Špeciálnopedagogická diagnostika

Vstupnú špeciálno-pedagogickú diagnostiku uskutočňujeme v rámci prvých kontaktov so zrakovo postihnutým dieťaťom a žiakom s cieľom doplniť údaje jednotlivých odborných vyšetrení a získať ucelenejšiu predstavu o konkrétnych možnostiach zrakovej práce dieťaťa.

Priebežnú špeciálno-pedagogickú diagnostiku uskutočňujeme v rámci bežných pedagogických činností s cieľom spresniť, resp. priebežne korigovať údaje zo vstupnej špeciálno-pedagogickej diagnostiky.

Zahrňa nasledujúce úlohy:

- spresnenie možnosti využívania zraku v priestorovej orientácii a samostatnom pohybe (funkčný zrak), zistenie reakcií dieťaťa (pravidelne, občas alebo nikdy) na slnečné svetlo, denné svetlo, zapnutie/vypnutie svetla v miestnosti, svetlo baterky, svetlo plynového zapaľovača a svetlo odrazené rozličnými predmetmi,

- diagnostikovanie zorného poľa – reakcie dieťaťa na predmety predkladané v rozličných vzdialenostiach v horizontálnej rovine (zistíme konkrétnu predstavu o tom, na akú vzdialenosť je dieťa schopné pracovať zrakom),
- zistenie najvhodnejšej úrovne využívania kontrastu figúry a pozadia (spresníme si napr. možnosť práce s rozličným ilustračným materiálom, potrebu kontrastu krieda – tabuľa a pod.,
- diagnostikovanie úrovne využívania kompenzačných a reedukačných činiteľov, do akej miery dieťa využíva zrak, sluch, čuch, chuť pri rozlišovaní osôb, predmetov, či pri priestorovej orientácii alebo samostatnom pohybe.

2. Kompenzácia zraku

A. Rozvoj hmatu

- rozlišovanie povrchov predmetov: hladký, drsný, mäkký, tvrdý, mokrý, suchý, teplý, studený ...,
- rozlišovanie predmetov podľa veľkosti a tvaru (u žiakov so zvyškami zraku i podľa farby), ich triedenie, navliekanie ...,
- porovnávanie hmotnosti predmetov,
- poznávanie a triedenie malých a veľkých predmetov,
- poznávanie tela, jeho častí a pohybov tela,
- zameranie sa na hmatovú prácu nôh, rozlišovanie základných rozdielov v povrchovej štruktúre terénu (piesok, asfalt, trávnik, dlažba) a pod.

B. Rozvoj sluchu

- poznávanie a rozlišovanie zvukov z bežného života a v triede,
- poznávanie a rozlišovanie zvukov, ktoré prichádzajú z veľkého priestoru (napr. pomocou audio - nahrávok),
- poznávanie a rozlišovanie jednotlivých druhov materiálu podľa zvuku (kov, drevo, plasty...),
- nácvik sluchovej orientácie a motorickej koordinácie, sluchová lokalizácia.

C. Rozvoj čuchu a chuti

- poznávanie a rozoznávanie vôní a pachov v interiéri a exteriéri (využitie vzoriek potravinového i nepotravinového charakteru),
- využitie vôní a pachov pre základnú orientáciu v priestore,
- poznávanie zásad bezpečnosti pri varení a ochutnávaní jedál a nápojov,
- poznávanie a pomenovanie chutí a príchuť: slaný, sladký, kyslý, horký, teplý, studený, vlažný ..., s citrónovou príchuťou atď.
- rozlišovanie príjemných a nepríjemných vôní a chutí.

3. Reedukácia zraku

A. Zraková stimulácia

Pomocou súboru techník, metód a postupov podporovať u dieťaťa optimálne využívanie zvyškov zraku:

- precvičovanie reakcií dieťaťa na rozličné druhy podnetov:
  - * pohybový (pohyb rýchly – pomalý),
  - * dotykový (povrch drsný, hladký, jemný, studený, teplý ...),
  - * sluchový (zvuky hlasné, tiché, ostré, prirodzené, umelé ...),

- * chuťový (chuť sladká, kyslá, slaná ...),
- * zrakový (svetlo, tma, šero ...),
- výber podnetu s najpriaznivejšou reakciou dieťaťa a jeho spojenie s iným podnetom (napr. zvukový – svetelný, slovný – vizuálny, pohybový – vizuálny...),
- vyvolávanie reakcií na vizuálny podnet (zdroj svetla, napr. baterka alebo odrazené svetlo od lesklej fólie, od rozličných druhov papiera) bez spojenia na pôvodný podnet vyvolávajúci najpriaznivejšiu reakciu (! u detí s epilepsiou nepoužívať blikajúce svetlo!),
- vyvolávanie reakcií na podnety rozličnej úrovne kontrastu figúra – pozadie.

B. Rozvoj zrakového vnímania

V rámci celého výchovno-vyučovacieho procesu je potrebné podporovať rozvoj zrakových aktivít dieťaťa, vychádzať pritom z veku primeraných prirodzených činností.

Vo všetkých oblastiach postupne viesť dieťa k samostatnej práci:

- vyhľadávanie, vytrhávanie, vystrihovanie, nalepovanie, vyfarbovanie, obťahovanie rovnakých alebo rozdielnych predmetov (postupný prechod od jednoduchých a izolovaných tvarov výrazného kontrastu k zložitejším a kombinovaným, resp. členitým tvarom a menej výraznému kontrastu figúry a pozadia),
- využitie hier na zlepšovanie kvality zrakového vnímania, spájanie hier s cvičením priestorovej orientácie a samostatného pohybu,
- využívanie zraku pri výtvarných činnostiach – grafomotorické zručnosti, maľovanie, modelovanie,
- využívanie námetových hier.

4. Výcvik sebaobslužných činností

A. Základné hygienické návyky

- samostatné používanie WC,
- samostatné umývanie rúk, tváre, používanie mydla, uteráka, zubnej kefky, zubnej pasty,
- poznávanie základných hygienických a kozmetických pomôcok,
- orientácia v kúpeľni, samostatné sprchovanie,
- celková starostlivosť o hygienu vlastného tela, výber a používanie vhodnej kozmetiky.

B. Sebaobslužné činnosti pri stolovaní

- dodržiavanie zásad slušného a spoločenského správania pri stole, čistoty pri jedení,
- nácvik orientácie v jedálni, v kuchyni,
- správne uchopenie jedla,
- poznávanie a používanie lyžice, celého príboru, obrusov, podložiek, servítok a pod.,
- orientácia na tanieri,
- poznávanie a používanie pohára, hrnčeka, taniera, poznávanie indikátora hladiny,
- poznávanie rôznych spôsobov nalievania,
- poznávanie a rozlišovanie korenín, pochutín a rozličných prísad do jedla a pod.

C. Sebaobslužné činnosti pri obliekaní

- rozoznávanie základných druhov oblečenia,
- určovanie rozdielov medzi druhmi oblečenia podľa materiálov, účelové obliekanie,
- vyhľadávanie rozličných častí odevov,

- nácvik rozličných techník obliekania a druhov zapínania,
- rozoznávanie rozličných typov obuvi, obúvania a starostlivosti o ňu,
- nácvik samostatného obliekania a obúvania v šatni,
- nácvik obúvania pravej a ľavej časti obuvi,
- nácvik navliekania a zaväzovania šnúrok.

D. Udržiavanie poriadku v osobných veciach

- vedenie k systému v odkladaní osobných vecí,
- orientácia na pracovnom stole,
- nácvik skladania a ukladania odevov,
- spoznávanie a označovanie osobných vecí jednoduchým reliéfnym tvarom.

E. Samostatnosť v domácnosti

- upratovanie, odkladanie hračiek a učebných pomôcok,
- námetové hry na domácnosť,
- cvičenia na jemnú motoriku (štipcovanie, modelovanie, skrutkovanie a pod.)
- triedenie bielizne podľa farby a materiálu
- príprava na šitie,
- kontrola odevu – odtrhnuté gombíky, rozpárané/deravé šatstvo,
- orientácia v kuchyni v kuchynských pomôckach
- hygienické zásady v kuchyni, používanie odpadkového koša, triedenie odpadu.

5. Komunikačné schopnosti a sociálne zručnosti

Zrakovo postihnutí často ani netušia, čo sa okolo nich deje, preto ich musíme naučiť rozpoznávať a reagovať na rozličné spoločenské situácie:

- vedenie žiaka, aby si uvedomil svoju spoločenskú rolu a nové vzťahy vyplývajúce z tejto roly: žiak – učiteľ, žiak – vychovávateľ, žiak – žiak,
- regulácia prejavov správania žiaka voči učiteľovi, spolužiakom, rodičom a ostatným osobám, s ktorými prichádzajú do styku,
- správne používanie oslovenia učiteľa, vychovávateľa a ostatných dospelých, pri komunikácii nasmerovať sa tvárou k druhej osobe (nácvik potrebný hlavne u nevidiacich žiakov), komunikácia s neznámymi osobami,
- používanie slov prosím, ďakujem, prepáčte, dovoľte pri rozličných príležitostiach,
- odstraňovanie zlovykov u nevidiacich žiakov (blindizmov), eliminovanie únikových reakcií,
- tréning vzpriameného sedenia pri počúvaní audio - nahrávok, pri vysvetľovaní učiva,
- rozvíjanie prirodzeného strachu o vlastnú bezpečnosť: nemožno sa všetkého dotýkať, dbať o bezpečné správanie pri samostatnom pohybe, preberať za seba čo najväčšiu zodpovednosť,
- využívanie verejných služieb, orientácia v obchode, na úrade, na pošte, telefonovanie na verejnosti,
- poznávanie špeciálnych pomôcok pre zrakovo postihnutých
- poznávanie a používanie euro mincí,
- triedenie a správne označovanie učebných pomôcok a textov, systematické odkladanie,
- rozvíjanie grafomotorických a manuálnych zručností.

6. Špeciálne kompenzačné zručnosti a návyky

- poznávanie kompenzačných a reedukačných pomôcok rozličného charakteru,
- rozvíjanie grafomotorických zručností, jemnej a hrubej motoriky, orientácie v mikropriestore a makropriestore,
- rozvoj a konkretizácia predstáv dvojrozmerných a trojrozmerných zobrazení predmetov,
- orientácia na pracovnej ploche a pochopenie jej celkovej štruktúry, základné pojmy: hore, dole, vpravo, vľavo, pod, nad, vedľa a pod.,
- poznávanie predmetov dennej potreby, triedenie bežných predmetov podľa spôsobu ich využitia.

Predmet: Priestorová orientácia

Charakteristika predmetu

Priestorová orientácia je predmet, ktorý má v rámcovom učebnom pláne časovú dotáciu 1 hodinu týždenne. V tomto predmete žiaci získavajú predstavu o okolitom priestore, učia sa ho vnímať svojimi zmyslami a pohybovať sa v ňom. Priestorová orientácia sa spravidla vyučuje individuálne, ale v prípade potreby je možné pracovať aj so skupinou žiakov, prípadne aj s celou triedou.

Cieľ

Cieľom predmetu priestorová orientácia je naučiť nevidiacich a čiastočne vidiacich žiakov samostatne sa orientovať v známom, ako aj neznámom prostredí. Zrakovo postihnutý človek je mobilný, keď je schopný zhromažďovať a využívať všetky dostupné informácie z okolia tak, aby dosiahol vytýčený cieľ bez toho, aby si ublížil. Samostatnosť v pohybe a orientácia v priestore sú pre zrakovo postihnuté dieťa jednou z najdôležitejších schopností vzhľadom na jeho neskoršie osamostatnenie sa.

Obsah učiva

1. Priestorová orientácia v mikropriestore

Orientácia na školskej lavici, podložke

Pochopenie a nácvik pojmov vľavo, vpravo, vpredu, vzadu, hore, dole umiestňovanie drobných predmetov na lavicu, podložku podľa pokynov učiteľa, triedenie drobného materiálu v súvislosti s uvedenými priestorovými pojmi.

Nácvik pohybu ruky po riadkoch zľava doprava, prechod do nového riadku pri čítaní; v prvej fáze pomocou známych vhodných predmetov alebo obrázkov, príp. geometrických tvarov.

Práca s reliéfnymi obrázkami

Oboznamovanie sa s jednoduchými tyflografickými prvkami: dlhá čiara, krátka, zvislá, vodorovná, šikmá čiara, vlnovka, horný, dolný oblúčik, kruh, šípka...

Oboznamovanie sa s jednoduchými reliéfnymi technikami: reliéfná čiara, nízka reliéfná plocha výcvik čítania reliéfnych obrázkov.

2. Priestorová orientácia v miestnosti

Zaujatie miesta na stoličke pri lavici, pri stole.

Oboznamovanie sa s usporiadaním nábytku a ďalšieho zariadenia v miestnosti, nácvik pohybu po rozličných trasách v miestnosti.

Nácvik horného a dolného bezpečnostného postoja v podmienkach interiéru.

Nácvik hľadania predmetov spadnutých na zem.

3. Priestorová orientácia v budove

Nácvik priamej chôdze a udržanie smeru chôdze.

Nácvik pohybu po rozličných trasách v budove s využitím orientačných bodov.

Nácvik presunu do jednotlivých miestností (WC, telocvičňa, jedáleň, šatňa, riaditeľňa, zborovňa, ošetrovňa, učebne predmetov,...).

Nácvik chôdze po schodoch bez použitia bielej palice.

4. Sluchová orientácia ako súčasť priestorovej orientácie

Rozvíjanie rozpoznávania charakteristických zvukov.

Nácvik smerového počutia.

Vytváranie predstáv o priestore na základe sluchových vnemov

(využitie bzučiaka, ozvučených loptičiek a iných zvukových efektov).

Predmet: Pohybová výchova

Charakteristika predmetu

Pohybová výchova je predmet zameraný na zvýšenie pohybovej aktivity žiaka. Je zameraná na cieľavedomé telesné, funkčné a pohybové zdokonaľovanie detí, čím prispieva k upevňovaniu fyzického a psychického zdravia ako i zvyšovaniu telesnej kultúry. Svojim obsahom môže pozitívne pôsobiť na estetický vývin, viesť k správne držaniu tela, rozvíjať rytmickosť, zmysel pre koordináciu a ladnosť pohybov. Podporuje tiež využívanie funkčného zraku a rozvoj priestorovej orientácie.

Vo výchovno-vzdelávacom procese je potrebné rešpektovať vek, zdravotný stav, špecifiká zrakového postihnutia a pridružené poruchy žiakov.

Cieľ

Cieľom pohybovej výchovy ako vyučovacieho predmetu pre žiakov so zrakovým postihnutím je:

- prispieť k optimálnemu stupňu telesnej zdatnosti a výkonnosti,
- vytvoriť správne návyky pre pohybovú aktivitu,
- zlepšiť celkový fyzický stav detí,
- vytvoriť a upevniť návyky správneho držania tela,
- osvojiť a prehĺbiť pohybové zručnosti.

Obsah učiva

Poznávanie a ovládanie vlastného tela

- vnímanie vlastnej telesnej schémy, pomenovanie jednotlivých častí tela,
- vnímanie dôležitých životných funkcií,
- vnímanie pohybu a jeho fáz,
- vytváranie a upevňovanie sebaobrazu a sebahodnotenia,

- rešpektovanie vlastných telesných obmedzení.

Správne držanie tela

- zvyšovanie pohyblivosti a posilňovanie svalstva a ohybnosti kĺbov a chrbtice,
- uvoľňovacie cvičenia,
- utváranie správnej predstavy o držaní tela.

Základné lokomočné pohyby

- chôdza, beh, skok, lezenie, hádzanie, chytanie,
- rozvíjanie rovnováhy,
- upevňovanie pohybovej istoty.

Rytmické cvičenia

- vytváranie a rozvíjania rytmického cítenia,
- pantomíma, hry s riekankami, hry so spevom, tanec,
- vnímanie rytmickosti dýchania.

Orientácia v priestore

- nácvik základov orientácie v mikro a makro priestore,
- nácvik pravo – ľavej orientácie – lateralita na vlastnom tele a v priestore,
- určovanie vlastnej polohy v priestore a vnímanie pohybu druhých osôb a predmetov voči okolitému priestoru,
- pohyb a orientácia vo vymedzenom priestore,
- výcvik priestorovej pamäte,
- usmerňovanie a riadenie pohybu – navigácia,
- orientácia pomocou rozličných signálov,

- orientácia v osobnom priestore, v blízkosti a v kontakte s okolím.

Pohybová kultúra

- nácvik dodržiavania dohodnutých pravidiel,
- rozvíjanie spolupráce v hre a činnosti,
- rešpektovanie ostatných detí v skupine.

Relaxačné cvičenia

- nácvik svalového napätia a uvoľnenia.

Obsah predmetu Individuálne tyflopédické cvičenia

Charakteristika predmetu

Individuálne tyflopédické cvičenia v základnej škole pre žiakov so zrakovým postihnutím sú predmetom, v ktorom žiaci získavajú také špeciálne vedomosti, zručnosti a návyky, ktoré im umožňujú prekonať dôsledky zrakového postihnutia, čím sa vytvárajú predpoklady na optimálny rozvoj kompetencií, výkonov a postojov žiakov so zrakovým postihnutím na primárnom a sekundárnom stupni vzdelávania.

Vedomosti, zručnosti a návyky, ktoré si žiak so zrakovým postihnutím osvojí na hodinách ITC je potrebné precvičovať a dôsledne využívať tak vo všetkých vyučovacích predmetoch, ako aj v mimoškolských činnostiach.

Rámcové učebné osnovy predmetu individuálne tyflopédické cvičenia sú spracované tak, že obsahujú tematické okruhy pre všetky stupne zrakového postihnutia, nie sú viazané na fyzický vek ani rok školskej dochádzky, ale na výsledky oftalmologickej a špeciálnopedagogickej diagnostiky uskutočnenej u jednotlivých žiakov so zrakovým postihnutím.

V školách pre žiakov so zrakovým postihnutím, kde je individuálne tyflopédické cvičenia neoddeliteľnou súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu vykonávajú špeciálnopedagogickú diagnostiku učiteľa predmetu individuálne tyflopédické cvičenia.

U individuálne integrovaných žiakov so zrakovým postihnutím sa individuálne tyflopédické cvičenia vrátane špeciálnopedagogickej diagnostiky zabezpečujú v spolupráci s centrom špeciálno-pedagogického poradenstva špecializovaným na prácu s jednotlivcami so zrakovým postihnutím alebo so školou pre žiakov so zrakovým postihnutím.

Predmet individuálne tyflopédické cvičenia sa spravidla vyučuje individuálne, ale v prípade potreby je možné pracovať aj so skupinou žiakov, prípadne aj s celou triedou.

Ciele predmetu

Cieľom individuálnej tyflopédickej starostlivosti je rozvíjať kľúčové kompetencie - prenosný a multifunkčný súbor vedomostí, zručností a postojov, ktoré potrebuje každý jednotlivec so zrakovým postihnutím pre svoje osobné naplnenie a rozvoj, pre zapojenie sa do spoločnosti a úspešnú zamestnateľnosť.

Výchovno-vzdelávacie stratégie:

Kompetencie na učenie

Žiakov, ktorí používajú optické pomôcky učíme, ako sa o ne starať a ako s nimi narábať tak, aby im uľahčili proces učenia sa.

Cvičeniami zameranými na rozvoj hmatu vytvárame podmienky na skvalitnenie techniky čítania, čím následne zefektívňime proces učenia sa nevidiacich žiakov. Žiakov s progresívnym charakterom zrakového postihnutia učíme a sústavne zdokonaľujeme ich techniku čítania a písania Braillovoho písma.

Nácvikom práce s kompenzačnými pomôckami, predovšetkým s IKT vytvárame potrebné predpoklady na prekonávanie alebo zníženie úrovne informačného deficitu žiakov so zrakovým postihnutím

Kompetencie pracovné

Sústavným precvičovaním zručností a návykov vedieme žiakov so zrakovým postihnutím k samostatnosti, čím vytvárame potrebné predpoklady pre ich lepšie pracovné uplatnenie.

Kompetencie sociálne a personálne

Nacvičovaním sociálnych a personálnych zručností pripravujeme žiakov k integrácii do bežného života. Návikom vlastného podpisu latinkou pripravíme žiakov so zrakovým postihnutím na samostatné zvládnutie niektorých právnych úkonov.

Obsah predmetu

5. Špeciálnopedagogická diagnostika

Vstupnú špeciálno-pedagogickú diagnostiku uskutočňujeme v rámci prvých kontaktov so zrakovo postihnutým dieťaťom a žiakom s cieľom doplniť údaje jednotlivých odborných vyšetrení a získať ucelenejšiu predstavu o konkrétnych možnostiach zrakovej práce dieťaťa.

Priebežnú špeciálno-pedagogickú diagnostiku uskutočňujeme v rámci bežných pedagogických činností s cieľom spresniť, resp. priebežne korigovať údaje zo vstupnej špeciálno-pedagogickej diagnostiky.

Zahrňa nasledujúce úlohy:

- spresnenie možnosti využívania zraku v priestorovej orientácii a samostatnom pohybe (funkčný zrak), zistenie reakcií dieťaťa (pravidelne, občas alebo nikdy) na slnečné svetlo, denné svetlo, zapnutie/vypnutie svetla v miestnosti, svetlo baterky, svetlo plynového zapaľovača a svetlo odrazené rozličnými predmetmi.
- diagnostikovanie zorného poľa – reakcie dieťaťa na predmety predkladané v rozličných vzdialenostiach v horizontálnej rovine (zistíme konkrétnu predstavu o tom, na akú vzdialenosť je dieťa schopné pracovať zrakom),
- zistenie najvhodnejšej úrovne využívania kontrastu figúry a pozadia (spresníme si napr. možnosť práce s rozličným ilustračným materiálom, potrebu kontrastu krieda – tabuľa a pod..)
- diagnostikovanie úrovne využívania kompenzačných a reedukačných činiteľov, do akej miery dieťa využíva zrak, sluch, čuch, chuť pri rozlišovaní osôb, predmetov, či pri priestorovej orientácii alebo samostatnom pohybe.

6. Kompenzácia zraku

D. Rozvoj hmatu

- rozlišovanie povrchov predmetov: hladký, drsný, mäkký, tvrdý, mokrý, suchý, teplý, studený ...,
- rozlišovanie predmetov podľa veľkosti a tvaru (u žiakov so zvyškami zraku i podľa farby), ich triedenie, navliekanie ...,
- porovnávanie hmotnosti predmetov,
- poznávanie tela, jeho častí a pohybov tela,
- zameranie sa na hmatovú prácu nôh, rozlišovanie základných rozdielov v povrchovej štruktúre terénu (piesok, asfalt, trávnik, dlažba) a pod.

E. Rozvoj sluchu

- rozlišovanie zvukov z bežného života a v triede,
- rozlišovanie zvukov, ktoré prichádzajú z veľkého priestoru (napr. pomocou audio - nahrávok),
- rozlišovanie jednotlivých druhov materiálu podľa zvuku (kov, drevo, plasty...),
- nácvik sluchovej orientácie a motorickej koordinácie, sluchová lokalizácia.

F. Rozvoj čuchu a chuti

- rozoznávanie vôní a pachov v interiéri a exteriéri (využitie vzoriek potravinového i nepotravinového charakteru),
- využitie vôní a pachov pre základnú orientáciu v priestore,
- osvojenie si zásad bezpečnosti pri varení a ochutnávaní jedál a nápojov,
- rozoznávanie a pomenovávanie chutí a príchutí: slaný, sladký, kyslý, horký, teplý, studený, vlažný ..., s citrónovou príchuťou atď.

7. Reedukácia zraku

C. Zraková stimulácia

Pomocou súboru techník, metód a postupov podporovať u dieťaťa optimálne využívanie zvyškov zraku:

- precvičovanie reakcií dieťaťa na rozličné druhy podnetov:
  - pohybový (pohyb rýchly – pomalý),
  - dotykový (povrch drsný, hladký, jemný, studený, teplý ...),
  - sluchový (zvuky hlasné, tiché, ostré, prirodzené, umelé ...),
  - chuťový (chuť sladká, kyslá, slaná ...),
  - zrakový (svetlo, tma, šero ...),
- výber podnetu s najpriaznivejšou reakciou dieťaťa a jeho spojenie s iným podnetom (napr. zvukový – svetelný, slovný – vizuálny, pohybový – vizuálny...),
- vyvolávanie reakcií na vizuálny podnet (zdroj svetla, napr. baterka alebo odrazené svetlo od lesklej fólie, od rozličných druhov papiera) bez spojenia na pôvodný podnet vyvolávajúci najpriaznivejšiu reakciu (! u detí s epilepsiou nepoužívať blikajúce svetlo!),
- vyvolávanie reakcií na podnety rozličnej úrovne kontrastu figúra – pozadie.

D. Rozvoj zrakového vnímania

V rámci celého výchovno-vyučovacieho procesu je potrebné podporovať rozvoj zrakových aktivít dieťaťa, vychádzať pritom z veku primeraných prirodzených činností.

Vo všetkých oblastiach zdôrazňovať samostatnú prácu dieťaťa:

- vyhľadávanie, vytrhávanie, vystrihovanie, nalepovanie, vyfarbovanie, obťahovanie rovnakých alebo rozdielnych predmetov (postupný prechod od jednoduchých a izolovaných tvarov výrazného kontrastu k zložitejším a kombinovaným, resp. členitým tvarom a menej výraznému kontrastu figúry a pozadia),
- využitie hier na zlepšovanie kvality zrakového vnímania, spájanie hier s cvičením priestorovej orientácie a samostatného pohybu,
- využívanie zraku pri výtvarných činnostiach – maľovanie, modelovanie.

8. Výcvik sebaobslužných činností

A. Základné hygienické návyky

- samostatné používanie WC,
- samostatné umývanie rúk, tváre, používanie mydla, uteráka, zubnej kefky, zubnej pasty,
- orientácia v kúpeľni, samostatné sprchovanie,
- celková starostlivosť o hygienu vlastného tela, výber a používanie vhodnej kozmetiky.

B. Sebaobslužné činnosti pri stolovaní

- dodržiavanie zásad slušného a spoločenského správania pri stole, čistoty pri jedení,
- nácvik orientácie v jedálni, v kuchyni,
- používanie lyžice, celého príboru, obrusov, podložiek, servítok a pod.,
- orientácia na tanieri (podľa hodín),
- nácvik nalievania tekutín do pohára, hrnčeka, taniera (naberačkou), používanie indikátora hladiny,
- bezpečné prenášanie tekutín a jedál,
- poznávanie a rozlišovanie korenín, pochutín a rozličných prísad do jedla a pod.

C. Sebaobslužné činnosti pri obliekaní

- rozoznávanie základných druhov oblečenia,
- určovanie rozdielov medzi druhmi oblečenia podľa materiálov, účelové obliekanie,
- vyhľadávanie rozličných častí odevov,
- nácvik rozličných techník obliekania a druhov zapínania,
- rozoznávanie rozličných typov obuvi, obúvania a starostlivosti o ňu,
- nácvik samostatného obliekania a obúvania v šatni,
- nácvik obúvania pravej a ľavej časti obuvi, navliekania a zaväzovania šnúrok.

D. Udržiavanie poriadku v osobných veciach

- vedenie k systému v odkladaní osobných vecí,
- nácvik skladania a ukladania odevov,
- označovanie osobných vecí jednoduchým reliéfnym tvarom.

E. Samostatnosť v domácnosti

- upratovanie, používanie čistiacich pomôcok a prostriedkov,
- využívanie technických pomôcok pri upratovaní,
- pranie, triedenie bielizne podľa farby a materiálu, používanie automatickej práčky,
- hladenie, dodržiavanie zásad bezpečnosti,
- vešanie a používanie štipcov na bielizeň,
- starostlivosť o posteľnú bielizeň, jej prezliekanie a udržiavanie v poriadku
- šitie rôznych druhov stehov, prišívanie gombíkov ...,
- kontrola odevu – odtrhnuté gombíky, rozpárané/deravé šatstvo,
- orientácia v kuchyni, poznávanie a používanie kuchynského riadu a elektrospotrebičov, ich označovanie,

- varenie, orientácia v recepte, písanom v Braillovom alebo zväčšenom type písma, pripravovanie jednoduchých jedál,
- hygienické zásady v kuchyni, používanie odpadkového koša, triedenie odpadu.

5. Komunikačné schopnosti a sociálne zručnosti

Zrakovo postihnutí často ani netušia, čo sa okolo nich deje, preto ich musíme naučiť rozpoznávať a reagovať na rozličné spoločenské situácie:

- vedenie žiaka, aby si uvedomil svoju spoločenskú rolu a nové vzťahy vyplývajúce z tejto roly: žiak – učiteľ, žiak – vychovávateľ, žiak – žiak,
- regulácia prejavov správania žiaka voči učiteľovi, spolužiakom, rodičom a ostatným osobám, s ktorými prichádzajú do styku,
- správne používanie oslovenia učiteľa, vychovávateľa a ostatných dospelých, pri komunikácii nasmerovať sa tvárou k druhej osobe (návik potrebný hlavne u nevidiacich žiakov), komunikácia na verejnosti, v dopravných prostriedkoch,
- návik správnych reakcií pri kontakte s dospelými a používania vhodných foriem pozdravu, odstraňovanie negatívnych spoločenských návykov, reagovanie pri neobvyklých situáciách,
- používanie slov prosím, ďakujem, prepáčte, dovoľte pri rozličných príležitostiach,
- odstraňovanie zlozvykov u nevidiacich žiakov (blindizmov), eliminovanie únikových reakcií,
- tréning vzpriameného sedenia pri počúvaní audio - nahrávok, pri vysvetľovaní učiva,
- rozvíjanie prirodzeného strachu o vlastnú bezpečnosť: nemožno sa všetkého dotýkať, dbať o bezpečné správanie pri samostatnom pohybe, preberať za seba čo najväčšiu zodpovednosť,
- využívanie verejných služieb, orientácia v obchode, na úrade, na pošte, telefonovanie na verejnosti,
- používanie písacieho stroja pre nevidiacich, televíznej lupy na vyučovaní i mimo neho,
- poznávanie a používanie euro mincí a bankoviek,
- triedenie a správne označovanie učebných pomôcok a textov, systematické odkladanie,
- návik podpisu u nevidiacich žiakov pomocou šablóny.

6. Špeciálne kompenzačné zručnosti a návyky

- používanie a využívanie kompenzačných a reedukačných pomôcok rozličného charakteru,
- návik špecifických zápisov v Braillovom písme,
- rozvoj a konkretizácia predstáv dvojrozmerných a trojrozmerných zobrazení predmetov,
- návik špecifik práce s informáciami žiakov so zrakovým postihnutím v rámci jednotlivých vyučovacích predmetov (grafy, diagramy, štvorcové siete),
- orientácia na pracovnej ploche a pochopenie jej celkovej štruktúry,
- poznávanie a využívanie latinky (podpis, označovanie bodov v geometrii a pod.).

Kompetencie	Výkon
Kompenzácia zraku	
Hmat Získať schopnosť rozlišovať predmety. Poznať vlastné telo, jeho časti, pohyby. Využívať hmatovú prácu nôh pri priestorovej orientácii a samostatnom pohybe.	Rozlišovať povrch, tvar, hmotnosť a farbu (<i>slabozrakí žiaci a žiaci so zvyškami zraku</i>) Rozlišovať základné rozdiely v povrchovej štruktúre terénu (piesok, asphalt, trávnik, dlažba)...
Sluch Nadobudnúť schopnosť využívať sluch pri orientácii v známom i neznámom prostredí.	Rozlišovať zvuky v triede, v škole, v bežnom živote. Vedieť určiť vzdialenosť prichádzajúceho zvuku. Naučiť sa rozlišovať niektoré materiály podľa toho, aký zvuk vydávajú.
Čuch a chuť Vedieť využívať čuch v bežných životných situáciách.	Rozoznávať a pomenovať vône a pachy v interiéri aj exteriéri.
Reedukácia zraku	
Zraková stimulácia Vo výchovno-vyučovacom procese i v bežných životných situáciách vedieť maximálne efektívne využívať zvyšky zraku.	Reagovať na zrakové, sluchové pohybové, dotykové, zvukové, čuchové, chuťové podnety rozličnej intenzity a ich vzájomné kombinácie.
Rozvoj zrakového vnímania Vedieť samostatne efektívne využívať zvyšky zraku v bežných prirodzených činnostiach.	Zvyšky zraku aktívne využívať pri práci vo všetkých vyučovacích hodinách i v čase mimo vyučovacích aktivít, počas hier, v rámci priestorovej orientácie v známom i neznámom prostredí a pod.
Sebaobslužné činnosti	
Základné hygienické návyky V každodennom živote samostatne dodržiavať základné hygienické návyky.	V osobnej hygiene využívať zvyšky zraku a kompenzačné činitele, najskôr s pomocou, neskôr samostatne používať WC, pri umývaní rúk používať mydlo, uterák, umývať si zuby zubnou kefkou, zubnou pastou, orientovať sa v kúpeľni, samostatne používať jej zariadenie.

<p>Sebaobslužné činnosti pri stolovaní Dodržiavanie zásad spoločenského správania sa pri stole.</p>	<p>Samostatné stolovanie s dodržiavaním spoločenských zásad slušného stolovania, orientácia v kuchyni, jedálni, na jedálenskom stole a na tanieri, využívanie kompenzačných pomôcok pri práci s tekutinami.</p>
<p>Sebaobslužné činnosti pri obliekaní Vedieť rozoznať a prakticky použiť jednotlivé časti oblečenia.</p>	<p>Rozoznávať jednotlivé druhy a časti oblečenia. Návrik rozličných techník obliekania a obúvania sa.</p>
<p>Udržiavanie poriadku v osobných veciach Vedieť si zložiť a uložiť oblečenie a osobné veci.</p>	<p>Návrik skladania, ukladania a hľadania osobných vecí.</p>
<p>Samostatnosť v domácnosti Dosiagnúť čo možno najvyššiu úroveň samostatnosti v domácich prácach.</p>	<p>Návrik upratovania, prania, triedenia bielizne, vešania bielizne, hladenia, šitia, varenia jednoduchých jedál.</p>

<p>Postoje</p> <p>Žiak so zrakovým postihnutím si v predmete individuálne tyflopédické cvičenia postupne osvojuje vedomosti, zručnosti a návyky potrebné na prekonávanie, resp. znižovanie dôsledkov zrakového postihnutia, čím sa vytvárajú potrebné predpoklady na zvládnutie požiadaviek učebných osnov v jednotlivých predmetoch príslušného ročníka, zároveň aj predpoklady pre predprofesijnú a profesijnú prípravu a následne úspešnú socializáciu.</p>

Prácu žiakov, ich výsledky v predmete individuálne tyflopédické cvičenia nehodnotíme na vysvedčení známkou, ale uvedieme, či žiak predmet absolvoval alebo neabsolvoval .

OBSAH PREDMETU**PRIESTOROVÁ ORIENTÁCIA A POHYBOVÁ VÝCHOVA****Charakteristika predmetu**

Priestorová orientácia a pohybová výchova je predmetom, v ktorom žiaci v základnej škole pre žiakov so zrakovým postihnutím získavajú také špeciálne vedomosti, zručnosti a návyky, ktoré im umožňujú prekonávať dôsledky zrakového postihnutia, čím sa vytvárajú predpoklady na optimálny rozvoj kompetencií, výkonov a postojov žiakov so zrakovým postihnutím na primárnom a sekundárnom stupni vzdelávania.

Vedomosti, zručnosti a návyky, ktoré si žiak so zrakovým postihnutím osvojí na hodinách priestorovej orientácie a pohybovej výchovy je potrebné precvičovať a dôsledne využívať tak vo všetkých vyučovacích predmetoch, ako aj v mimoškolských činnostiach.

Rámcové učebné osnovy predmetu priestorová orientácia a pohybová výchova sú spracované tak, že obsahujú tematické okruhy pre všetky stupne zrakového postihnutia, nie sú viazané na fyzický vek ani rok školskej dochádzky, ale na výsledky oftalmologickej a špeciálnopedagogickej diagnostiky uskutočnenej u jednotlivých žiakov so zrakovým postihnutím. Priestorová orientácia je zameraná na kompetenciu (spôsobilosť) samostatnej mobility nevidiacich žiakov a žiakov čiastočne vidiacich (s praktickou slepotou), pohybová výchova sa vyučuje u žiakov slabozrakých a čiastočne vidiacich, ktorí sú v priestorovej orientácii pri samostatnom pohybe schopní aktívne a efektívne využívať zvyšky zraku.

V školách pre žiakov so zrakovým postihnutím, kde je priestorová orientácia a pohybová výchova neoddeliteľnou súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu vykonávajú špeciálnopedagogickú diagnostiku s cieľom zaradiť žiakov na priestorovú orientáciu alebo pohybovú výchovu špeciálni pedagógovia - učitelia predmetu priestorová orientácia a pohybová výchova.

pre žiakov so zrakovým postihnutím.

Predmet priestorová orientácia a pohybová výchova sa spravidla vyučuje individuálne, ale v prípade potreby je možné pracovať aj so skupinou žiakov, prípadne aj s celou triedou.

Ciele predmetu

Cieľom predmetu priestorová orientácia a pohybová výchova je rozvíjať kľúčové kompetencie - prenosný a multifunkčný súbor vedomostí, zručností a postojov, ktoré potrebuje každý jednotlivec so zrakovým postihnutím pre svoje osobné naplnenie a rozvoj, pre zapojenie sa do spoločnosti a úspešnú zamestnateľnosť.

Predmet priestorová orientácia, ktorého súčasťou je aj postupné vedenie nevidiacich a čiastočne vidiacich žiakov k samostatnému pohybu je nedeliteľnou súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu s ťažkým zrakovým postihnutím. Priestorová orientácia je samostatný predmet, ktorý má v rámcovom učebnom pláne časovú dotáciu 1 hodinu týždenne, ale zároveň je integrálnou súčasťou všetkých vyučovacích predmetov a výchovy mimo vyučovania. Priestorová orientácia sa spravidla vyučuje individuálne, ale v prípade potreby je možné pracovať aj so skupinou žiakov, prípadne aj s celou triedou.

Cieľom predmetu priestorová orientácia je naučiť nevidiacich a čiastočne vidiacich žiakov samostatne sa orientovať v známom, ako aj neznámom prostredí.

Predmetom priestorová orientácia sa u žiakov so zrakovým postihnutím utvárajú podmienky pre získanie a postupné prehĺbovanie kompetencií (spôsobilostí) predovšetkým:

- g) na učenie – žiaci sa učia prijímať a spracovávať a nadväzne prakticky využívať informácie o okolitom teréne,
- h) na riešenie problémov – žiaci sa učia riešiť najskôr modelové situácie, neskôr sa musia vedieť orientovať v skutočnej situácii, prípadne jej zmene (napr. zmena trasy po uzavretí ulice),
- i) komunikatívni – vedieť popísať cieľ cesty, dokázať sa orientovať podľa získaných informácií,
- j) sociálnych a komunikačných – vedieť požiadať o pomoc, prijať, resp. odmietnuť pomoc, aktívne spolupracovať so sprievodcom a pod.,
- k) občianskych – učíme žiakov dodržiavať spoločenské normy, nezneužívať svoje postihnutie, nadväzovať kontakty a spolupracovať s rozličnými inštitúciami,
- l) pracovných – žiakov učíme reálne hodnotiť situáciu, nepreceňovať, ale ani nepodceňovať vlastné schopnosti, rozvíjame ich fyzickú zdatnosť.

V základných školách pre žiakov so zrakovým postihnutím, priestorovú orientáciu v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu vyučujú učitelia predmetu priestorová orientácia - špeciálni pedagógovia, ktorí spĺňajú podmienky odbornej a pedagogickej spôsobilosti v súlade s platnou legislatívou.

U individuálne integrovaných žiakov so zrakovým postihnutím sa vyučovanie predmetu priestorová orientácia zabezpečuje v spolupráci s centrom špeciálno-pedagogického poradenstva špecializovaným na prácu s jednotlivcami so zrakovým postihnutím alebo so školou pre žiakov so zrakovým postihnutím.

Slabozrakým žiakom a čiastočne vidiacim žiakom, ktorí sa orientujú prevažne zrakom je alternatívou k predmetu priestorová orientácia predmet pohybová výchova.

Pohybová výchova je súčasťou výchovy a vzdelávania žiakov so zrakovým postihnutím. Ako jedna z moderných foriem telovýchovnej činnosti je určená pre deti rôzneho veku. Je zameraná na cieľavedomé telesné, funkčné a pohybové zdokonaľovanie detí, čím prispieva k upevňovaniu fyzického a psychického zdravia ako i zvyšovaniu telesnej kultúry. Svojím obsahom môže pozitívne pôsobiť na estetický vývin, viesť k správne držaniu tela, rozvíjať rytmickosť, zmysel pre koordináciu a ladnosť pohybov.

Špecifiká pohybovej výchovy pre žiakov so zrakovým postihnutím vyplývajú z obmedzení, ktorých príčinou je porušenie, či úplná strata zraku. Nedostatočnosť zrakovej kontroly u týchto detí spôsobuje špecifické pohybové nedostatky – chybné držanie tela, strnulosť a zníženú koordináciu pohybov. Práve preto je pohybová výchova u detí so zrakovým postihnutím veľmi vhodným liečebným a rehabilitačným prostriedkom – snaží sa rozvíjať zvyšky zraku, ale aj činnosť ostatných zmyslov. Tiež výrazne prispieva k nácviku orientácie v priestore, vnímaniu vlastnej telesnej schémy, zvyšuje sebahodnotenie a prináša poznanie vlastných, často potlačených možností.

Vo výchovno-vzdelávacom procese je potrebné rešpektovať vek, zdravotný stav, špecifiká zrakového postihnutia a pridružené poruchy žiakov.

Cieľom pohybovej výchovy ako vyučovacieho predmetu pre žiakov so zrakovým postihnutím je:

- prispieť k optimálnemu stupňu telesnej zdatnosti a výkonnosti;
- vytvoriť správne návyky pre pohybovú aktivitu;
- zlepšiť celkový fyzický stav detí;
- vytvoriť a upevniť návyky správneho držania tela;
- osvojiť a prehĺbiť pohybové zručnosti.

Tieto ciele sa realizujú pomocou špecifických metód, prostriedkov a cvičení.

OBSAH PREDMETU PRIESTOROVÁ ORIENTÁCIA

1. Priestorová orientácia v mikropriestore

A. Orientácia na školskej lavici, podložke

- pochopenie a nácvik pojmov vľavo, vpravo, vpredu, vzadu, hore, dole
- umiestňovanie drobných predmetov na lavicu, podložku podľa pokynov učiteľa
- triedenie drobného materiálu v súvislosti s uvedenými priestorovými pojmami
- nácvik pohybu ruky po riadkoch zľava doprava, prechod do nového riadku pri čítaní; v prvej fáze pomocou známych vhodných predmetov alebo obrázkov, príp. geometrických tvarov
- orientácia v texte, lokalizácia označovania cvičení a príkladov, číslovania strán
- používanie písacieho stroja pre nevidiacich

B. Práca s reliéfnymi obrázkami

- oboznamovanie sa s jednoduchými tyflografickými prvkami: dlhá čiara, krátka, zvislá, vodorovná, šikmá čiara, vlnovka, horný, dolný oblúček, kruh, šípka...
- oboznamovanie sa s jednoduchými reliéfnymi technikami: reliéfná čiara, nízka reliéfná plocha
- výcvik čítania reliéfnych obrázkov
- skladanie a vytváranie obrazov s použitím prvkov tyflografiky
- výcvik kreslenia reliéfnych obrazov
- využitie tyflografiky na čítanie a písanie latinky
- využitie tyflografiky pri didaktických hrách (reliéfne pexeso, loto...)

2. Priestorová orientácia v miestnosti

- nacvičovanie otvárania a zatvárania dverí
- zaujatie miesta na stoličke pri lavici, pri stole
- oboznamovanie sa s usporiadaním nábytku a ďalšieho zariadenia v miestnosti, nácvik pohybu po rozličných trasách v miestnosti
- nácvik horného a dolného bezpečnostného postoja v podmienkach interiéru
- nácvik hľadania predmetov spadnutých na zem
- nácvik kľznej prstovej techniky (trailing), hmatanie nohou a rukou
- nácvik sluchovej orientácie ako súčasť priestorovej orientácie v miestnosti
- nácvik smerového počutia
- nácvik správneho držania tela v pokoji a pri pohybe

3. Priestorová orientácia v budove

- nácvik pohybu po rozličných trasách v budove s využitím orientačných bodov
- nácvik presunu do jednotlivých miestností (WC, telocvičňa, jedáleň, šatňa, riaditeľňa, zborovňa, ošetrovňa, učebne predmetov,...)
- nácvik chôdze po schodoch bez použitia bielej palice
- nácvik chôdze po schodoch s použitím bielej palice

- rozvoj zmyslu pre prekážky nacvičovaním v interiéri
- nácvik prechádzania dverami

4. Priestorová orientácia v makropriestore

A. Pohyb v teréne bez bielej palice

- nácvik sluchovej orientácie v makropriestore: rozoznávanie zvukov, určovanie vzťahu medzi zvukmi, lokalizácia zvukov, echolokalizácia
- nácvik správneho držania tela
- nácvik obrátov
- nácvik chôdze v priamom smere
- nácvik rozlišovania stúpania a klesania
- vnímanie zmien v smere pohybu: odhad vzdialeností, uhlov, vnímanie sklonu a zakrivenia dráhy
- rozvoj zmyslu pre prekážky
- použitie horného a dolného bezpečnostného postoja v podmienkach exteriéru
- rozlišovanie povrchu terénu nohou

B. Chôdza s vidiacim sprievodcom

- chôdza v neznámom priestore
- chôdza v zúženom priestore
- chôdza po schodoch
- prechádzanie dverami
- nastupovanie a vystupovanie v dopravných prostriedkoch, zaujatie miesta v dopravnom prostriedku, nastupovanie do auta
- nácvik chôdze: sprievodca s niekoľkými nevidiacimi deťmi

C. Pohyb v teréne s bielou palicou

- používanie predpaličiek
- oboznámenie sa s rozličnými typmi bielej palice (orientačná, signalizačná, oporná, špeciálna)
- držanie bielej palice (tradičné, podľa Wienera, diagonálne, ceruzkové)
- kĺzna a kyvadlová technika
- chôdza po schodoch (smerom hore, smerom dole)
- použitie eskalátorov
- orientácia v teréne: vodiace a zvukové línie, orientačné body a znaky, prechádzanie cez cestu, dodržanie bezpečnej vzdialenosti od domov, obchádzanie prekážok, reagovanie na stratu kontaktu s vodiacou líniou
- samostatné zvládnutie určenej trasy: absolvovanie trasy, zhodnotenie
- oboznámenie sa s technikou pohybu s vodiacim psom

D. Sociálne a komunikačné zručnosti pri orientácii v neznámom prostredí

- vyhľadanie pomoci pri strate orientácie
- používanie rôznych orientačných systémov a cestovných poriadkov
- odmietnutie pomoci pri nevhodnom zásahu okoloidúcich

- využívanie verejných dopravných prostriedkov – autobus, vlak, metro – orientácia na nástupišti, nájdenie správneho spoja, orientácia v dopravnom prostriedku
- využívanie verejných orientačných tabúľ a signalizačných zariadení.

OBSAH PREDMETU POHYBOVÁ VÝCHOVA

1. POZNÁVANIE A OVLÁDANIE VLASTNÉHO TELA

- vnímanie vlastnej telesnej schémy, pomenovanie jednotlivých častí tela,
- vnímanie dôležitých životných funkcií,
- vnímanie pohybu a jeho fáz,
- vytváranie a upevňovanie sebaobrazu a sebahodnotenia,
- rešpektovanie vlastných telesných obmedzení,
- uvedomovanie si telesných a psychických zmien v pubertálnom období.

2. SPRÁVNE DRŽANIE TELA

- zvyšovanie pohyblivosti a posilňovanie svalstva a ohybnosti kĺbov a chrbtice,
- uvoľňovacie cvičenia,
- utváranie správnej predstavy o držaní tela,
- kompenzácia jednostranného zaťažovania tela.

3. ZÁKLADNÉ LOKOMOČNÉ POHYBY

- chôdza, beh, skok, lezenie, hádzanie, chytanie,
- rozvíjanie rovnováhy,
- balansovanie s predmetmi,
- upevňovanie pohybovej istoty,
- zjemňovanie pohybových stereotypov.

4. RYTMICKÉ CVIČENIA

- vytváranie a rozvíjania rytmického cítenia,
- pantomíma, hry s riekankami, hry so spevom, tanec,
- vnímanie rytmickosti dýchania.

5. ORIENTÁCIA V PRIESTORE

- nácvik orientácie v mikro a makro priestore,
- nácvik pravo – ľavej orientácie – lateralita na vlastnom tele a v priestore,
- určovanie vlastnej polohy v priestore a vnímanie pohybu druhých osôb a predmetov voči okolitému priestoru,
- pohyb a orientácia vo vymedzenom priestore,
- výcvik priestorovej pamäte,
- usmerňovanie a riadenie pohybu – navigácia,
- orientácia pomocou rozličných signálov,
- orientácia v osobnom priestore, v blízkosti a v kontakte s okolím,
- prekonávanie prekážok a nerovností v teréne,
- dodržiavanie smeru a vhodnej vzdialenosti.

6. POHYBOVÁ KULTÚRA

- vedenie k správne životnému štýlu – škodlivosť fajčenia, alkoholu a drog,
- nácvik dodržiavania dohodnutých pravidiel,
- rozvíjanie spolupráce v hre a činnosti,
- rešpektovanie ostatných detí v skupine.

7. RELAXAČNÉ CVIČENIA

- nácvik svalového napätia a uvoľnenia,
- nácvik pocitov tiaže a tepla,
- ovládanie dychu a srdcovej frekvencie,

- očná gymnastika,
- sebaovládanie a utlmovanie afektov.

Kompetencie	Výkon
Priestorová orientácia	
Orientácia na školskej lavici Naučiť sa orientovať v mikropriestore – na pracovnom mieste na lavici, stolíku	<ul style="list-style-type: none"> - Nácvik pojmov vľavo, vpravo, vpredu, vzadu, hore, dole, - umiestňovanie drobných predmetov na lavicu, ich triedenie v súvislosti s uvedenými priestorovými pojmi, - nácvik pohybu ruky po riadkoch - nácvik orientácie v texte.
Práca s reliéfnymi obrázkami Vedieť hmatom spoznať a rozlíšiť jednoduché tyflografické prvky	Nácvik rozlišovania dlhej, krátkej zvislej, vodorovnej, šikmej čiary, vlnovka, horného a dolného oblúčka, kruhu, šípky. Prípravné cvičenia na čítanie, písanie latinky. Využitie tyflografiky pri didaktických hrách
Priestorová orientácia v miestnosti Vedieť sa orientovať v známom prostredí	Nácvik otvárania a zatvárania dverí, zaujatia miesta na stoličke pri lavici, pri stole. Oboznamovanie sa s usporiadaním nábytku a ďalšieho zariadenia v miestnosti. Nácvik horného a dolného bezpečnostného postoja v podmienkach interiéru. Nácvik hľadania predmetov spadnutých na zem. Nácvik kĺzavej prstovej techniky (trailing), hmatania nohou a rukou nácvik sluchovej orientácie, smerového počutia. Nácvik správneho držania tela v pokoji a pri pohybe
Priestorová orientácia v budove Vedieť sa orientovať v budove školy.	Nácvik pohybu po rozličných trasách v budove s využitím orientačných bodov, presunu do jednotlivých miestností Nácvik chôdze po schodoch. Rozvíjanie zmyslu pre prekážky.
Priestorová orientácia v makropriestore Vedieť sa orientovať a pohybovať v neznámom prostredí bez použitia bielej palice.	Nácvik sluchovej orientácie v neznámom prostredí pomocou rozoznávania zvukov, určovania vzťahu medzi zvukmi, lokalizáciou zvukov, echolokalizáciou. Nácvik správneho držania tela, obrátov. Nácvik chôdze v priamom smere a nácvik rozlišovania stúpania a klesania. Nácvik vnímania zmien v smere pohybu: odhad vzdialeností, uhlov, vnímanie sklonu a zakrivenia dráhy. Rozvíjanie zmyslu pre prekážky

<p>Vedieť sa orientovať a pohybovať v neznámom prostredí pomocou sprievodcu.</p> <p>Vedieť sa orientovať a pohybovať v neznámom prostredí pomocou bielej palice</p>	<p>a použitie horného a dolného bezpečnostného postoja. Nácvik rozlišovania povrchu terénu nohou.</p> <p>Nácvik chôdze v neznámom priestore, v zúženom priestore. Nácvik chôdze po schodoch, prechádzania dverami, Nacvičovanie nastupovania a vystupovania v dopravných prostriedkoch, zaujatie miesta v dopravnom prostriedku.</p> <p>Nácvik používania predpaličiek a oboznámenie sa s rozličnými typmi bielej palice. Nacvičovanie kĺzavej a kyvadlovej techniky, chôdze po schodoch, použitia eskalátorov. Nácvik využívania vodiacich a zvukových línií, orientačných bodov a znakov. Nácvik prechádzania cez cestu, dodržania bezpečnej vzdialenosti od domov, obchádzania prekážok, reagovania na stratu kontaktu s vodiacou líniou. Nácvik samostatného zvládnutia určenej trasy. Oboznámenie sa s technikou pohybu s vodiacim psom</p>
Pohybová výchova	
<p>Poznať a ovládať vlastné telo</p>	<p>Nácvik vnímania vlastnej telesnej schémy, pomenovania jednotlivých častí tela. Nácvik vnímania dôležitých životných funkcií; Nácvik vnímania pohybu, jeho fáz.</p> <p>Vytváranie a upevňovanie sebaobrazu a sebahodnotenia, rešpektovania vlastných telesných obmedzení a uvedomovanie si telesných a psychických zmien v pubertálnom období</p>
<p>V každodennom živote uplatňovať správne držanie tela.</p>	<p>Nacvičovanie zvyšovania pohyblivosti a posilňovanie svalstva a ohybnosti kĺbov a chrbtice. Nácvik utvárania správnej predstavy o držaní tela a kompenzácie jednostranného zaťažovania tela.</p>
<p>Ovládať základné lokomočné pohyby.</p>	<p>Nácvik chôdze, behu, skoku, lezenie, hádzanie, chytania. Rozvíjanie rovnováhy, nácvik balansovania s predmetmi, upevňovania pohybovej istoty a zjemňovania pohybových stereotypov.</p>
<p>Ovládať jednoduché rytmické cvičenia</p>	<p>Vytvárať a rozvíjať rytmické cítenie. Nácvik pantomímy, hier s riekankami, hier</p>

	so spevom, a tanec. Nácvik vnímania rytmickosti dýchania.
Vedieť sa orientovať v známom i neznámom prostredí.	Nácvik orientácie v mikro a makro priestore, pravo – ľavej orientácie – lateralita na vlastnom tele a v priestore. Nácvik určovania vlastnej polohy v priestore a vnímania pohybu druhých osôb a predmetov voči okolitému priestoru. Nácvik pohybu a orientácia vo vymedzenom priestore, výcvik priestorovej pamäte. Nácvik usmerňovania a riadenia pohybu – navigácia a orientácie pomocou rozličných signálov, prekonávanie prekážok a nerovností v teréne. Nácvik dodržiavania smeru a vhodnej vzdialenosti.
Poznať a dodržiavať zásady správneho životného štýlu a pravidiel spoločenského správania.	Výchova žiakov k správne životnému štýlu. Nácvik dodržiavania dohodnutých pravidiel, spolupráce v hre a činnosti rešpektovania ostatných detí v skupine.

Postoje

Žiak so zrakovým postihnutím si v predmete priestorová orientácia a pohybová výchova osvojuje vedomosti, zručnosti a návyky potrebné na orientáciu a pohyb v známom aj neznámom prostredí, čím sa učí prekonávať, resp. znižovať dôsledky zrakového postihnutia následne úspešnú socializáciu.

Prácu žiakov, ich výsledky v predmete priestorová orientácia a pohybová výchova nebudeme hodnotiť na vysvedčení známku, ale uvedieme, či žiak predmet absolvoval alebo neabsolvoval .

Príloha č. 5

Špecifiká predmetu Informatická výchova a Informatika pre žiakov so zrakovým postihnutím

Vo výchovno-vzdelávacom procese a následne predprofesijnej a profesijnej príprave žiakov so zrakovým postihnutím má nenahraditeľnú úlohu informatická výchova a

informatika. Informatická výchova a informatika je základným kompenzačným prostriedkom, ktorý im umožňuje prístup k informáciám a vedomostiam a podstatne uľahčuje integráciu, ako aj ich plnohodnotné začlenenie sa do spoločenského života.

Ku svojej práci nevyhnutne potrebujú aj špeciálne hardwarové a softwarové vybavenie.

Hardware:

braillovský riadok,

mikrofóny a slúchadlá,

scanner,

tlačiareň pre tlač textu v Braillovom písme,

reliéfna tlačiareň na grafiku.

Software:

čítač obrazovky (Jaws, ZoomText, ...),

zväčšovač obrazovky (Magic, ZoomText, ...),

program na scanovanie a rozpoznávanie scanovaného textu.

Na dosiahnutie obsahového a výkonového štandardu je potrebné vybaviť počítače aj ďalším softwarom :

špeciálny software pre zápis matematického textu (napr. Lambda),

software pre nevidiacich na tvorbu grafov a ich zvukové zobrazenie,

edukačné programy, ktoré je možné ovládať klávesnicou.

Nakoľko nevidiaci žiaci a žiaci so zvyškami zraku ovládajú programy prostredníctvom klávesnice alebo braillovského riadku, je dôležité, aby sa žiaci najskôr naučili :

ovládať počítač klávesnicou, čo si vyžaduje zvládnutie techniky písania desiatimi prstami,

ovládanie aplikácií pomocou klávesových skratiek,

ovládanie čítačov a zväčšovačov obrazovky,

ovládanie braillovského riadku.

Mnohí *slabozrakí žiaci* sú schopní použitím dostupných kompenzačných softwarov plnohodnotne využívať počítač a IKT, a tak dosiahnuť obsahový aj výkonový štandard ako žiaci intaktnej populácie. Preto budú postupovať v predmete informatická výchova a Informatika podľa štátneho vzdelávacieho programu pre bežnú populáciu. Tento program je potrebné doplniť o prácu so špeciálnym softwarom – zväčšovačom obrazovky (ZoomText, Magic a pod.).

Vzhľadom na odlišné postupy a obsah vzdelávacieho programu v predmete Informatická výchova a Informatika pre zrakovo postihnutých žiakov, sa odporúča deliť triedu pri vyučovaní na dve skupiny:

slabozrakí

nevidiaci a žiaci so zvyškami zraku, do ktorých sú žiaci zadelení podľa druhu a stupňa zrakového postihnutia.

Ciele predmetu

Cielom Informatickej výchovy na 1. stupni ZŠ je zoznámenie sa s počítačom a možnosťami jeho využitia v každodennom živote.

Prostredníctvom aplikácií obsahom aj ovládaním primeraných veku žiakov získať základné zručnosti v používaní počítača. V rámci medzi predmetových vzťahov si žiaci pomocou rôznych aplikácií precvičujú základné učivo z matematiky, slovenského a cudzieho jazyka, získavajú vedomosti za podpory edukačných programov z prírodovedy a vlastivedy a rozvíjajú svoju tvorivosť.

Nevidiacim žiakom a žiakom so zvyškami zraku je potrebné prispôsobiť vzdelávací program ich možnostiam a potrebám vylúčením práce s grafikou a zameraním sa na čo najdôkladnejšie ovládanie prostriedkov IKT a niektorých dôležitých aplikácií

Vzdelávací obsah Informatickej výchovy pre nevidiacich žiakov a žiakov so zvyškami zraku je rozdelený na štyri tematické okruhy:

- **Informácie okolo nás**
- **Komunikácia prostredníctvom IKT**
- **Princípy fungovania IKT**
- **Informačná spoločnosť**

Vzdelávací štandard – výstup za I. stupeň

Obsahový štandard

Oboznámenie sa s počítačom, ovládanie klávesnice, tlačiarne, skenera. Práca s textovým editorom, jednoduché formátovanie textu, kopírovanie, mazanie, presúvanie. Vytváranie, ukladanie, mazanie dokumentu, vytváranie priečinkov. Oboznámenie sa s nástrojmi a prezeranie a vyhľadávanie, využívanie internetu ako zdroj zábavy, ale aj informácií v textovej podobe, využívanie e-mailovej pošty, bezpečné správanie na internete, základy slušného správania na internete. Spúšťanie hry a hudby z CD a internetu, ovládanie jednoduchých hier. Práca s multimédiami, nahrávanie zvukov. Využívanie možností IKT pri riešení úloh v rámci projektového vyučovania, prezentovaní projektov.

Výkonový štandard

Žiak je schopný:

- vymenovať z akých základných častí sa skladá počítač,
- samostatne zapnúť a vypnúť počítač,
- pracovať klávesnicou,
- skenovať,
- správnym spôsobom uchopiť a spustiť CD, DVD,
- minimalizovať a maximalizovať pracovné okno, zatvoriť ho,
- pracovať s jednoduchými hrami ovládateľnými klávesnicou,
- dokument(vytlačiť na tlačiarňu,
- ovládať samostatne výučbový SW,
- spustiť CD, DVD cez tento počítač,
- pracovať s USB kľúčom (vytvoriť priečinok, kopírovať dokumenty,
- sa orientovať v jednoduchých hrách a hypertextoch na internete,
- si samostatne nájsť a prečítať informáciu na internete,
- e-mailly posielat' a prijat',
- používať jednoduché zásady písania e-mailov, pozná nebezpečenstvo zverejňovania vlastných údajov,

- rozpoznať vhodné detské webové stránky – vzdelávacie, zábavné, náučné. Je oboznámený s neblahým vplyvom stránok, propagujúcich násilie a s erotickým zameraním,
- napísať v správnom tvare internetovú adresu webovej stránky,
- si samostatne spustiť hru z internetu,
- pochopiť základné autorské práva pri kopírovaní textu, hier, CD...,
- vytvoriť jednoduchý multimediálny projekt,
- pracovať v prostredí jednoduchého textového editora,
- samostatne napísať, prepísať jednoduchý text,
- samostatne text uložiť a otvoriť,
- upravovať text – kopírovanie, mazanie, presúvanie,
- vysvetliť zásady správneho písania klávesnicou – medzera za slovami, veľké písmená, malé písmená, dĺžne, mäčkene,
- upraviť veľkosť písma, typ písma, farbu písma, farba, efekty,
- používať nástroje na úpravu textov,
- vytvoriť pozvánku, oznam, príbeh,
- pracovať s dvoma oknami – kopírovanie z jedného do druhého,
- narábať s multimediálnou informáciou – prehrať video, zvuk, spustiť, zastaviť,
- zvuk nahráť prostredníctvom mikrofónu, ktorý vie zapojiť,
- pracovať so slúchadlami – zapojenie, hlasitosť,
- zvukový záznam prehrať, uložiť a využiť efekty,
- ovládať zásady správneho sedenia pri počítači, psychohygienu,
- samostatne o svojom konaní a správaní sa rozprávať a odpovedať na kladené otázky,
- pracovať samostatne a v skupine na projekte,
- samostatne prezentovať pred spolužiakmi svoju prácu – projekt,
- dokončiť začatú prácu.

Ciele predmetu Informatika II. stupeň

Cieľom vyučovania informatiky na 2. stupni ZŠ u nevidiacich žiakov a žiakov so zvyškami zraku je prostredníctvom počítačov a informačných technológií dosiahnuť zručnosti a návyky na získavanie, spracovávanie a prezentovanie informácií, ktoré mu uľahčia integráciu a plnohodnotné začlenenie sa medzi intaktnú populáciu. Informatika tak zohráva dôležitú úlohu pri kompenzácii a reedukácii zrakového postihnutia. Podobne ako matematika aj informatika v spojení s informačnými technológiami vytvára platformu pre všetky ďalšie predmety. V predmete informatika je potrebné dôkladnejšie sa zamerať na štúdium základných univerzálnych pojmov, ktoré prekračujú súčasné technológie. Dostupné technológie majú poskytnúť vyučovaniu informatiky široký priestor na motiváciu a praktické projekty.

Vzdelávací štandard – výstup za II. stupeň

Informácie okolo nás

Obsahový štandard

Typy informácií, reprezentácia, bit, bajt. Formátovanie textu, nadpisy, odrážky, obrázky v texte. Informácie v tabuľkách, bunka, vzťahy medzi bunkami, grafy. Úprava zvukov, hudobný formát, prehrávanie a vytváranie videa. Prezentácia, snímka, prezentačný program, prezentácia na webe. Encyklopédia. . Získanie základov algoritmického myslenia.

Výkonový štandard

Žiak

- dokáže nascanovať a upraviť text,
- dokáže prezentovať výsledky prieskumu,
- dokáže vytvoriť textovú prezentáciu a pozná zásady správneho prezentovania,
- dokáže hľadať slovo, pojem v tabuľke, v dokumente, v encyklopédii,
- dokáže hľadať titul v elektronickej knižnici,
- pozná edukačné prostredia pre iné predmety (napr. textové тренаžéry pre cudzí jazyk, prostredie na tvorbu a čítanie grafov pomocou špeciálneho softvéru, zápis a spracovávanie matematického textu na počítači pomocou špeciálneho softvéru, spracovanie fyzikálnych a chemických experimentov v textovom editore.).

Komunikácia prostredníctvom IKT

Obsahový štandard

Interaktívna a neinteraktívna komunikácia. Adresár príjemcov, príloha správy. Webová adresa, katalógy, portály, vyhľadávače.

Výkonový štandard

Žiak

- s pomocou učiteľa si založiť vlastnú e-mailovú schránku,
- dokáže poslať emailovú správu s prílohou, plnohodnotne využíva možnosti poštového klienta, pozná správnu formu správy,
- pozná školský web, vyhľadávanie informácií na internete pomocou vyhľadávacích strojov a katalógov,
- vie používať niektorý z nástrojov na interaktívnu komunikáciu, pozná nástroje netikety,
- pozná online služby e-spoločnosti.

Postupy, riešenie problémov, algoritmické myslenie

Obsahový štandard

Postup riešenia, formálny zápis riešenia, etapy riešenia problémov. Pochopenie pojmov elementárny príkaz, postupnosť, cyklus, procedúra, parametre, premenná, hodnota, priradenie.

Výkonový štandard

Žiak

- získať základy algoritmického myslenia,
- dokáže zapisovať a interpretovať postupy do formálneho zápisu (napríklad zápis matematických algoritmov).

Princípy fungovania IKT

Obsahový štandard

Pojmy:

- vstupno/výstupné zariadenia, skener,
- oblasti aplikácií softvéru,
- operačný systém, používateľ, prihlasovanie do systému, správca úloh,
- príčinok, disk, CD, usb-pamäťový kľúč, archív,
- lokálna sieť, zdieľanie súborov v triede,
- princípy fungovania internetu, adresa, doména, IP, http, ftp, smtp,
- formáty súborov.

Výkonový štandard

Žiak

- vie ovládať vstupno – výstupné zariadenia,
- vie nascanovať a upraviť scanovaný text,
- pozná určenie, parametre periférií,
- dokáže spúšťať naraz viac aplikácií,
- pozná ukladanie informácií na rôzne médiá, vie porovnať kapacitu,
- dokáže vytvoriť kompresiu, dekompresiu údajov,
- dokáže vykonať zálohovanie údajov,
- dokáže pracovať v lokálnej sieti,
- pozná logické princípy fungovania internetu, dokáže zistiť IP číslo počítača,
- pozná formát a typy súborov.

Informačná spoločnosť

Obsahový štandard

Pojmy:

- informačné technológie vo vedomostnej spoločnosti,
- riziká technológií, vírusy, antivírusové programy, hackeri,
- zásady bezpečnosti,
- platnosť, správnosť informácií, nebezpečný obsah,
- licencie programov, legálnosť používania, freeware, shareware,
- legálnosť použitia obrázkov a textov z internetu.

Vlastnosti a vzťahy, postupy a metódy:

- ako pomáhajú počítače v praktickom živote a živote spoločnosti, ukážky jednoduchých aplikácií
- ako vznikajú a ako sa šíria počítačové vírusy, ako sa odhaľujú a odstraňujú
- kto, prečo a ako pácha počítačovú kriminalitu, čo môže spôsobiť
- rozdiel v používaní a šírení rôznych programov z pohľadu legálnosti
- diskusia na tému používania obrázkov, textov a hudby stiahnutých z internetu, autorské práva

Výkonový štandard

Žiak

- pozná využitie informačných a komunikačných technológií v znalostnej spoločnosti (bankovníctvo, zdravotníctvo, doprava, umenie...),
- chápe ako sa šíria počítačové vírusy, ako sa odhaľujú a odstraňujú, pozná spôsoby bezpečnosti na internete a ochrany počítača,
- pozná riziko počítačovej kriminality a jej dopady,
- dokáže posúdiť spoľahlivosť získaných informácií,
- vie čo sú autorské práva, legálny a nelegálny softvér, pozná rozdiel v používaní a šírení programov s rôznymi stupňami licencií.

Obsah predmetu Braillov notopis

Charakteristika predmetu

Pre zrakovo postihnutých žiakov má hudba mimoriadny význam, pretože ju môžu vnímať a aj aktívne produkovať bez sprostredkovaných predstáv. Hudobné umenie okrem toho zohráva v ich živote významnú kompenzačnú a integračnú úlohu.

Orientácia vzdelania zrakovo postihnutých na rôzne odbory súvisiace s hudbou patrí k tým smerom, ktoré im otvárajú možnosti plnohodnotného profesionálneho uplatnenia a príležitosť začleniť sa do spoločnosti.

Dôležitou zložkou hudobného vzdelania a nevyhnutným predpokladom hlbšieho štúdia hudby je znalosť hudobného písma. Notopis pre nevidiacich je vytvorený na základe Braillovho bodového písma a rovnako ako bežný notopis, má medzinárodnú platnosť.

Učebné osnovy sú zostavené tak, aby žiak počas troch ročníkov štúdia v ZUŠ získal schopnosť a zručnosť orientovať sa v bodovom notopise a prakticky ho využívať pri hre na nástroji.

Predmet Braillov notopis sa vyučuje v obmedzenej skupine zrakovo postihnutých žiakov daného ročníka. Ich počet je redukovaný možnosťou individuálneho prístupu vyučujúceho k výkladu a kontrole vypracovanej úlohy. Forma výučby notopisu a jej spojenie s ďalšími predmetmi (nástrojová hra, hudobná náuka) závisí od konkrétnych podmienok školy.

Ciele predmetu

Cieľom hudobnej výchovy je dať zrakovo postihnutým žiakom hudobné vzdelanie, ktoré sa stane predpokladom ich ďalšej záujmovej činnosti, prípadne systematickou a cieľavedomou prípravou na vyššie sekundárne, prípadne vysokoškolské hudobné štúdium.

Cieľom vyučovania Braillovho notopisu je rozvíjať u žiaka kľúčové kompetencie – súbor znakov, postupov a zručností, ktoré si postupne osvojuje a vylepšuje až k spoľahlivej znalosti a zbehlosti v ich používaní.

Dôležité je začínať výučbu notopisu súčasne s hudobnou náukou a hrou na nástroji. Urýchli to prepojenie teoretických vedomostí s ich praktickým využitím a žiak bude skôr schopný samostatne pracovať s hudobným textom. Je potrebné získať zručnosť v čítaní jednotlivých znakov Braillovho notopisu a zvládnuť techniku prechodu od čítania notopisu ku hre na hudobnom nástroji.

Žiak sa musí oboznámiť aj s celkovým usporiadaním strany notového textu a naučiť sa v nej orientovať. Ide o umiestnenie nadpisov, číslovanie strán, skladieb a členenie na riadky. Braillov notopis je samostatný predmet, ktorý má v rámcovom učebnom pláne prvého až tretieho ročníka ZUŠ časovú dotáciu jednu hodinu týždenne.

Obsah predmetu

1. ročník

1. Noty a pomlčky
2. Takt
3. Predlžovanie nôt a pomlčiek
4. Posuvky a predznamenanania

5. Slovné pokyny

2. ročník

1. Znak pre opakovanie v bodovom písme
2. Artikulačné znamienka
3. Intervaly a akordy
4. Frázy, oblúčiky a frázovania
5. Trioly

3. ročník

1. Melodické ozdoby
2. Glisando a arpeggio
3. Svorky a označenie partov
4. Kľúče
5. Zložené znaky
6. Značenie trvania platnosti pokynu
7. Tremolo
8. Menej používané znaky
9. Zápis zátvoriek a svoriek

Vzdelávací program pre deti a žiakov so zrakovým postihnutím

ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie

ISCED 1 – primárne vzdelávanie

ISCED 2 – nižšie sekundárne vzdelávanie

ISCED 1 B – Primárne umelecké vzdelanie

ISCED 2 B – Nižšie sekundárne umelecké vzdelanie

ISCED 3 vyššie sekundárne vzdelanie

ISCED 5 B – Vyššie odborné vzdelávanie

Autori:

PhDr. Ondrej Németh, PhD., RNDr. Mária Tatranská, PaedDr. Šarlota Múdra, Mgr. Alena Spišiaková, Mgr. Viera Kamenická, Mgr. Vilma Černáková, Mgr. Dušan Netík, Mgr. Zdenka Vitálišová, Mgr. Marta Pikulová, Mgr. Elena Kelemenová, Mgr. Alexandra Némethová, Mgr. Elena Plánovská, Mgr. Božena Pechyová, Mgr. Jana Petriková, Mgr. Anna Širilová, Mgr. Laura Stohlová, Edita Skenderová, Peter Kolesár, Mgr. Klaudia Szitariová v spolupráci s ďalšími učiteľmi škôl pre žiakov so zrakovým postihnutím v Levoči a v Bratislave